

Lausuntotiivistelmä 1.2.2016

Vapaaehtoistyön koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän raportti VM005:00/2015

1 YLEISTÄ

Valtiovarainministeriö asetti 9.2. - 30.10.2015 työryhmän selvittämään vapaaehtoistyön lainsäädännön kehittämistarpeita ja ohjeistuksen täsmentämistä sekä ministeriöiden koordinoitavastuita vapaaehtoistoimintaa koskevan lainvalmistelun sekä vapaaehtoistoiminnan yleisten edellytysten luomisen osalta. Työryhmän asettaminen perustui valtioneuvoston demokriatiipoliittisen selonteon (VNS 3/2014 vp.) linjaukseen siitä, että vapaaehtoistyön lainsäädännön ja ohjeistuksen kehittämistarpeita tulisi selvittää, koska niissä on nähty epäselvyyksiä, jotka haittaavat vapaaehtoistoimintaa.

Työryhmän tehtävänä oli selvittää vapaaehtoistyön lainsäädännön kehittämis- ja ohjeistuksen täsmentämistarpeet. Työryhmä selvitti myös ministeriöiden koordinoitavastuita vapaaehtoistoimintaa koskevan lainvalmistelun sekä vapaaehtoistoiminnan yleisten edellytysten luomisen osalta. Työnsä päätteeksi työryhmä antoi raportissaan suosituksensa mahdollisista muutoksista ja jatkovalmistelusta.

Työryhmän puheenjohtajana toimi neuvotteleva virkamies Arja Terho (VM) ja sihteereinä neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson (OM) ja tiedottaja Marja-Leena Laakso (VM). Työryhmän jäseninä olivat ylitarkastaja Timo Annala (VM), ylitarkastaja Hannu Tolonen (OKM), neuvotteleva virkamies Lassi Kauttonen (STM), ylitarkastaja Johanna Nyberg (TEM), yksikönpäällikkö Jyrki Nissilä (UM), erityisasiantuntija Riikka Karjalainen (VNK), johtava veroasiantuntija Lauri Savander (Verohallinto), toiminnanjohtaja Anitta Raitanen (Kansalaisareena ry.), toimitusjohtaja Stefan Mutanen (Samfundet Folkhälsan rf.) ja dosentti Henrietta Grönlund (Helsingin yliopisto).

Valtiovarainministeriö pyysi työryhmän raportista kirjallisen lausunnon 31.11.2015 mennessä lausuntopalvelu.fi:n kautta seuraavilta tahoilta (lausunnon toimittaneet tahot on merkitty *):

Aalto-yliopisto
Eduskunnan kanslia*
Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry
Elinkeinoelämän valtuuskunta
Elintarviketurvallisuusvirasto*
Geologian tutkimuskeskus
Helsingin vapaaehtoistyön neuvottelukunta*
Helsingin yliopisto
Ilmatieteen laitos*
Itä-Suomen yliopisto
Jyväskylän yliopisto
Kilpailu- ja kuluttajavirasto*
Kirkkohallitus*
Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti
Lapin yliopisto
Lappeenrannan teknillinen yliopisto
Lastensuojelun Keskusliitto*
Liikenne- ja viestintäministeriö*
Liikenteen turvallisuusvirasto

Luonnonvarakeskus*
Maa- ja metsätalousministeriö*
Maanmittauslaitos*
Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry
Näkövammaisten keskusliitto ry
Oikeuskanslerinvirasto*
Opetus- ja kulttuuriministeriö*
Opetushallitus
Oulun yliopisto
Patentti- ja rekisterihallitus
Poliisihallitus*
Puolustusministeriö
Pääesikunta
Pääkaupunkiseudun monikulttuurijärjestöjen yhteistyöverkosto Moniheli ry)
Samfundet Folkhälsan i svenska Finland rf
Seta
Sisäministeriö*
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto*
Sosiaali- ja terveysministeriö*
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry*
Suomen Kuntaliitto ry*
Suomen luonnonsuojeluliitto
Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi*
Suomen partiolaiset*
Suomen settlementiliitto
Suomen syöpäyhdistys*
Suomen työväen urheiluliitto TUL ry
Suomen ympäristökeskus
Suomen Yrittäjät ry
Svenska handelshögskolan
Svenska studiecentralen
Säteilyturvakeskus
Taideyliopisto
Tampereen teknillinen yliopisto
Tampereen yliopisto
Tasa-arvovaltuutettu*
Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy
THL*
Tietosuojavaltuutetun toimisto
Tilastokeskus*
Turun yliopisto
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto*
Työ- ja elinkeinoministeriö*
Työterveyslaitos
Ulkoasiainministeriö
Ulkopoliittinen instituutti
Vaasan yliopisto
Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valo ry
Valtiokonttori
Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Valtioneuvoston kanslia
Valtiovarainministeriö*
Verohallinto*
Viestintävirasto
Väestörekisterikeskus
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Ympäristöministeriö*
Åbo Akademi

Lausuntopalvelun kautta myös muut kuin ne, joilta lausuntoa pyydettiin, ovat voineet antaa asiassa lausuntonsa. Valtiovarainministeriö vastaanotti yhteensä 54 kirjallista lausuntoa. Lausuntopalvelun kautta toimitettuja lausuntoja saapui yhteensä 40 kappaletta. Lisäksi lausunnon toimitti Kepa ry, Julkisten ja Hyvinvointialojen liitto, Suomen Punainen Risti, WWF Suomi, Valo, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö SPEK, Suomen Latu ry, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Kansalaisareena ry, Kirkkopalvelut ry, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry, Metsähallituksen luonnonvarakeskus, Pelastakaa Lapset ry., Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry, Suomen Meripelastusseura ry, Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta, Hengitysliitto, Valvira, Suomen UNICEF ry, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus OY, Suomen Pakolaisapu, Eläkeliitto ja yksityishenkilö Jukka Rannila. Kansalaisareena ry:n lausunnon ovat allekirjoittaneet seuraavat tahot: Suomen Akateemisten Naisten Liitto, Eläkkeensaajien keskusliitto, Maailmanvaihto, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi, Suomen Mielenterveysseura, Suomen Parkinsonliitto, Irti Huumeista ry., Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, vapaaehtoistyön koordinaattori Riikka Klaavu-Pihlaja Kotkan seurakunta, Turun Seudun Nivelyhdistys, Uudenmaan keliakiayhdistys, Sivistysliitto Kansalaisfoorumi, Omaiset ja läheiset -liitto ja Suomen luonnonsuojeluliitto.

Lausunnot ovat saatavilla valtiovarainministeriöstä sekä lausuntopalvelu.fi:stä¹. Työ- ja elinkeinoministeriö ja valtiovarainministeriö totesivat että heillä ei ole asiassa lausuttavaa, koska heillä oli edustaja mukana työryhmässä ja heidän näkemyksensä on jo otettu huomioon raportin laatimisen yhteydessä. Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto työryhmän raportista ja toteaa että se yleisesti pitää kannatettavina työryhmän raportissaan esittämiä ehdotuksia. Apulaisoikeuskansleri lausui ainoastaan yhdestä työryhmän esityksistä.

Valtaosa lausunnonantaneista kannattivat pääpiirteissään raportissa esitettyjä kehittämis ehdotuksia. Lausunnonantajien mielestä raportissa on paneuduttu hyvin vapaaehtoistoiminnan järjestämiseen ja tekemiseen liittyviin keskeisiin ongelmakohtiin.

Lausunnon antajat kannattivat yksimielisesti vapaaehtoistoimintaan liittyvien kysymysten koordinaatiovastuun nimeäminen yhdelle ministeriölle. Koordinointivastuun määrääminen oikeusministeriölle ja valtioneuvoston demokratiaverkostolle sai laajasti kannatusta. Lausunnoissa kannatettiin laajasti myös verkkosivun perustamista, josta löytyvät keskeiset ohjeet sekä vapaaehtoistoimintaan osallistuville ja toiminnan järjestäjille. Lausunnoissa nostettiin esille, että verkkosivujen suunnittelussa tulisi huomioida esteettömyys sekä saavutettavuus ja monikielisyys.

Vapaaehtoistoiminnan verotuskysymys herätti eniten erimielisyyttä lausunnonantajien keskuudessa. Osa lausunnonantajista kannatti työryhmän esitystä tarkistaa vero-ohjeiden selkeyttä vapaaehtoistyön näkökulmasta ja linkittää niitä tulevaan vapaaehtoistyön portaaliin, sekä selvittää mahdollisuutta verovapaiden kustannusten korvausten soveltamisalan laajentamiseen sekä matkakustannusten enimmäismäärän riittävyttä. Osa lausunnonantajista piti työryhmän esityksiä riittämättöminä ja katsoi että kulukorvausten verovapautta tulisi laajentaa ja/tai että verovapauden alaa tulisi laajentaa koskemaan myös muita kuin yleishyödyllisiä

¹ <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=a9050f9d-b11c-4041-8e40-628b978fbb7e>

yhteisöjä, kuten esimerkiksi kuntia ja seurakuntia. Osa lausunnonantajista toivoi myös lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista. Osa lausunnonantajista sen sijaan suhtautui kriittisesti verovapauden laajentamiseen.

Kaikki lausunnonantajat kannattivat työryhmän ehdotusta selkeyttää ohjeita ja lisätä tiedotusta työttömän oikeudesta tehdä vapaaehtoistyötä menettämättä työttömyysturvaa. Osa lausunnonantajista näkee ensisijaisena sen, että TE- toimistojen tulkintoja vapaaehtoistyön vaikutuksista harmonisoidaan, ja päätösten antamista nopeutetaan. Toiset lausunnonantajat taas näkivät tarpeelliseksi laajentaa työttömän oikeutta tehdä vapaaehtoistyötä koskemaan myös julkishallintoa ja yrityksiä. Osa lausunnonantajista sen sijaan pitivät työryhmän ehdotuksia oikeansuuntaisina.

Kaikki lausunnonantajat kannattivat työryhmän esitystä koota tietoa tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin. Erityiskysymyksenä nousi esille tarve luoda yhteinen ohjeistus, jolla julkisten sosiaali- ja terveystalvveluiden järjestämisvastuussa oleville ja muille palveluntuottajille laadittaisiin vapaaehtoistyön pelisäännöt, joilla täsmennettäisiin turvallisuus- ja vastuukysymykset.

Suuri osa lausunnonantajista piti tarpeellisena helpottaa avustusten hakujärjestelmää. Työryhmän esitys siitä, että luodaan yhteinen avustusten hakujärjestelmä, jonka puitteessa avustuksia voisi jatkossa hakea yhdeltä luukulta, jakoi sen sijaan mielipiteitä. Osa lausunnonantajista piti esitystä hyvänä ja korostivat tarvetta vähentää byrokratiaa ja helpottaa avustusten hakumenettelyä. Toiset lausunnonantajat taas näkivät hakumenettelyn yhtenäistämisen ongelmallisena eri sektoreiden hakujen erilaisuudesta johtuen. Jotkut lausuntonantajajat taas näkivät että ajankohta ei juuri nyt ole oikea rahapeliyhtiöiden menossa olevan fuusion takia.

Rahankeräyslain uudistaminen jakoi myös lausunnonantajien mielipiteet. Osa piti uudistusta toivottavana ja osa taas näki että uudistus saattaisi heikentää rahankeräysten luotettavuutta. Valtaosassa lausunnoista vastustettiin rahankeräysten laajentamista koskemaan myös muita kuin yleishyödyllisiä yhteisöjä. Pienarpajaisten katon nostaminen sai sen sijaan lausuntojen mukaan laajasti kannatusta.

Työryhmän esitys aktiivisen kansalaisuuden opettamisen ja tietoisuuden yhteiskunnallisen toiminnan monimuotoisuudesta kehittämisestä, koulujen ja järjestöjen yhteistyön edistämisestä sai laajasti kannatusta.

Työryhmän ehdotus 1: Vapaaehtoistyön koordinoinnin vastuuministeriöksi määritellään oikeusministeriö ja valtioneuvoston demokratiaverkosto seuraa ehdotettujen uudistusten etenemistä. Koordinoinnilla ehdotuksessa tarkoitetaan vapaaehtoistyön kentän seuraamista sekä kehittämishankkeiden yhteensovittamista valtioneuvostossa ja asiasta tiedottamista.

Kaikki lausunnonantajat kannattavat yhden vastuuministeriön nimeämistä vapaaehtoistyön koordinoinnin vastuuministeriöksi. Useat järjestöt pitivät sitä tärkeänä, että ne voivat kääntyä suoraan nimetyn tahon puoleen. Lausunnoissa nostettiin esille myös se, että ministeriöissä tulisi juridisen näkökulman lisäksi kiinnittää riittävästi huomiota vapaaehtoistoiminnan sisällölliseen ja laadulliseen kehittämiseen. Lausunnonantajien mukaan vastuuministeriön selkeä määrittäminen sujuvoittaa vapaaehtoistyön toimijoiden ajantasaisen tiedon ja ohjeistuksen saamista.

Oikeusministeriön määrittelemine vastuuministeriöksi ja valtioneuvoston demokratiaverkosto koordinoititahoksi saa lausuntojen mukaan laajasti kannatusta. Lisäksi yhteistyöverkoston luominen edistää kehittämishankkeiden yhteensovittamista, ottaen huomioon vapaaehtoistyön toimintakokonaisuuden poikkihallinnollisuuden.

Muun muassa *ympäristöministeriö* pitää tärkeänä sitä, että yhteydenpito vastuuministeriön ja muiden ministeriöiden välillä on toimivaa ja eri hallinnonalojen substanssilainsäädännön ja siinä tapahtuvien muutosten huomioiminen on jatkuvaa. Pysyvä yhteistyöverkosto mahdollistaa lainsäädännön tarkastelun jatkuvassa prosessissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää tärkeänä, että prosesseja yhdenmukaistettaessa ja vapaaehtoistyön koordinoinnin vastuuministeriötä määriteltäessä toimivallanjako vapaaehtoistyön koordinoinnin ja kunkin toimialan ohjauksen ja kehittämisen osalta pysyy selkeänä. Myös mahdollisen yhteisen valtionavustusjärjestelmän kehittämisessä ja käyttöön otossa tulee ottaa huomioon kullakin toimialalla toimivaltaiselle viranomaiselle kuuluva päätösten valmistelu ja tekeminen. *Opetus- ja kulttuuriministeriö* katsoo, ettei voimassa olevaa valtioneuvoston ohjesäännön mukaista ministeriöiden toimivallanjakoa tule muuttaa jatkossakaan.

THL kannattaa vapaaehtoistyötä ohjaavan lainsäädännön, lupamenettelyjen ja ohjeiden kokoamista yhden tahon vastuulle. *THL:n* mukaan jää kuitenkin epäselväksi, mitä käytännössä tarkoittaa ehdotus siitä, että valtioneuvosto sovittaa yhteen vapaaehtoistyön kenttää ja kehittämishankkeita. Riskinä vahvassa keskittämisessä on, että ruohonjuuritasolla tehtävän vapaaehtoistoiminnan erityispiirteitä ei tunnisteta päätettäessä esimerkiksi kehittämisvarojen kohdentamisesta. Koordinaation vahvistuessa tuleekin varmistaa, että ruohonjuuritason vapaaehtoistointa ja lähiympäristöön kohdistuva toimeliaisuus (esim. pienet ja epäviralliset tapahtumat jonkin asian edistämiseksi) pystytään riittävästi tunnistamaan.

Työryhmän ehdotus 2: Luodaan verkkosivu, jossa vapaaehtoistointaa koskevat ohjeet järjestöille ja vapaaehtoisille ovat selkeällä kielellä.

Valtaosa lausunnonantajista pitää hyvänä työryhmän ehdotusta koota vapaaehtoistointaa koskevat ohjeet samalle tukisivustolle, koska tiedonsaanti helpottaa olennaisesti niin vapaaehtoistyön tarjoamista kun sen tekemistä.

Valvira kannattaa vapaaehtoistointaa koskevien ohjeiden keskittämistä yhdelle verkkosivulle, josta ohjeet ovat helposti kaikkien löydettävissä. *Valvira* on 18.8.2015 antamassaan normien purkua koskevassa muistiossa² nostanut esille vapaaehtoistyötä koskevat kysymykset sosiaali- ja terveydenhuollon osalta. *Valvira* on tällöin todennut kannattavansa vapaaehtoistyön kehittämistä sekä kokemusasiantuntijoiden käyttöä. *Valvira* on muistiossaan todennut myös, että koska vapaaehtoistyöhön liittyy kuitenkin ongelmia vastuukysymyksissä, tarvittaisiin selvä yhteinen ohjeistus, jolla täsmennettäisiin pelisäännöt turvallisuus- ja vastuukysymyksissä julkisten sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisvastuussa oleville ja muille palveluntuottajille. Tällaisen ohjeistuksen laatiminen soveltuisi *Valviran* näkemyksen mukaan parhaiten *THL:n* tehtäviin. *Valvira* on kuitenkin halukas myös itse tarvittaessa osallistumaan ohjeen valmisteluun. Vaikka edellä mainitussa *Valviran* ehdotuksessa on ollut kyse ensisijassa palveluntuottajille, eli vapaaehtoisia käyttäville tahoille laadittavasta ohjeistuksesta, tulisi vapaaehtoisille suunnattu ohjeistus *Valviran* näkemyksen mukaan kytkeä tähän samaan kokonaisuuteen.

Verohallinto korostaa lausunnossaan, että verohallinnosta annetun lain 2.2 §:n mukaan Verohallinnon on edistettävä oikeaa ja yhdenmukaista verotusta sekä kehitettävä Verohallinnon palvelukykyä. Verohallinto on laatinut laajasti vero-ohjeita, jotka on julkaistu Verohallinnon internetsivuilla. Ohjeiden laadinnassa on kiinnitetty erityistä huomiota ohjeiden ja niissä käytetyn kielen selkeyteen. Useimmin kysytyt kysymykset vastauksineen on koottu Vero24-vastauspankkiin (<https://vero24.vero.fi/vastauspankki>). Palvelussa on mahdollista hakea annettuja vastauksia tai tehdä oma kysymys. Verohallinto on laatimassa uutta ohjeistusta

² http://www.valvira.fi/documents/14444/481802/Muistio_Valviran+ehdotukset_normienpurku_18082015.pdf/73193985-67e1-4f08-90f9-e87b333dee78

yleishyödyllisten yhteisöjen ennakkoperinnän erityiskysymyksistä. Ohjeluonnos tullaan lähettämään laajalle lausuntokierrokselle, jotta ohje vastaisi kattavasti käytännössä esiintyviin tilanteisiin.

Poliisihallituksen mukaan yhteen paikkaan kootun, selkeän kokonaisuohjeistuksen rakentaminen vapaaehtoistojen käytettäväksi on sinällään kannatettava ehdotus. Työryhmän raportissa ehdotetun verkkopalvelun suhde valtiovarainministeriössä käynnissä olevaan kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelmaan (hankenumero VM140:00/2013) jää kuitenkin epäselväksi. Mainitun hankkeen tarkoituksena on tulevaisuudessa tuottaa kansalaisen palvelunäkymä, joka korvaisi nyt käytössä olevan suomi.fi -palvelun. Suomi.fi -sivustolla on lisäksi erillisiä palveluoppaita erilaisia ryhmiä varten. Poliisihallituksen käsityksen mukaan sivuston rakentaminen esimerkiksi eri viranomaisten sivuille johtavien linkkien avulla saattaisi olla toimiva ja käyttökelpoinen ratkaisu. Työryhmä esittää raportissaan viranomaisille erillisten, selkeäkielisten tietokorttien laatimisvelvoitetta. Selkeäkielisyyttä erityisenä vaatimuksena voidaan pitää siinä mielessä erikoisena, että viranomaisten tulee jo hallintolain nojalla ilmaista asiat selkeästi ja ymmärrettävästi. Räättälöityjen tietopalvelujen tuottaminen kaikille erilaisille ryhmille niiden omasta näkökulmasta edellyttää palvelujen tuottamiseen riittäviä resursseja, joita nykyisellään ei ole käytettävissä. Kun viranomaiset ovat tehtäviltään ja toiminnaltaan lähtökohtaisesti melko erilaisia, voi yhden yhtenäisen mallin mukaisen tietokortin laatiminen olla vaikeaa tai lopputulos saattaa muodostua kankeaksi tai kömpelöksi. Poliisihallituksen Arpajaishallinnon toimialaa koskevan ohjeistuksen osalta ongelmallista on lisäksi erityisesti se, että kirjallista kokonaisuohjeistusta, joka antaisi vastauksen kaikkiin tulkintatilanteisiin, ei ole olemassa. Näin ollen kokonaisuohjeistus jäisi myös väistämättä puutteelliseksi, mikä heikentää osaltaan kokonaisuohjeistuksen merkitystä vapaaehtoistoimijoille.

THL kannattaa vapaaehtoistyön lainsäädännön, ohjeiden ja periaatteiden kokoamista yhteen verkkoportaaliin. Se, onko ministeriö sopivin taho ylläpitämään portaalia tilanteessa, jossa julkista hallintoa ja palveluja supistetaan voimakkaasti, on syytä harkita. Erityisesti tulee varmistaa, että portaalin ylläpitoon varataan riittävät resurssit.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE ja Suomen sosiaali ja terveys SOSTE ry. pitävät työryhmän ehdotusta hyvänä, mutta muistuttaa, että verkkosivuista tulisi tehdä mahdollisimman esteettömät ja huolehtia myös siitä, että ydintiedot ovat saatavilla myös muilla kuin kansalliskielillä. Tämä tukee vapaaehtoistoimintaa integraation ja kotoutumisen keinona. Sivun olemassaolosta tulisi myös viestiä laajasti ja järjestelmällisesti. Lisäksi sen päivittämisen vastuut tulisivat olla selkeät. *Kepa ry.* puolestaan esittää, että suomen ja ruotsin rinnalla tietoa on tarjolla myös englanniksi.

Eläkeliitto kannattaa esitystä ja nostaa esille tarpeen selkeistä sekä ”selkokieleisistä” verkkosivustoista. Kun ne saadaan perustettua, niiden toimivuus ja sisällöt on testattava. Testaajista osan on oltava ehdottomasti henkilöitä, jotka osallistuvat erilaiseen käytännön vapaaehtoistoimintaan.

Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry:n mielestä sivustolle tulisi keskittää myös vapaaehtoistyössä hankittavan osaamisen tunnistamiseen tarkoitetut EU:n tuottamat työkalut kuten EuroPass ja YouthPass. Erillistä ja uutta vapaaehtoistyön portaalia Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry. eivät koe tarpeellisenä, vaan sivuston tulisi keskittyä vain tiedon jakamiseen.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR korostaa, että vapaaehtoistoimintaa koskevien ohjeiden tulee olla samanlaiset ja selkeät kaikille vapaaehtoistoimintaa tarjoaville tahoille, ei vain järjestöille. Verkkosivuston kannalta on tärkeää, että vastuu ylläpidosta on viranomaisella. Koordinoinnin merkitys on suuri, jotta eri viranomaisten tietokortit eivät ole ristiriidassa keskenään. Selkeäkielisyydellä ehkäistään vaihtelevat tulkinnat. Tulee myös huolehtia, että tieto verkkosivusta leviää järjestöille ja muille tietoa tarvitseville. Tiedottamiseen tarvitaan resursseja. Olennaista on, että tieto leviää kattavasti ja laajasti myös pienille järjestöille ja kattavasti koko maahan, ei pelkästään keskusjärjestöille.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki KYT ry pitää työryhmän ehdotusta kokoavasta verkkosivusta lähtökohtaisesti hyvänä. Sivuston käytettävyyden kannalta on oleellista huomioida paitsi selkeäkielisyys, myös jatkuva ja ajantasainen ylläpito. Myös sellaiset toimijat, joita perinteinen (paperi) viestintä tavoittaa edelleen parhaiten, tulisi huomioida vapaaehtoistyöhön liittyvistä ohjeistuksista tiedotettaessa. Ohjeistusten tulee olla kattavasti paitsi järjestöjen ja vapaaehtoisten, myös viranomaisten tiedossa. Lisäksi suunnittelutyössä on ensiarvoisen tärkeä ottaa huomioon muut jo olemassa olevat vapaaehtoistyöhön liittyviä asioita kokoavat portaalit, kuten Reilut Parastajat -verkoston toimeksi.fi-alusta.

Hengityслиitto ry:n mielestä Usein kysytyt kysymykset -korttien laatimisessa pitäisi osallistaa korttien lukijat korttien tekemiseen. Tässä hyvänä kumppanina voivat toimia järjestöt.

Pelastakaa Lapset ry:n mielestä on varmistettava, että sivustoa pystytään markkinoimaan ja päivittämään aktiivisesti. Ajan tasalla olevat UKK-kortit (Usein Kysytyt Kysymykset) on kannatettava idea. Käytäntö on osoittanut, että konkreettiset esimerkit toimivat hyvin ja selkeyttävät asiaa. Korteja on päivitettävä aktiivisesti.

Tasa-arvovaltuutetulla ja Eduskunnan kanslialla ei ole tähän ehdotukseen kommentoitavaa.

Työryhmän ehdotus 3: Tarkistetaan vero-ohjeiden selkeys vapaaehtoistyön näkökulmasta ja ne linkitetään tulevaan vapaaehtoistyön portaaliin. Selvitetään mahdollisuutta verovapaiden kustannusten korvausten soveltamisalan laajentamiseen sekä matkakustannusten enimmäismäärän riittävyyttä.

Maanmittauslaitos, THL, Ilmatieteenlaitos, Lasten suojelun keskusliitto, Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry., UNICEF, Suomen Syöpäyhdistys ja Helsingin vapaaehtoistyön neuvottelukunta kannattavat sellaisenaan työryhmän esitystä.

Myös *Sosiaali- ja terveysministeriön* mielestä toimenpide-ehdotukset ovat kannatettavia. Ministeriö kuitenkin katsoo, että selvitystyö voisi olla esitettyä laajempikin, sillä esimerkiksi nykyistä laajempi kustannusten korvaaminen tai matkakustannusten enimmäismäärän korottaminen voisi lisätä vapaaehtoistoiminnan kiinnostavuutta. Mikäli tämän toimenpiteen kautta saataisiin entistä enemmän osallistujia vapaaehtoistoimintaan, yhteiskunnalle saavutettavat hyödyt olisivat todennäköisesti huomattavasti suuremmat.

Opetus- ja kulttuuriministeriön käsityksen mukaan erityisesti vapaaehtoistoiminnan yleishyödyllisyyden ja liiketoiminnan määritelmiä koskevien ohjeiden selkeyteen tulisi kiinnittää huomiota tarkistettaessa vero-ohjeita työryhmän ehdotuksen mukaisesti. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitää kannatettavana, että säätiöiden ja yhdistysten verokohtelun selvittämiseksi asetettaisiin valmisteluhanke, jonka yhteydessä verovapaiden kustannusten korvausten soveltamisalan laajuutta sekä matkakustannusten enimmäismäärän riittävyyttä voitaisiin arvioida.

Verohallinto korostaa lausunnossaan, että vero-ohjeiden kehittäminen on sidottu lainsäädännön asettamiin raameihin, kuten raportissa on tuotu esille. Suomen verojärjestelmä perustuu laajaan tulokäsitteeseen, josta poikkeaminen edellyttää nimenomaisia säännöksiä. Raportissa on vapaaehtoistyön käsitteen määrittelyssä tuotu selkeästi esille, että ”Vapaaehtoistyö on palkatonta, eikä sitä tehdä taloudellista palkkiota vastaan.” Toisaalta raportissa kuvataan vapaaehtoistyön verotukseen liittyviä epäselvyyksiä sekä hallinnollista taakkaa. Kun vapaaehtoistyössä on kyse palkattomasta ja vastikkeettomasta toiminnasta, siihen ei silloin liity mitään verotukseen liittyviä velvoitteita tai hallinnollista taakkaa. Jos korvauksia maksetaan, tulokäsitemalli on laaja ja verovapaiden kustannustenkorvausten ala on laissa määritelty. Vastikkeellisesta työstä syntyy veroseuraamuksia, vaikka vastike mielletäisiin raportissa esitetyllä tavalla kiittämiseksi, kannustamiseksi ja palkitsemiseksi, ellei nimenomaisia verovapausäännöksiä ole. Esimerkkinä nykyisestä sääntelystä voidaan

mainita matkakustannusten korvaukset, joista on säädetty tuloverolain 71 §:ssä. Pykälä koskee ainoastaan työsuhteessa olevien työntekijöiden työnantajalta saamien ja yleishyödyllisten yhteisöjen maksamien matkakustannusten korvausten verovapautta tietyissä tilanteissa ja rajoituksin. Nykysääntely ei mahdollista verovapaiden kulukorvausten maksamista muissa tilanteissa ja muille vapaaehtoistoimijoille. Jos verovapauden alaa halutaan laajentaa myös muiden kuin yleishyödyllisten yhteisöjen, esimerkiksi kuntien ja seurakuntien vapaaehtoisille maksettaviin matkakustannusten korvauksiin tai esimerkiksi mahdollistaa muiden kulukorvausten kuin matkakustannusten korvausten maksamisen vapaaehtoistoimijoille verovapaasti, tulisi asiasta säätää erikseen. Vero-ohjeiden selkeyden osalta Verohallinto viittaa edellä ehdotuksen 2 osalta lausuttuun.

Metsähallituksen luontopalvelut esittää, että kulukorvausten verovapauteen liittyvät epäselvyydet korjataan tekemällä tarvittavat vero-ohjeet ja mahdolliset lainsäädäntömuutokset, kuten kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinenkin tämän raportin luovutustilaisuudessa piti tärkeänä. Verottajan viimeaikaisissa päätöksissä on tulkittu, että vapaaehtoistoiminnan matkakustannusten maksajan ollessa viranomainen, ovat matkakustannusten korvaukset niiden saajalle eli vapaaehtoiselle veronalaista tuloa. Tämä asettaa vapaaehtoiset vapaaehtoistoiminnan organisoijasta johtuvaan eriarvoiseen asemaan ja on selkeä epäkohta vapaaehtoisten tasa-arvoiselle kohtelulle, joka tämänkin raportin tavoitteena on. Vapaaehtoisten kulukorvausten veronalaisuuden tulkinta vapaaehtoistointa organisoivan tahon kautta luo kokonaisuudessaan esteen verotuksen epäselvyyksien ratkaisemiseen, lisää verottajan vapaaehtoisten kulukorvauksiin liittyvää sääntelyä sekä luo yleisemmin merkittävän esteen viranomaisten, kuntien ja seurakuntien kymmeniä tuhansia vapaaehtoisia organisoivalle vapaaehtoistointinnalle. Metsähallituksen luontopalvelut maksaa vapaaehtoisille kulukorvauksia vapaaehtoistoiminnan mahdollistamiseksi (ks. kuvaus jäljempänä). Kulukorvaukset eivät vuositasolla ylitä 2 000 euron vuosirajaa. Kulukorvaukset maksetaan ennakoverotuksen osalta vapaaehtoiselle verottomina. Viime vuosina eräissä tiedossa olevissa tapauksissa verohallinto on pyytänyt vapaaehtoisilta kulukorvauksista selvitystä lopullista verotusta varten. Joissain tilanteissa kulukorvauksia ei ole verotettu lopullisessa henkilöverotuksessa, toisissa tilanteissa taas matkakustannusten korvaukset on tulkittu saajalleen veronalaiseksi tuloksi. Eräissä tapauksissa vapaaehtoiselle on määrätty jälkikäteen matkakustannusten korvauksista lisävero 60 % :n mukaan pidätettynä. Verotuskäytäntö on siten kirjava eri veronkantopiireissä ja asettaa kansalaiset keskenään eriarvoiseen asemaan. Konkreettinen esimerkki verotuskäytännön epätasa-arvoisuudesta on se, että valtion suojelualueilla sadat vapaaehtoiset auttavat alueita hoitavan Metsähallituksen luontopalvelujen ohjauksessa uhanalaisten lajien suojeluun liittyvissä tehtävissä. Näitä tehtäviä ovat esimerkiksi saimaannorpan pesänlaskenta ja pesinnän onnistumiseen tähtäävä apukinosten kolaaminen, valkoselkätikkaseuranta, sammalkartoitukset, petolintujen pesätarkastukset ja pienpetojen pyynti. Vapaaehtoistointia tehdään vaihtelevia määriä riippuen kohteena olevan lajin erityispiirteistä. Ajallisesti kyseinen tehtävä vie vapaaehtoiselta muutamasta tunnista useampaan päivään. Vapaaehtoisille maksetaan vain kulu- ja matkakorvauksia vapaaehtoistointinnasta syntyvien kulujen mukaan. Kulukorvaukset ovat välttämätön edellytys vapaaehtoistointinnalle, koska tehtävä edellyttää liikkumista yleensä omalla autolla kohteelta toiselle eikä vapaaehtoisen voida edellyttää maksavan kuluja itse. Nykytulkinnan mukaan kulukorvaukset ovat näille vapaaehtoisille veronalaista tuloa, koska kulukorvauksen maksaja on Metsähallituksen luontopalvelut. Vastaavia vapaaehtoistehtäviä tekevät esimerkiksi useiden ympäristöjärjestöjen ja luonnonsuojeluyhdistysten vapaaehtoiset niin valtion suojelualueilla kuin niiden ulkopuolella. Nykykäytännön mukaan näiden tahojen nimissä toimivat vapaaehtoiset toteuttaessaan täysin samaa vapaaehtoistehtävää ovat vapautettuja kulukorvausten verotuksesta, koska taustaorganisaatiot ovat virallisesti yleishyödyllisiä yhteisöjä ja heitä koskee verotusohje A47/200/2014.

Kirkkohallitus pitää erittäin tärkeänä, että lainsäädännössä korjataan vapaaehtoistointintaan liittyvät säädökset, jotka eivät kohtelee kaikkia yhdenvertaisesti. Nykyisen lainsäädännön mukaan julkisen sektorin, seurakuntien ja yhteiskunnallisten yritysten vapaaehtoisina toimivat eivät ole oikeutettuja verottomiin kulukorvauksiin. Kirkolla on lähes satatuhatta vapaaehtoista, joiden saamat matkakulukorvaukset tulkitaan tällä hetkellä veronalaiseksi tuloksi. Kirkkohallitus kannattaa myös järjestöjen esille nostamaa matkakulukorvausten

kulukorvausrajan nostamista. Perusteluna on yleisen hintatason nousu ja se, että haja-asutusalueilla julkisten kulkuyhteyksien käytön mahdollisuus on vähentynyt. Ehdotusta ateriakorvausten ja muiden kustannusten korvattavuuksien selventämisestä on kannatettava. Kirkon kentällä on paljon epäselvyyksiä, milloin esimerkiksi vapaaehtoiselle voidaan tarjota ateria ja milloin ei. Samoin tulisi selkeyttää kiittämisessä ja kannustamisessa käytettävien lahjojen antamisen periaatteita. Periaatteiden tulisi olla selkeitä ja yksiselitteisiä. Kirkkohallitus kannattaa työryhmän ehdotusta vapaaehtoistyön määrittelyksi. Määrittely noudattaa Euroopan parlamentin vuodelta 2008 olevaa määrittelyä. Vapaaehtoistyö on palkatonta (= vastikkeettomuus), omasta tahdosta tehtävää, kolmatta osapuolta perheen ja ystäväpiirin ulkopuolella hyödyttävää ja kaikille avointa. Jos tämä vapaaehtoistyön määrittely verolainsäädännössä edellyttää myös muita tuloverolain muutoksia, kuin edellä mainittu muutos henkilöverolakiin vapaaehtoistoimijan kulukorvauksiin liittyen, Kirkkohallitus näkee tärkeänä tarvittavien lainsäädäntömuutosten toteuttamisen. Kirkkohallitus kannattaa työryhmän ehdotusta vapaaehtoistyön määrittelyksi, mutta esittää, että vapaaehtoistyön määrittelyssä huomioitaisiin sen lisäksi myös vastikkeellisen ja vastikkeettoman vapaaehtoistyön mahdollisuus. Vapaaehtoistyö määritellään pääsääntöisesti yleishyödylliseksi toiminnaksi, josta ei makseta palkkaa. Seurakunnilla on kuitenkin vapaaehtoisuuteen perustuvia toimintoja, esimerkiksi rippikoulun isosena toimiminen tai lasten- ja nuorten kerhonohjaaminen, joista on maksettu pientä palkkiota, mutta jotka eivät kuitenkaan ole olleet työsuhteita. Palkkioiden pienuus huomioon ottaen (esim. rippikoululeirien isosille usein 5-7 päivän leiriltä 50–100 euroa) niiden maksaminen ei kyseenalaista toiminnan vapaaehtoisuuden kriteereitä eikä määritelmää.

Julkisten ja Hyvinvointialojen liitto JHL kannattaa työryhmän ehdotusta, jonka mukaan verovapautta ei ole syytä laajentaa nykyisestä. Yritysten ja julkisen palveluntuottajan teettämää verovapaata työtä vapaaehtoisilla ei voi JHL:n mielestä kestävästi laajentaa nykyisestä. Veropohjan nykyistä laajuutta ei siis ole syytä romuttaa eikä vapaaehtoistyön luonnetta muuttaa vastikkeelliseksi järjestelmällisillä palkitsemisjärjestelmillä.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) huomauttaa, että työryhmä katsoo, että nykyistä lainsäädäntöpohjaa, jonka mukaan vapaaehtoistyö on lähtökohtaisesti vastikkeetonta, ei tulisi muuttaa. Tämä perustuu nykyiseen kilpailu- ja verolainsäädäntöön. Tietyillä aloilla kuten pelastustoimen tehtävissä vapaaehtoistyön määrittelyssä tulisi palkkioiden sijaan kuitenkin huomioida toimintaan liittymisen ja lopettamisen vapaaehtoisuus, valmius- ja varallaoljärjestelyt sekä vapaaehtoisten tekemän työn suuri yhteiskunnallinen merkitys (vapaaehtoiset palokunnat). Sopimuspalokunnat osallistuvat päivittäin lähes 200 pelastustoimen tehtävään. Tehtävien määrä vaihtelee suuresti yhdistysten ja toimintaan osallistuvien henkilöiden välillä. Mikäli tehtäviä on yksi viikossa, on toiminta usein vapaaehtoista. Mikäli tehtäviä on tätä useampia, maksetaan toimintaan osallistuville palkkaa. Palkka korvaa ansionmenetykset päätyöstä. SPEK näkee, että em. mainitun palokunnissa tehdyn vapaaehtoistyön rajaaminen vapaaehtoistoiminnan käsitteen ulkopuolelle saattaisi johtaa tilanteeseen, missä päädyttäisiin vain vastikkeettomaan vapaaehtoistyöhön ja työsuhteessa tehtävään työhön. Tällöin terveystarkastukset, työturvallisuus, työehtosopimukset, palkan sivukulut jne. tulisi ottaa huomioon, mikä ei olisi tarkoituksenmukaista ja muuttaisi olennaisesti nyt tehtävää vapaaehtoistyötä. Toinen käytännön esimerkki liittyy öljyntorjuntaan vapaaehtoisesti osallistuville maksettavaan öljyvahinkojen torjuntalain 36 §:n mukaiseen palkkioon. SPEK on vapaaehtoisten osallistuminen öljyntorjuntaan – hankkeessa tutkinut asiaa, ja päätynyt siihen, että vapaaehtoisuuden arvioinnissa tulisi ensisijaisesti ottaa huomioon tapahtuuko toiminta yleishyödyllisten päämäärien edistämiseksi tai taloudellista voittoa tavoittelemattoman yhteisön toiminnan tukemiseksi. Osallistuminen tehtäviin on vapaaehtoisen näkökulmasta vapaaehtoista myös siksi, että henkilö voi halutessaan omalla päätöksellään lopettaa toiminnan milloin tahansa ilman seuraamuksia. Näin ollen olisi parempi määritellä että kaikki (edellä mainitut) toimijat ovat vapaaehtoistoimijoita, mutta osa heistä saa tehtävän toiminnan luonteen vuoksi korvauksen ja osa ei. Oma asiansa on vapaaehtoiselle maksettavan korvauksen verovapaus. Yleisen edun kannalta olisi perusteltua, että tutkittaisiin mahdollisuudet määritellä vapaaehtoistyöstä maksettava palkka ja muut korvaukset verovapaiksi tiettyyn määrään saakka. Tämä karsisi myös turhaa byrokratiaa ja yksinkertaistaisi viranomaisten tehtäviä ja työtä.

Suomen Kuntaliiton mielestä vero-ohjeistusta koskeva ehdotus on hyvä ja perusteltu, vapaaehtoistyötä koskevien vero-ohjeiden selkeyden tarkistaminen ja ohjeiden koonti helposti löydettävissä olevaan tukisivustoon palvelee vapaaehtoistyössä toimivia. Suomen Kuntaliiton mielestä verovapaiden kustannusten soveltamisalan laajentamiseen ei kuitenkaan liene tarvetta, vaikkakin muun muassa yhdistysten verokohtelua selvitetään hallitusohjelman veropoliittisen linjauksen mukaisesti. Työryhmän raportissa esittämä näkemys nykyisestä lainsäädäntöpohjasta, jonka mukaan vapaaehtoistyö on lähtökohtaisesti vastikkeetonta, on Suomen Kuntaliiton mielestä oikea. Mikäli työ on vastikkeellista, tästä pääsääntöisesti syntyy myös veroseuraamuksia. Työryhmän toteamus siitä, että muun muassa veronkierron ja harmaan talouden näkökulmasta olisi ongelmallista luoda työmarkkinoiden rinnalle vapaaehtoistyömarkkinat, pitää siten paikkansa. Ei ole tarkoituksenmukaista luoda järjestelmää, jossa vapaaehtoistyöstä maksettava vastike olisi keveämmin verotettua kuin muusta työstä saatu vastike.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR mukaan vero-ohjeistus on ehdottomasti selkiytettävä niin, että verottajan tulkinta olisi sama joka puolella Suomea vapaaehtoistyöhön liittyen. Pitkien etäisyyksien maaseutu on huomioitava, kun mietitään verovapaiden kustannusten korvausten ylärajoja ja kilometrikorvauksia. Matkakustannusten korvauksissa tulee huomioda se, että harvaan asutulla alueilla julkinen liikenne puuttuu lähes kokonaan, erityisesti ilta- ja viikonloppuaikoina. Harvaan asutuilla alueilla, etenkin Lapissa ja Itä-Suomessa, välimatkat ovat pitkiä, joten 2000 €:n kulukorvausraja on liian alhainen.

Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry:n mielestä vapaaehtoistyöntekijän vapaaehtoistyöstä johtuvat kustannukset täytyy pystyä korvaamaan verovapaasti. Vapaaehtoistyöstä ei saa aiheutua kustannuksia vapaaehtoistyötä tekeville.

Eläkeliiton mielestä työryhmän esitys on kannatettava. Eläkeliitto toivoo että erityisesti kulukorvauksiin liittyvät ongelmat saadaan selkeästi ohjeistettua/tarkistettua mahdollisimman pikaisesti. Eläkeliitto suosittelee vapaaehtoistoiminta-käsitteen käyttöä virallisissa yhteyksissä koska työ-käsite määrittyy pitkälti työelämän kautta. Käytännössä em. käsitteitä käytetään synonyymisesti. Eläkeliitto esittää lahjoitusten verovähennysoikeuksien selvittämistä koskemaan myös yleishyödyllisiä yhteisöjä. Tämä on erittäin merkittävä asia, koska yleishyödyllisten yhteisöjen osalta rahoitusmarkkinat ovat jo nyt varsin ”ahtaat”.

Suomen sosiaali ja terveys SOSTE ry kannattaa mahdollisimman selkeitä ja kattavasti tiedotettuja vero-ohjeita. Vapaaehtoisille tulee voida ilman veroseuraamuksia kustantaa muun muassa toiminnassa tarvittavia vaatteita, koulutusta, majoitusta, aterioita jne. Verovapaiden matkakorvausten tasoa tulee nostaa nykyisestä ja niiden tasoa tulee tarkastella säännöllisin väliajoin. Yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksellinen erityisasema tulee säilyttää jatkossakin.

Kirkkopalvelut ry:n mukaan vapaaehtoistoiminnan kustannusten korvausperusteita ja niiden verokohtelua ei yleisesti tunneta. Kukin järjestö voi vain omalta osaltaan seurata sitä, kuinka paljon matkakorvauksia ja muita kustannuksia on vapaaehtoiselle maksettu. Useiden eri järjestöjen toimintaan osallistuvilla vapaaehtoisilla on tällä hetkellä itsellään velvollisuus seurata esimerkiksi matkakustannusten enimmäismäärän toteutumista. Kannatettavaa olisi, jos vapaaehtoistoiminnan verovapaat kustannusten korvaukset olisivat yhdenmukaisia työelämän ja erilaisten yhteiskunnallisten luottamustehtävien vastaavien periaatteiden kanssa.

Kansalaisareena ry verkostoineen pitää tärkeänä, että kulukorvauksiin liittyvät epäselvyydet korjataan nopeutetussa aikataulussa ja tekemällä tarvittavat lainsäädäntömuutokset, kuten ministeri Anu Vehviläinenkin raportin luovutustilaisuudessa kiirehti. Nykyisen lainsäädännön mukaan julkisen sektorin, seurakuntien ja yhteiskunnallisten yritysten vapaaehtoisina toimivat eivät ole oikeutettuja verottomiin kulukorvauksiin. Esimerkiksi Helsingin kaupungilla ja Metsähallituksen luontopalveluilla on useampia tuhansia ja

seurakunnilla kymmeniä tuhansia vapaaehtoistyöntekijöitä, joiden saamat kulukorvaukset (esimerkiksi matkakulukorvaukset) tulkitaan Suomen verolainsäädännön laajan tuloveropohjan mukaisesti tuloverolaissa vapaaehtoistyöntekijälle verotettavaksi tuloksi. On tärkeää tehdä tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotta eri sektoreilla toimivia vapaaehtoisia kohdellaan yhdenvertaisesti ja jotta vapaaehtoistyössä kulukorvaukset ovat kaikille vapaaehtoisille verottomia. Suomen lainsäädännössä ei käsitellä käsitteitä vapaaehtoistoiminta (tai synonyyminä vapaaehtoistyö), järjestötoiminta ja kansalaistoiminta johdonmukaisesti. Sama epäjohdonmukaisuus siirtyy myös työryhmän loppuraporttiin. Kansalaisareena verkostoineen ehdottaa, että yhdenmukaisuutta verolainsäädännössä lisätään laajentamalla nykyistä verottajan ohjetta Luonnollisen henkilön tekemän talkoo-, naapuriapu- ja vaihtotyön verotus koskemaan myös vapaaehtoistyötä ja yhdistysten lisäksi julkista sektoria ja yhteiskunnallisia yrityksiä. Tarvittavat lainsäädäntömuutokset on tarpeen valmistella nopeutetussa aikataulussa vaikka osana hallitusohjelman mukaista norminpurkua. Kansalaisareena ry kannattaa työryhmän ehdotusta vapaaehtoistyön määrittelyksi. Määrittely noudattaa Euroopan parlamentin vuodelta 2008 olevaa määrittelyä. Vapaaehtoistyö on palkatonta (= vastikkeettomuus), omasta tahdosta tehtävää, kolmatta osapuolta perheen ja ystäväpiirin ulkopuolella hyödyttävää ja kaikille avointa. Jos tämä vapaaehtoistyön määrittely verolainsäädännössä edellyttää myös muita tuloverolain muutoksia, kuin edellä mainittu muutos henkilöverolakiin vapaaehtoistoimijan kulukorvauksiin liittyen, Kansalaisareena ry. näkee tärkeänä ja hallitusohjelman mukaisena tarvittavien lainsäädäntömuutosten toteuttamisen. Vapaaehtoistyö on määritelmän mukaisesti pääsääntöisesti vastikkeetonta. Monet lakisääteiset vapaaehtoistyön muodot (pelastusala, lastensuojelun tukitoiminta ym.) kuitenkin edellyttävät tai mahdollistavat, että ”vapaaehtoistyöstä” maksetaan palkkioita. Kansalaisareena ry ehdottaa, että näitä vastikkeellisia vapaaehtoistyön muotoja käsitellään lainsäädännössä erikseen, kuten nyt tehdäänkin, ja ehdottaa että niistä voitaisiin tarvittaessa käyttää yleisnimeä puolivapaaehtoistyö. Kansalaisareenan näkemyksen mukaan on jollain aikavälillä välttämätöntä selvittää, onko mahdollista laajentaa verovähennykseen oikeuttavien lahjoitusten saajien piiri koskemaan kaikkia yleishyödyllisiä yhteisöjä. Erityisesti mikäli järjestöjen avustusten määrät jatkossa vähenevät oleellisesti, kolmannen sektorin toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi tarvitaan uudenlaisia rahoitusmalleja. Yleishyödyllisille toimijoille tehtyjen lahjoitusten hyväksyminen verovähennyksenä lisää kansainvälisten vertailujen mukaan lahjoituksia. Työryhmän mukaan yleishyödyllisen toiminnan tukeminen rahallisesti kuuluu henkilökohtaisiin valintoihin eikä voida pitää perusteltuna, että lahjoittajan lisäksi muiden veronmaksajien olisi osallistuttava lahjan antamiseen vähennyksen kautta. Perusteluna on, että julkisesti ei silloin voida valvoa tuen kohdentumista. Perustelu on kuitenkin mielestämme kestävä silloin, kun lahjoitusten saajien piiri on rajattu yleishyödyllisiin yhteisöihin, joita muutoinkin yhteiskunnassa on päätetty tukea. Se että ihmiset valinnoillaan voivat suoraan aiempaa enemmän päättää, ketkä yleishyödyllisistä yhteisöistä tukea voivat saada, on yksi trendeistä kohti tulevaisuuden kansalaistoimintaa ja yhteisöllisyyttä.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE kannattaa vero-ohjeiden selkeyttämistä ja tulkinnanvaraisuuksien auki kirjoittamista, sekä verovapaiden matkakorvausten tason nostamista ja verovapaiden kustannusten korvausten soveltamisalan laajentamisen selvittämistä. KANE näkee erityisen tärkeänä sen, ettei järjestöjen verotus ainakaan kiristyisi verolainsäädäntöön kohdistuvilla muutoksilla. On myös varmistettava että kansalaisyhteiskunta voi olla mukana kyseessä olevassa valmistelussa.

Myös *Kepa ry* pitää tärkeänä vapaaehtoistyöhön liittyvien vero-ohjeiden kehittämistä. KEPA toivoo, että samalla korjataan verotukseen liittyvät epäselvyydet ja tehdään tarvittavat lainsäädäntömuutokset verovapaiden kulukorvausten osalta. Esimerkiksi rajauksia päivärahojen maksamiseen tai kilometrikorvauksiin liittyen on arvioitava uudelleen siten, ettei vapaaehtoistyölle aseteta keinotekoisia rajoituksia. Vapaaehtoistyöstä aiheutuvat kulut on voitava korvata verovapaasti niin kotimaassa kuin ulkomailla tapahtuvasta vapaaehtoistyöstä. Suomeen ulkomailta tulevien vapaaehtoisten osalta niin sanotun taskurahan verotus kaipaakin myös tarkistamista. KEPA ry toivoo Suomen asettuvan samalle linjalle muiden pohjoismaiden kanssa, jotka sallivat pienimuotoisen taskurahan maksamisen verovapaasti ja kannattaa lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisen selvittämistä ja vaikutusten arviointia.

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry pitää tärkeänä, että kulukorvauksiin liittyvät epäselvyydet korjataan tekemällä tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Nykyisen lainsäädännön mukaan julkisen sektorin, seurakuntien ja yhteiskunnallisten yritysten vapaaehtoisina toimivat eivät ole oikeutettuja verottomiin kulukorvauksiin. Esimerkiksi Helsingin kaupungin vapaaehtoistyöntekijöiden saamat kulukorvaukset (esimerkiksi matkakulukorvaukset) tulkitaan Suomen verolainsäädännön laajan tuloveropohjan mukaisesti tuloverolaissa vapaaehtoistyöntekijälle verotettavaksi tuloksi. On tärkeää tehdä tarvittavat lainsäädäntömuutokset, jotta eri sektoreilla toimivia vapaaehtoisia kohdellaan yhdenvertaisesti ja jotta vapaaehtoistyössä kulukorvaukset ovat kaikille vapaaehtoisille verottomia.

Suomen Partiolaiset- Finland Scouter ry:n mielestä yleishyödyllisten tahojen toimintaedellytyksiä edistäviä veropoliittisia ratkaisuja tulee edistää esimerkiksi yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistöveron poistolla, jäsenlehtien ALV-vapauden säilyttämisellä sekä järjestöjä tukevien lahjoituksiin ja perintöihin kohdistuvien verohelpotuksin. Yhdistysten verovapaus ja selkeästi varainhankintaluonteisen toiminnan verovapaus tulee säilyttää ja Suomen on oltava aktiivinen asian varmistamiseksi myös EU:n suuntaan. Verotukseen liittyvässä kehitystyössä on huomioitava, ettei vapaaehtoisten normaalia kiittämistä pienin muistolahjoin tehdä mahdottomaksi. Tämä koskee niin suoria muistamisia kuin laskennallista hyötyäkin (esimerkiksi vapaaehtoistyöllä järjestetyn tapahtuman tai matkan maksuttomuus järjestäjälle). Suomen Partiolaiset - Finlands Scouter ry. suhtautuu myönteisesti siihen, että kolmannen sektorin tukemiseen lahjoitusvaroin kannustettaisiin verovähennysoikeudella. Verovähennyksen toimivuutta voitaisiin selvittää kokeilulla, jossa yksityishenkilöille annettaisiin mahdollisuus vähentää tiettyyn summaan asti oleva lahjoitusmäärä vuosittain tuloverotuksessa.

WWF Suomi esittää, että vapaaehtoisten kulukorvausten tulisi olla verovapaita riippumatta siitä kuka maksaja on. Nykykäytännön mukaan kulukorvaukset ovat veronalaista tuloa, mikäli maksaja on viranomainen. Vapaaehtoistyötä tarjoavat järjestöt maksavat kulukorvaukset verottomina. Tämä asettaa vapaaehtoiset eriarvoiseen asemaan vapaaehtoistoiminnan organisoijasta riippuen. Toisistaan eroavat käytännöt mahdollisesti jopa samasta työstä aiheuttavat hankaluuksia. Lisäksi on hyvä miettiä myös hallinnon kuormittumista, sillä esimerkiksi öljyonnettomuustilanteessa, johon WWF:n vapaaehtoisia tullaan hyödyntämään, mukana toiminnassa voi muutaman kuukauden aikana olla jopa tuhansia vapaaehtoisia. Tällöin tulisi käyttää mahdollisimman yksinkertaista toimintamallia vapaaehtoisten kulujen maksamiseen, jotta hallinnollinen byrokratia pysyy kohtuullisena. Matkakulujen lisäksi vero-ohjeiden selkeyttä kaivataan myös vapaaehtoistyössä turmeltuvien varusteiden korvauksiin. Vapaaehtoiselle maksettavat varustekorvaukset ovat nykykäytännön mukaan veronalaista tuloa, mutta vapaaehtoinen voi tehdä esitetyttyyn veroilmoitukseen vähennyksiä näistä kuluista. Vähennysten tekeminen on kuitenkin vapaaehtoisen itsensä vastuulla. WWF Suomi ry:n mukaan on kohtuutonta, että vapaaehtoistyötä tekevä joutuu itse huolehtimaan veroilmoitukseensa vähennykset näistä kustannuksista sen sijaan, että varustekustannukset maksettaisiin vapaaehtoiselle suoraan esimerkiksi matkakulujen yhteydessä.

VALO ry:n mukaan yleishyödyllisten yhteisöjen ja talkootyön verotukseen liittyvät ohjeet ovat helpottaneet järjestöjen arkea. Täysin yksiselitteisiä ohjeita on mahdoton kirjoittaa, koska harkinta on aina tapauskohtaista. Kansalaisjärjestöt tulee kuitenkin alusta asti ottaa mukaan ohjeiden päivittämiseen ja verotuskäytännön seuraamiseksi valtionhallinnon tulisi järjestää foorumi, jossa vuosittain käytäisiin läpi järjestöjen havaitsemat ongelmat verolakien soveltamisessa. Yleishyödyllisten yhteisöjen verovapaus on määritelty tuloverolaissa. Rajanveto yleishyödyllisen toiminnan ja elinkeinotoiminnan välillä tehdään tapauskohtaisesti. Perehtymällä verohallinnon ohjeisiin järjestö voi välttää pahimmat karikot. Nykyisten ohjeiden linkittäminen rakennettavaan portaaliin on kannatettava ehdotus. Järjestöjen näkökulmasta on tärkeää, että nykyinen suhteellisen laaja verovapaus säilytetään. Paineet nykyjärjestelmään kohdistuvat kuitenkin etupäässä EU:sta, vaikkakin Valon käsityksen mukaan komissio on vetänyt pois rikkomusmenettelyn Suomea kohtaan. Valo pitää työryhmämuistion huonona puolena sitä, että siinä ei mitenkään pyritä innovoimaan tapoja, joilla yleishyödyllisille yhteisölle annettavat lahjoitukset voitaisiin vähentää lahjoittajan verotuksessa. Työryhmä

perustaa torjuvan asenteensa valtiovarainministeriön muistioon, joka laadittiin KANE:n verojaostolle jo 2011. Vala ry:n tekemän selvityksen mukaan kansalaisten lahjoitushalukkuus lisääntyisi, jos lahjoitus olisi vähennyskelpoinen lahjoittajan verotuksessa. Perustelu, että vähennysoikeuden laajentaminen olisi verotuksen perusperiaatteiden vastaista ei ole kovin johdonmukainen, jos korkeakouluille annettavien lahjoitusten vähennysoikeus aiotaan jälleen mahdollistaa myös yksityishenkilöille. Lahjoitusvähennys voitaisiin toteuttaa esimerkiksi siten, että lahjoituksen voisi vastaanottaa kunkin kansalaisjärjestösektorin keskusjärjestö. Tämä edellyttää tietenkin, että ko sektori on riittävän organisoitunut ja keskusjärjestä on tunnustettu ja vastuullinen toimija yhteiskunnassa. Valo kannattaa, että vapaaehtoistoiminnassa vapaaehtoisille syntyvien kulujen kulukorvausrajoja nostetaan merkittävästi, sillä niihin ei ole tehty minkäänlaista indeksikorotusta vuosikymmenen.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry kannattaa työryhmän ehdotus vero-ohjeiden selkeyden tarkistamisesta ja vapaaehtoistyötä koskevien vero-ohjeiden linkityksestä tulevaan vapaaehtoistyön portaaliin on kannatettava. KYT ry yhtyy Kansalaisareena ry:n lausunnon huomioon siitä, ettei Suomen lainsäädännössä vapaaehtoistointaan liittyviä käsitteitä käsitellä johdonmukaisesti ja että tämä heijastuu työryhmän raporttiin. Tämän vuoksi työryhmän ehdotus vapaaehtoistyön määritelmäksi onkin tervetullut ja kannatettava.

Pelastakaa Lapset ry:n mielestä on tärkeää, että vapaaehtoistyössä kulukorvaukset ovat kaikille vapaaehtoisille verottomia. Vapaaehtoiset tekevät muun muassa ennaltaehkäisevää lastensuojelua tukemalla monin eri tavoin lapsia ja perheitä omalla vapaa-ajallaan. Pelastakaa Lasten vapaaehtois-, tukiperhe-, tukihenkilö- ja lomakoti- sekä verkkovapaaehtoistointia ei voisi toteutua ilman tässä toiminnassa mukana olevia vapaaehtoisia. Verovapaat kulu- ja matkakorvaukset ovat merkittäviä vapaaehtoistyön kannustimia ja mahdollistajia.

Vastuullinen lahjoittaminen VaLa ry kannattaa ehdotusta, että vapaaehtoistyötä koskevia vero-ohjeita kehitetään ja muun muassa vapaaehtoistyön kulukorvauksiin liittyvät epäselvyydet korjataan ja tehdään tarvittavat lainsäädäntömuutokset. Tulevassa hallitusohjelman veropoliittisen linjauksen mukaisessa selvityshankkeessa tarkastellaan säätiöiden ja yhdistysten verokohtelua. Vapaaehtoistyöhön liittyvien veroasioiden lisäksi VaLa ehdottaa, että selvityshankkeessa huomioidaan myös lahjoittamiseen liittyvää tarkastelua ja kehittämistä. Samaan aikaan, kun yleishyödyllisiä yhteisöjä koskeva verolainsäädäntö on pysynyt entisellään, on yhteisöjen varainhankinta monissa eri muodoissaan kehittynyt huimaa vauhtia. Samoin on muuttunut kansalaisten osallistumismuodot järjestötoimintaan. Vapaaehtoistoiminnan sekä yhdistyksen jäsenyyden sijaan monet haluavat toimia yhteisön tukijana tai lahjoittajana. Joka kolmas suomalainen lahjoittaa ja VaLa selvityksen mukaan lahjoitusten verovähennysoikeus kannustaisi lahjoittamiseen erityisesti aktiivisia nuoria sekä niitä, jotka eivät yleensä tue järjestöjä. Päättäjien mielestä järjestöt tekevät merkittävää työtä. Järjestöjen julkinen rahoitus on vähentynyt ja niiden on hankittava yhä suurempi osuus rahoituksestaan yksityisen rahoituksen kautta muun muassa lahjoituksilla. Nykyisessä talousnäkymässä olisi hyvä kehittää toimia, joilla vahvistetaan yleishyödyllisten yhteisöjen varainhankinnan edellytyksiä, joilla turvataan järjestöjen toiminnan rahoitusta. Kerta- ja kuukausilahjoitukset ovat tärkeitä tuloja järjestöjen toiminnan rahoittamisessa. Suurin osa järjestöistä pitää lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamista parhaana julkisena toimenpiteenä lahjoituskulttuurin ja varainhankinnan kehittämiseksi. Suomalaisten suosituimmat lahjoituskohteet eivät oikeuta verovähennykseen. Lahjoitukset tieteelle, taiteelle ja kulttuurille ovat osin vähennyskelpoisia vain yhteisöille. Julkisten toimien ja kannusteiden, kuten lahjoitusten verovähennysoikeus sekä muun muassa yliopistoille luotu vastinrahmalli, pitäisi olla tasapuolisesti ja johdonmukaisesti kaikkia varainhankintatahoja huomioiva ja tukeva.

Suomen Meripelastusseura ry:n mielestä vero-ohjeita tulisi selkeyttää siten, että joka puolella Suomea tulkinta verottajalla olisi sama vapaaehtoistyöhön liittyen. Verovapaiden kustannusten korvausten ylärajat erityisesti kilometrikorvausten kohdalla on oikea ongelma pitkien etäisyyksien Suomessa. Suomen Meripelastusseuralla (SMPS) on erityinen vapaaehtoistointaan liittyvä verotuskohtelun epäkohta oikaistavaksi. Suomen

arvonlisäverolainsäädännön mukaan yli 10 metrin mittaiset pelastusveneet on arvonlisäverosta vapautettuja (rakentaminen, korjaaminen, varustaminen). Alle 10 metrin mittaisiin veneisiin sovelletaan 24 % alv-kohtelua. Tämä juontaa juurensa jo liikevaihtoveroajoilta, jolloin ajateltiin, että alle 10 metriset veneet ovat huviveneitä eivätkä siten sovellu pelastuskäyttöön. Nykyään tilanne on kuitenkin aivan toinen ja esimerkiksi Suomen Meripelastusseuran vuoden 2014 tehtävistä (yhteensä 1613 kpl) suurin osa suoritettiin nimenomaan alle 10 metrisillä pelastusveneillä. Meripelastusseuran toivomuksena on, että tästä keinotekoisesta metrirajasta voitaisiin tavalla tai toisella luopua ja siten helpotettaisiin erittäin merkittävästi vapaaehtoisen meri- ja järvipelastustoiminnan tulevaisuutta. SMPS:n tulevien vuosien (5-10 vuotta) uudisvenehankinnat kohdistuvat nimenomaan vain ja ainoastaan alle 10 metrin mittaisiin pelastusveneisiin. Ilman alv-velvoitetta SMPS voisi hankkia vuosittain 1-2 kpl enemmän veneitä alv:sta säästyneillä varoilla ja siten työn verotuksen kautta valtion kokema veromenetys lähes kompensoituisi. Tähän saakka Suomen Meripelastusseura ry on hankkinut kilpailutuksen kautta pelastusveneet Suomesta ja näin tulee todennäköisesti tapahtumaan myös jatkossa. Tällä asialla on todella suuri merkitys SMPS:n tulevaisuuden toiminnalle ja taloudelle.

Suomen Punaisella Ristillä, Luonnonvarakeskuksella ja Eduskunnan kanslialla ja Tasa-arvovaltuutetulla ei ollut lausuttavaa kyseiseen kohtaan.

Työryhmän ehdotus 4: Selkiytetään ohjeita ja lisätään tiedotusta työttömän oikeudesta tehdä vapaaehtoistyötä menettämättä työttömyysturvaa. Työttömät saavat tehdä vapaaehtoistyötä, mutta asiaan on liittynyt paljon väärinkäsityksiä.

Maanmittauslaitos, Kirkkohallitus, Julkisten ja Hyvinvointialojen Liitto, Suomen Kuntaliitto, Suomen sosiaali- ja terveys SOSTE ry, Kuluttajatutkimuskeskus, Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE, Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry, Suomen Partiolaiset ry, WWF Suomi, Suomen syöpäyhdistys ry, Hengitysliitto ry, Vapaaehtoinen lahjoittaminen ry, Lasten suojelun keskusliitto ry ja Suomen pakolaisapu kannattavat työryhmän esitystä.

THL korostaa, että työttömien tiedottamisen lisäksi TE-palvelujen henkilöstöä tulisi kouluttaa asiassa ja opastaa tulkitsemaan erilaisia tilanteita työnhakijan edun mukaisesti. Vaikka työttömällä työntekijällä olisi tiedossa, että hän saa tehdä vapaaehtoistyötä, on suuri riski, että tulkinnat ovat työttömälle epäedullisia. Työnhakijan huonot sanavalinnat, puutteellinen tieto täyttää lomakkeita, työntekijän ja työnhakijan vuorovaikutuksen ongelmat voivat johtaa tilanteeseen, jossa TE-palvelujen työntekijä tulkitsee, ettei työnhakija olisikaan työmarkkinoiden käytettävissä vapaaehtoistoimintansa takia. Tämä on THL:n mukaan todellinen ongelma, johon tulisi ehdottaa pelkkää tiedottamista vahvempia toimia.

Metsähallitus pitää tärkeänä, että työttömyysturvalain tulkinnassa vapaaehtoistyötä ei rinnastettaisi työhön, kokoaikaiseen opiskeluun tai yritystoimintaan, vaan sääntelyä purettaisiin tältä osin. Työttömän muihin kansalaisiin nähden tasavertaisen kohtelun turvaamiseksi työttömällä pitäisi olla oikeus osallistua vapaaehtoistyöhön. Vapaaehtoistoiminnalla on myös tärkeitä työllisyyttä edistäviä ja syrjäytymistä ehkäiseviä vaikutuksia, joiden vuoksi vapaaehtoistoimintaan tulisi nimenomaan kannustaa. Työttömien osallistuminen vapaaehtoistyöhön on alhaisempaa kuin väestössä keskimäärin. Olisikin tärkeää luoda kokeiluja, joilla työttömien vapaaehtoistyölle voitaisiin luoda kannustimia. Huolimatta siitä, että työtön saa osallistua vapaaehtoistoimintaan, ei nykykäytäntö työvoimatoimistoissa siihen kannusta. Nykykäytännön mukaisesti työttömän täytyy ilmoittaa TE-toimistolle, mitä vapaaehtoistyötä hän aikoo tehdä, jonka jälkeen TE-toimisto antaa työvoimapolitiittisen lausunnon oikeudesta työttömyysetuuteen. Selvissä tapauksissa pelkkä työnhakijan oma ilmoitus on riittävä. Työttömyysetuuden maksaja voi kuitenkin keskeyttää työttömyysetuuden maksamisen TE-toimiston selvityksen ajaksi. Koska työtön on oikeutettu osallistumaan vapaaehtoistoimintaan, tulisi myös siihen osallistumista kannustaa ilmoitusmenettelyn ja karenssien sijaan. Nykyaikainen vapaaehtoistoiminta on usein hetken kestävä ja tapahtumaluonteista. Tämän tyyppiseen toimintaan osallistumista ilmoitusmenettely kangistaa. Metsähallitus ehdottaa vapaaehtoistoimintaan

osallistumisesta ilmoittamista työvoimatoimistolle vain siinä tapauksessa, että vapaaehtoistyö estää työttömän työmarkkinoille osallistumisen.

Myös *Ilmatieteenlaitos* korostaa, että on hyvä selkiyttää asiaa, sillä sekä työtön että vapaaehtoistyön kohde ja myös yhteiskunta voisivat hyötyä vapaaehtoistyöstä merkittävästi. Työttömän toimintakyvyn ylläpitämiseksi vapaaehtoistyöllä on merkitystä, mutta työttömyyspäivärahan yllätyksellinen menettäminen voi olla yksityistaloudelle katastrofaalinen seuraus.

Kepa ry pitää hyvänä ehdotusta tarkentaa TE-toimistojen ohjeistuksia vapaaehtoistyöhön liittyen, jotta voidaan taata työttömän oikeus vapaaehtoistyöhön työttömyysturvaa menettämättä. Toivottavaa on, että viranomaiset kannustaisivat työttömiä vapaaehtoistyöhön ja näkisivät vapaaehtoistyön työllistymistä ja työkykyä tukevana toimintana. Vapaaehtoistyötä ei saa rinnastaa työhön, kokoaikaiseen opiskeluun tai yritystoimintaan, eikä työttömyyskorvausta saa lakkauttaa edes selvitysten ajaksi, niin kauan kuin vapaaehtoistyötä tekevä ei kieltäydy tarjotusta palkkatyöstä vapaaehtoistyöhön vedoten. Vapaaehtoistyötä tulee voida tehdä myös Suomen rajojen ulkopuolella samoin ehdoin.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n mukaan väärinkäsityksiä on syntynyt viranomaisten erilaisten laintulkintaan perustuvien ohjeiden vuoksi. Mikäli työtön ilmoittaa vapaaehtoistyöstä tai siihen liittyvistä opinnoista, hän saa työvoimapolitiittisen lausunnon vasta kun tämän työ tai opinnot ovat alkaneet. Viranomaiset eivät ole suostuneet tekemään ns. ennakkopäätöksiä. Viranomaisen laintulkinnan perusteella oikeus työttömyysturvaan on voitu hylätä. Myös vapaaehtoistyön tekeminen järjestössä voi perustua sopimukseen (vrt. työnteko perustuu sopimukseen/työsopimuslaki), vaikka työstä ei makseta palkkaa tai korvauksia. Monet järjestöt tekevät sopimus pohjaista yhteistyötä esim. julkisen sektorin kanssa. Tällöin järjestöissä työnjaosta voidaan sopia myös vapaaehtoisten kanssa. Tarvitaan selkeä ohjeistus, jottei viranomaistahon tulkinta perustu työsopimuslakiin.

Eläkeliiton mielestä työryhmän esitys on kannatettava. Esitettyjen toimenpiteiden riittävyys arveluttaa. Lähtökohtana tulisi olla se, että työttömällä on oltava oikeus osallistua vapaaehtoistoimintaan ilman jälkiseuraamuksia. Työvoimaministeriön on tarkistettava ohjeistuksiaan koskien työttömyysturvalain tulkintoja ja tulkintakäytäntöjä.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus oy:n mukaan, tällä hetkellä TE-toimistojen toimesta yhä säännöllisesti rajoitetaan työttömän mahdollisuutta osallistua vapaaehtoistyöhön vaihtelevin perustein. Lisäohjeistuksen esimerkkitapauksissa on tärkeä nostaa esille erilaisia toteuttajaorganisaatioita, ja mahdollisia eroja työttömälle hyväksyttävän vapaaehtoistyön muodoissa niiden välillä. Esimerkeistä tulisi löytää erikseen yleishyödyllisen yhteisön, joka voi olla myös yritys, sijoittuminen ohjekentässä.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki KYT ry pitää tärkeänä, että työttömällä on oikeus osallistua vapaaehtoistyöhön. Nykyisestä käytännöstä, jossa työttömän tulee ilmoittaa TE-toimistolle, mitä vapaaehtoistyötä aikoo tehdä, voitaisiin luopua. KYT ry:n näkemyksen mukaan olisi järkevää, että ilmoitusvelvoite olisi vain mikäli vapaaehtoistyö häiritsee työttömän työmarkkinoille osallistumista. Tulevaisuuden vapaaehtoistyö tulee olemaan muodoiltaan myös aiempaa spontaanimpaa, jolloin etukäteinen ilmoittaminen voi olla mahdotonta. Oleellista on myös, että TE-toimistojen linja on yhtenevä kautta maan. Lähtökohtaisesti vapaaehtoistyö tulisi nähdä kannustettavana toimintana työttömälle henkilölle. KYT ry yhtyykin Kansalaisareena ry:n näkemykseen siitä, että työvoimahallinnon ohjelmien pitäisi mahdollistaa myös vapaaehtoistyössä hankitun osaamisen ilmoittaminen ja sen huomioiminen.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän YTR:n mukaan väärinkäsityksiä on syntynyt viranomaisten erilaisten laintulkintaan perustuvien ohjeiden vuoksi. Mikäli työtön ilmoittaa vapaaehtoistyöstä tai siihen liittyvistä opinnoista, hän saa työvoimapolitiittisen lausunnon vasta kun tämä työ tai opinnot ovat alkaneet. Viranomaiset eivät ole suostuneet tekemään ns. ennakkopäätöksiä. Viranomaisen laintulkinnan perusteella oikeus työttömyysturvaan on voitu hylätä. Myös vapaaehtoistyön tekeminen järjestössä voi perustua sopimukseen

(vrt. työnteko perustuu sopimukseen/työsopimuslaki), vaikka työstä ei makseta palkkaa tai korvauksia. Monet järjestöt tekevät sopimus pohjaista yhteistyötä esim. julkisen sektorin kanssa. Tällöin järjestöissä työnjaosta voidaan sopia myös vapaaehtoisten kanssa. Tarvitaan selkeä ohjeistus, jottei viranomais tahon tulkinta perustu työsopimus lakiin.

Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry korostaa, että työttömien vapaaehtoistyöhön liittyvän sääntelyn ja ohjeistuksen on oltava yksiselitteistä, jotta TE -toimiston virkailijat pystyvät antamaan samanlaista tietoa ja tekemään samanlaisia päätöksiä ympäri Suomen.

Suomen Punainen Risti katsoo, että vapaaehtoistoimintaa tulisi ensisijaisesti tarkastella henkilön hyvinvointia vahvistavana ja virkeyttä lisäävänä tekijänä, ei keinona vältellä palkkatyötä, mistä syystä myös lainsäädännössä vapaaehtoistoiminnan sallittavuus tulisi olla lähtökohtana. SPR pitää ensisijaisena sitä, että *TE-toimistojen* tulkintoja vapaaehtoistyön vaikutuksista harmonisoidaan, ja niiden antamista nopeutetaan. Käytännössä TE-toimiston ennakkoratkaisun/-tulkinnan saaminen kestää huonoimmassa tapauksessa jopa kuukausia, estäen vapaaehtoistoimintaan osallistuminen odotusaikana, mikä osaltaan vähentää halukkuutta osallistua toimintaan. Erityisesti henkilö, jolle jo maksetaan työttömyysetuutta, ja joka haluaisi aloittaa vapaaehtoistoiminnan, joutuu ottamaan selkeän riskin etuuden maksamisen keskeyttämisestä TE-toimiston selvityksen ajaksi. Tämä voi vähentää ylipäättään halukkuutta liittyä mukaan vapaaehtoistoimintaan. Tapauskohtaisissa tulkinnoissa on myös suuria eroja eri puolella maata, mikä on ongelmallista yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n mukaan vapaaehtoistyö on tärkeää työttömän osallisuuden ja toimintakyvyn ylläpidon kannalta. Allianssi on tyytyväinen, että ohjeistuksia on tarkennettu ja työryhmä esittää niitä vielä tarkennettavan. Työttömän ei pitäisi enää joutua pelkäämään vapaaehtoistyön vaikutuksia toimeentuloonsa. Vapaaehtoistyötä ei tule rinnastaa palkkatyöhön. Esimerkiksi Huhdan (2015, 33) nuorten työttömyyden aikaista liikuntaa koskevassa tutkimuksessa todettiin, että nuoret eivät välttämättä uskaltaneet toimia urheiluseurojen vapaaehtoisina, koska pelkäsivät joutuvansa työttömyysturvakarenssiin³. Työttömällä työnhakijalla tulee olla täysi oikeus tehdä vapaaehtoistyötä menettämättä työttömyysetuuksiaan. Ratkaisevaa on, onko vapaaehtoinen työmarkkinoiden käytössä. Allianssin mielestä vain silloin, jos vapaaehtoistyön voidaan osoittaa olevan este työn vastaanottamiselle, työttömyysetuuksiin voidaan puuttua. Loppuraportissa (s.26) todetaan, että ”jos työtön on aikaisemmin ollut saman vapaaehtoistoimintaa järjestävän palveluksessa työsuhteessa ja siirtyy tekemään samoja tai samankaltaisia tehtäviä, tehtäviä katsotaan tehdyn yleisesti työsuhteessa. Sama pätee, jos työtön itse ei ole aiemmin ollut järjestävän tahon palveluksessa, mutta samoja tehtäviä tekee tahon palveluksessa jatkuvasti ja säännöllisesti työsuhteessa olevat työntekijät.” Allianssin näkemyksen mukaan edellä kuvatuilla seikoilla ei pitäisi olla mitään merkitystä vapaaehtoisen työttömyysetuuksiin. Ratkaisevaa on vain se, onko vapaaehtoinen valmis ottamaan tarjottua palkkatyötä vastaan.

Kansalaisareena ry näkee hankalana nykykäytännön, jonka mukaan työttömän täytyy ilmoittaa TE -toimistolle, mitä vapaaehtoistyötä hän aikoo tehdä, jonka jälkeen TE -toimisto antaa työvoimapoliittisen lausunnon oikeudesta työttömyysetuuteen. Selvissä tapauksissa pelkkä työnhakijan oma ilmoitus on riittävä. Työttömyysetuuden maksaja voi kuitenkin keskeyttää työttömyysetuuden maksamisen TE- toimiston selvityksen ajaksi. Työvoimapoliittisia lausuntoja annettiin vuonna 2014 yhteensä 2,5 miljoonaa, kun vuonna 2006 niitä annettiin kolmannes vähemmän eli 1,8 miljoonaa. Vapaaehtoistyön tekemistä koskevia kielteisiä työvoimapoliittisia lausuntoja annettiin vuonna 2006 yhteensä 348, mutta vuonna 2014 enää 138. Kansalaisareena verkostoineen pitää tärkeänä, että työttömyysturv lain tulkinnassa vapaaehtoistyötä ei rinnasteta työhön, kokoaikaiseen opiskeluun tai yritystoimintaan. Työttömän muihin kansalaisiin nähden tasavertaisen kohtelun turvaamiseksi työttömällä pitää olla oikeus osallistua vapaaehtoistyöhön ja vapaaehtoistyöstä ilmoittamista ei TE -toimistossa saa vaatia muutoin kuin siinä tapauksessa, että

³ http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/liikunta_tyottomien_nuorten_arjessa.pdf

vapaaehtoistyö ehkäisee työttömän työmarkkinoille osallistumista. Tällöin vapaaehtoistyöhön osallistumisesta voidaan luonnollisesti myös tehdä työvoimapolitiittinen lausunto. Käytännön muuttaminen vaatii työvoimaministeriöltä uusia ohjeistuksia työttömyysturvalain tulkintaan ja isoja muutoksia nykyisiin työttömyysturvalain tulkintakäytäntöihin. Osallistavan sosiaaliturvatyöryhmän mietinnössä (2015) nähdään, että omaehtoista osallistumista lisäävää toimintaa on perusteltua tukea eri tavoin. Työttömien osallistuminen vapaaehtoistyöhön on alhaisempaa kuin väestössä keskimäärin. Olisikin tärkeitä luoda kokeiluja, joilla työttömien vapaaehtoistyölle voitaisiin luoda kannustimia. Työvoimahallinnon Ura-ohjelmassa pitäisi olla mahdollisuus työttömän halutessaan ilmoittaa myös vapaaehtoistyössä hankitusta osaamisesta, jolloin työvoimahaussa ohjelma ottaisi huomioon myös vapaaehtoistyössä hankitun osaamisen.

Suomen Latu ry yhtyy tässä Kansalaisareenan lausuntoon.

Valo ry:n näkemyksen mukaan työttömällä työnhakijalla tulee olla täysi oikeus tehdä vapaaehtoistyötä menettämättä työttömyysetuuksiaan. Ratkaisevaa on onko vapaaehtoinen työmarkkinoiden käytössä. Korkeintaan, jos vapaaehtoistyö muodostuu esteeksi työn vastaanottamiselle, työttömyysetuuksiin voidaan puuttua. Työryhmämuistion sivulla 26 todetaan, että jos työtön on aikaisemmin ollut saman vapaaehtoistoimintaa järjestävän palveluksessa työsuhteessa ja siirtyy tekemään samoja tai samankaltaisia tehtäviä, tehtäviä katsotaan tehdyn yleisesti työsuhteessa. Sama pätee, jos työtön itse ei ole aiemmin ollut järjestävän tahon palveluksessa, mutta samoja tehtäviä tekee jatkuvasti ja säännöllisesti työsuhteessa olevat työntekijät. Valon näkemyksen mukaan edellä kuvatuilla seikoilla ei pitäisi olla mitään merkitystä vapaaehtoisen työttömyysetuuksiin. Ratkaisevaa on vain se, onko vapaaehtoinen valmis ottamaan tarjottua palkkatyötä vastaan. Työryhmän esitykset nykytilanteen selkiyttämiseksi ovat kannatettavia.

Pelastakaa Lapset ry:n mukaan työttömällä pitää olla oikeus osallistua vapaaehtoistyöhön menettämättä työttömyysturvaa. Menetelmän pitää olla selkeä ja joustava. Työttömän oikeus tehdä vapaaehtoistyötä on tärkeää määritellä niin, ettei se rajaa pois myöskään säännöllistä vapaaehtoistyötä tekeviä. Tähän kuuluvat Pelastakaa Lapset -järjestössä erityisesti verkkovapaaehtoiset, tukihenkilöt sekä lomakodin ja tukiperheen aikuiset. Työvoimahallinnon järjestelmässä pitää myös pystyä nykyistä paremmin huomioimaan työttömän vapaaehtoistyöstä saama kokemus ja osaaminen. Selkeä ohjeistus ja tiedotuksen lisääminen vähentää epätietoisuutta ja ehkäisee väärinkäsityksiä. Asiaa ei pidä tehdä työttömälle hankalaksi vaan työtöntä tulisi kannustaa vapaaehtoistyöhön.

Kirkkopalvelut ry näkee, että vapaaehtoistoimintaan osallistumista ei saisi rajoittaa millään tavalla, mikäli itse toiminta vain on lakien ja hyvien tapojen mukaista. Vapaaehtoistoiminta pitäisi nähdä kansalaisoikeutena, jota ei saa rajoittaa yhteiskunnallisen aseman, sosiaalisten lähtökohtien, iän, sukupuolen, vakaumuksen tai muiden syiden perusteella. Mikäli vapaaehtoistoimintaan osallistumista rajoitetaan, rajoitetaan samalla myös kansalaisten oikeuksia osallistua aatteelliseen (siis myös poliittiseen tai uskonnolliseen) toimintaan. Vapaaehtoistoiminta on demokratian perusta, joka mahdollistaa osallisuuden yhteiskuntaan ja yhteisöllisyyteen.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöllä, Eduskunnan kanslialla, Tasa-arvovaltuutetulla, Suomen meripelastusseuralla ry:llä ja yksityishenkilö Jukka Rannilalla ei ole huomautettavaa toimenpide-ehdotukseen liittyen.

Työryhmän ehdotus 5: Ohjeistus tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä kootaan vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin.

THL, Ilmatieteenlaitos, Metsähallitus, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR, JHL., Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE, Suomen sosiaali- ja terveys SOSTE ry,

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR, Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry, Vastuullinen Lahjoittaminen ry, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi r, Kepa ry ja Suomen syöpäyhdistys ry kannattavat ehdotusta.

Tasa-arvovaltuutettu tuo esille, että tasa-arvolain 7 §:n syrjintäkielto (mukaan lukien häirintäkielto) koskee kaikkia ja tieto siitä olisi hyvä sisällyttää myös vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin. Syrjintää epäilevä voi kääntyä tasa-arvovaltuutetun puoleen saadakseen asiassa neuvoja ja ohjeita riippumatta siitä, onko hän työntekijäasemassa vai toimiiko hän vapaaehtoisena. Tasa-arvovaltuutettu voi tarvittaessa saattaa syrjinnän yleiskieltoa (7 §) koskevan asian yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan käsiteltäväksi. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi kieltää sitä, joka on menetellyt 7 §:n säännösten vastaisesti, jatkamasta tai uusimasta menettelyä tarvittaessa sakon uhalla.

Apulaisoikeuskansleri toteaa lausunnossa, että työryhmä pitää hyvänä, että vuonna 2014 uudistetussa rikostaustan selvittämiseen liittyvässä lainsäädäntöuudistuksessa annettiin järjestöille oikeus selvittää lasten kanssa työskentelevien rikostausta. Työryhmä antaa näin ymmärtää, että tältä osin voimassaolevaan lainsäädäntöön ei kohdistu kehittämistarpeita. Lausunnossa viitataan tältä osin apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalaisen antamaan lausuntoon (15.8.2013) koskien vapaaehtoistyössä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä (OKV/28/20/2013). Apulaisoikeuskansleri Puumalainen totesi tuolloin pitävänsä ehdotettua sääntelyä lapsen edun kannalta riittämättömänä ja toi esiin useita siihen liittyviä epäkohtia. Hän totesi muun muassa seuraavaa: ”Miksi on päädytty vapaaehtoisuuteen rikosrekisteriotetta pyydetäessä, kun kyseisen kaltaiseen virka- tai työsuhteeseen henkilöä valittaessa otteen pyytäminen on kansallisessa lainsäädännössämme työnantajan velvollisuus. Lapsen näkökulmasta voi olla sattumanvaraista, onko hänen kanssaan työskentelevä aikuinen virka- tai työsuhteessa taikka vapaaehtoinen. Lapsen luottamusta arveluttavin tarkoituksiperin tavoittelevan henkilön on halutessaan lähtökohtaisesti helpompi päästä vuorovaikutukseen lasten kanssa vapaaehtoistoiminnassa kuin virka- tai työsuhteessa. Vapaaehtoistyössä myös aikuisen käytöksen sosiaalinen ja muu tosiasiallinen kontrolli saattaa usein olla vähäisempää toiminnan ollessa vähemmän järjestäytynyttä ja vuorovaikutustilanteiden ja – olosuhteiden vaihdellessa enemmän. Virka- tai työsuhteiden vapaaehtoistyötä merkittävästi tiukempi sääntely voi johtaa myös siihen, että vapaaehtoistyöhön ohjautuu lasten kanssa työskentelemään sopimattomia henkilöitä, jotka pyrkivät salaamaan taustansa. Lasten perusoikeuksien näkökulmasta olisi syytä pohtia, olisiko myös vapaaehtoistoiminnassa erityisen haavoittuvia alueita ja tilanteita, joissa lapsen suojeleminen asettaisi toiminnan järjestäjälle velvollisuuden selvittää vapaaehtoistyöntekijöiden rikostaustan. Esityksen perusteluissa tulisi lausunnon mukaan arvioida myös mainitun työnantajan oikeuden ja lapsen edun näkökulmasta menettely niissä mahdollisissa tilanteissa, joissa vapaaehtoistyöhön hakeutuva kieltäytyisi antamasta suostumustaan otteen hankkimiselle tai jos otteesta ilmenee hakijan syyllistyneen rikokseen. Avoimeksi jää, miten toiminnan järjestäjän tulisi siinä tilanteessa menetellä tai mikä on hänen vastuunsa. Ehdotuksessa on asetettu otteen pyytämiseksi tiettyjä edellytyksiä, esimerkiksi, että tehtävässä toimittaisiin pääsääntöisesti yksin eli ilman toisen vapaaehtoistehtävän järjestäjän toimintaan osallistuvan henkilön tai alaikäisen huoltajan läsnäoloa. Vapaaehtoistoiminnassa kuten erilaisissa kurssi- ja leiriolosuhteissa eteen tulevien erilaisten tilanteiden ennakoiminen ja määrittely yksintoimimiseksi lienee kuitenkin toisinaan hankalaa.

Kirkkohallitus kannattaa ehdotusta, että ohjeistus tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä löytyy vapaaehtoistoimijoille suunnatusta portaalista. Kirkkohallitus kiinnittää huomiota, että työryhmän loppuraportissa viittauksia alaikäiseen vapaaehtoistoimijaan on ainoastaan vapaaehtoisen korvausvelvollisuudessa. Kirkkohallitus esittää, että vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin sisällytetään myös alaikäisiin (alle 18v.) vapaaehtoistoimijoihin liittyvää, lainsäädäntöön perustuvaa, ohjeistusta. Alaikäisten vapaaehtoistoimijoiden kohdalla on tärkeää määritellä mitä he voivat tehdä ja miten heihin sovelletaan mm. toimintaan liittyvät työn vaativuus- ja vastuukysymykset, työsuojeluasiat, vahingonkorvausvelvollisuus sekä laki rikostaustan tutkimisesta.

Suomen Kuntaliitto pitää ehdotusta hyvänä ja perusteltuna. Vapaaehtoistoimintaan osallistuvien tietoisuutta toiminnan kannalta olennaisista vastuista ja vakuutuksista sekä tietosuojakysymyksistä on hyvä pyrkiä lisäämään.

Maanmittauslaitos sekä Lastensuojelun Keskusliitto ry kannattavat esitystä. Lausunnonantajien mielestä on hyvä laatia selkeät ohjeet, jotta viime kädessä myös yksittäinen vapaaehtoistyöntekijä on tietoinen vakuutusasioista ja voi arvioida, kannattaako hänen vakuuttaa itsensä. Sivuston ja ohjeiden tulee olla selkokielellisiä.

Eläkeliiton mielestä työryhmän esitys on kannatettava. Selkeän sivuston kokoaminen pikaisesti on konkreettinen ja hyvä esitys. Sen laatimisessa sekä sisältöjen kokoamisessa on välttämätöntä kuulla käytännön toiminnassa olevia ihmisiä niin kokemusasiantuntijoina kuin sivujen testaajinakin. Tässä yhteydessä jää pohtimaan myös rahoituskriteereitä ja vastuita rahoittajien näkökulmasta.

Kepa ry painottaa, että ohjeistuksessa tulee huomioida kotimaassa tapahtuvan vapaaehtoistyön lisäksi kansainvälinen vapaaehtoistyö.

Pelastakaa Lapset pitää ehdotusta hyvänä, että ohjeistukset kootaan vapaaehtoistoimijoille suunnattuun portaaliin. Tässäkin kohtaa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten käyttäjä löytää kyseisen sivuston ja sieltä ohjeistukset.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry ehdotus ohjeistusten kokoamisesta yhteen portaaliin on kannatettava. Koontia suunniteltaessa on tärkeä huomioida muut jo olemassa olevat vapaaehtoistoiminnan asioita kattavasti ja valtakunnallisestikin kokoavat portaalit (mm. toimeksi.fi-alusta).

Suomen Punainen Risti pitää ehdottoman tärkeänä, että järjestöt huolehtivat vapaaehtoistensa asianmukaisesta vakuuttamisesta ja kannattaa esitystä tiedon saatavuuden lisäämiseksi. Mahdollisuuksien mukaan voitaisiin lisätä myös tietoa vastuukysymyksiin liittyvistä erilaisista koulutuksista; esimerkiksi katutyötä tekeville vapaaehtoisille (esim. ensiapu- ja päihdetyö) on tarpeellista antaa turvallisuuskoulutusta, johon myös vastuukysymykset sisältyvät.

Valo ry kannattaa ehdotusta. Lisäksi sivustoon voisi kerätä esimerkkejä eri järjestöjen jäsenistölleen ottamista vapaaehtoisille suunnatuista sateenvarjovakuutuksista (vastuuvakuutukset, tapaturmavakuutukset). Järjestöjen kannalta olisi tärkeää myös luoda järjestelmä, jossa valtiovallan tuella järjestömaailmaan saataisiin luotua kattava vapaaehtoisten vakuutusverkko, jossa kunkin vakuutuksen piirissä olevan järjestön maksama kustannus olisi pienempi kuin jos ne ottaisivat vapaaehtoisille suunnatut vakuutukset itse.

WWF:llä on vakuutukset vapaaehtoistyöntekijöille ja viranomaisjohtoisissa tehtävissä vapaaehtoiset vakuuttaa viranomainen. Vapaaehtoistyömuotojen laajan skaalan vuoksi on kuitenkin tärkeää, että ohjeistus vapaaehtoistoimijoille on olemassa. Myös vastuu kysymyksissä liian byrokratian välttäminen on tärkeää. Vapaaehtoisten työturvallisuus- ja terveys ovat ehdottomasti asioita joista ei tule tinkiä. WWF:n vapaaehtoistyöt, kuten öljyntorjunta, ovat työtehtäviä, jotka sisältävät työturvallisuusriskejä. Vapaaehtoiset ohjeistetaan toimimaan niin, ettei heidän turvallisuutensa vaarannu ja ohjeiden mukaisesti toimimista valvotaan. Riskeihin varaudutaan tiedottamalla sekä kouluttamalla kaikki kentälle lähtevät vapaaehtoiset. WWF:n öljyntorjuntajoukkojen toiminta perustuu joukkojen suureen kokoon sekä vapaaehtoisten kierrättämiseen pitkäkestoisessa öljyntorjuntaoperaatiossa. Operaatioon voi osallistua jopa tuhansia vapaaehtoisia. Mikäli öljyntorjuntatyössä sovellettaisiin raportin suositusten mukaisesti työturvallisuuslakia, tulisi kaikki toimintaan osallistuville vapaaehtoisille järjestää terveystarkastus. Toiminnan tehokkuutta on mahdoton ylläpitää, mikäli tällaiset hallinnolliset velvoitteet tulevat lainvoimaisiksi.

Kansalaisareena ry pitää myönteisenä asiana työryhmän ehdotusta, että ohjeistus tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä kootaan vapaaehtoistoimijoille suunnattuun sivustoon. Tämä on omiaan lisäämään vapaaehtoistoimijoiden tietoisuutta näissä asioissa ja madaltamaan kynnystä osallistua vapaaehtoistointaan. Työsuojelun osalta Kansalaisareena ry nostaa esille, että vapaaehtoistyötä koskeva työturvallisuuslain 55 § kaipaakaan täsmennystä: Työturvallisuuslain soveltaminen vapaaehtoiseen vaatii mainitun säännöksen nyky muodossa, että vapaaehtoinen tekee ”samaa tai samankaltaista työtä kuin työpaikan työntekijät”. Vapaaehtoisen suojelutarpeen ei kuitenkaan pitäisi määräytyä sen mukaan, sattuvatko juuri kyseisessä työpaikassa työntekijät tekemään samaa tai samankaltaista työtä. Säännöstä tulisi soveltaa aina silloin, kun samantyyppisiä tehtäviä hoidetaan ylipäänsä työsuhteessa, jos työnantaja on näissä tilanteissa työsuhteisten osalta velvollinen ryhtymään työturvallisuuslain määäämiin suojelutoimenpiteisiin.

Suomen Latu yhtyy tässä Kansalaisareenan lausuntoon.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö (SPEK) huomauttaa, että työturvallisuuslakia (poikkeuksena 55§) ei tällä hetkellä sovelleta vapaaehtoistointaan. Työhön, johon sovelletaan työturvallisuuslakia, sovelletaan myös työterveyshuoltolakia ja valtioneuvoston asetusta terveystarkastuksista. SPEK näkee, että työryhmän ehdotus saattaisi muodostua ongelmalliseksi vapaaehtoistoinnassa. Erityisesti työterveyshuollon järjestäminen olisi taloudellisesti rasittavaa ja varmasti nostaisi viranomaisien kynnystä käyttää vapaaehtoisia. SPEK on öljyntorjuntaan liittyen saanut Työterveyslaitoksen lausunnon siitä, ettei vapaaehtoisessa öljyntorjunnassa tarvita terveystarkastuksia. Työturvallisuuslain 55 §:n mukainen velvollisuus huolehtia siitä, ettei henkilön turvallisuudelle tai terveydelle aiheudu haittaa tai vaaraa, toteutuu Työterveyslaitoksen lausunnon mukaan vapaaehtoisten öljyntorjunnassa jo nykyisellään, kun vapaaehtoiset täyttävät työterveyskyselyn, heidät ohjeistetaan toimimaan turvallisesti, heille annetaan asianmukaiset suojausvarusteet ja heidän toimintaansa valvotaan. SPEK esittää, että selvitetään mahdollisuuksia hallinnon keventämiseen joko apuvälineiden tai lainsäädännön avulla. Niin ikään järjestöjen tulisi kehittää palveluitaan helpottamaan yksittäisten yhdistysten hallintoa. Tämä vapauttaa vapaaehtoisten työpanoksen varsinaiseen vapaaehtoistointaan.

Kirkkopalvelut ry:n mielestä tietoa ja suosituksia vapaaehtoistointaan liittyvistä vastuukysymyksistä, oikeuksista ja velvollisuuksista sekä vakuutusturvasta on hyvä koota yhteen niin viranomaisille kuin myös yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoille. Esimerkiksi vapaaehtoistoinnin vakuutusturvassa voi olla eroja eri järjestöjen ja vakuutusyhtiöiden välillä, mutta vastuukysymyksissä ei saisi olla erilaisia tulkintoja. Vapaaehtoistoinnin monimuotoisuus on syytä huomioida ohjeistuksissa, suosituksissa ja muussa yhteen koottavassa tiedossa.

Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry:n mielestä yhtään uutta sivustoa ei kannata perustaa. Sen sijaan tulee miettiä, miten valtio voisi tukea olemassa olevien sivustojen (esim. www.toimeksi.fi ja sen alaiset alueelliset sivustot sekä vapaaehtoistyö.fi ja suurellasydamella.fi) entistä laajempaa hyödyntämistä ja sivustojen välistä yhteistyötä.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla, Luonnonvarakeskuksella, Eduskunnan kanslialla, Suomen meripelastusseura ry:llä ei ole huomautettavaa toimenpide-ehdotukseen liittyen.

Työryhmän ehdotus 6: Luodaan yhteinen avustusten hakujärjestelmä vapaaehtoistoimijoille. Avustuksia voisi jatkossa hakea yhdeltä luukulta.

Julkisten ja Hyvinvointialojen Liitto, Suomen kuntaliitto, Kirkkohallitus, Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry, KEPA, Ilmatieteenlaitos, WWF Suomi, Suomen syöpäyhdistys ry., Pelastakaa lapset ry ja Vastuullinen lahjoittaminen ry kannattavat työryhmän esitystä.

Sosiaali- ja terveysministeriön mielestä tavoite keskitetystä hakujärjestelmästä on myös kannatettava. Yhteinen hakujärjestelmä oletettavasti lisäisi järjestöjen tietoisuutta eri rahoitusmahdollisuuksista. Suoraan järjestelmästä saatava tieto siitä, mitä muita avustuksia järjestö on hakenut, olisi mm. avustusharkinnan kannalta hyödyllinen myös viranomaisille. Sosiaali- ja terveysministeriön tulosoikeuksissa oleva Raha-automaattiyhdistyksen avustusosasto on viime vuosina kehittänyt modernia asianhallintajärjestelmää avustusten hakuun, valmisteluun, seurantaan, valvontaan, maksatukseen jne. Järjestelmä on kaikilta osin käytettävissä 1.1.2016. Ministeriö katsoo, että eräs järkevä vaihtoehto tähän toimenpide-ehdotukseen liittyen olisi sen selvittäminen, voisiko Raha-automaattiyhdistyksen avustujajärjestelmää hyödyntää suunniteltua laajemmin esim. kansalaisjärjestöavustusten osalta. Ministeriö myös toteaa, että mm. hankintalainsäädännön näkökulmasta jo olemassa olevan järjestelmän laajentaminen saattaa olla vaikea toteuttaa käytännössä, ellei kansalaisjärjestöavustuksia koota yhden ministeriön alaisuuteen. Vireillä on rahapeliyhteisöjen fuusion (RAY, Veikkaus ja Fintoto) valmistelun vuoksi Raha-automaattiyhdistyksen avustusosaston uudelleenorganisointi. Tämän hetkisen aikataulun mukaan uusi rahapeliyhtiö aloittaa 1.1.2017.

Valtionavustukset ovat *opetus- ja kulttuuriministeriön* toimialalla tärkeitä välineitä luotaessa toimintaedellytyksiä ministeriön toimialan toimijoille. Joillakin toimialoilla, kuten kulttuuri-, taide-, nuoriso- ja liikuntapolitiikassa valtionavustusten merkitys on keskeinen. Valtionavustusprosesseja ei ole mahdollista erottaa sen mukaan, onko hakijana vapaaehtoistoimija vai jokin muu toimija. Valtionavustuspolitiikka ja siihen liittyvät toimet ovat osa eri toimialojen toimintapolitiikkaa, joissa avustusten käyttökohde on määräävä tekijä, ei se, onko hakija vapaaehtoistyön toimija vai jokin muu toimija. Vapaaehtoistyön tai vapaaehtoistoimijan käsitteitä on myös vaikea todentaa, sillä hyvin moni organisaatio toimii osittain myös vapaaehtoistyötä tarjoavana organisaationa. Erillisten hakujen tai hakujärjestelmien luominen vapaaehtoistoimijoille ei ole tarkoituksenmukaista, vaan hakemukset käsitellään muiden hakemusten yhteydessä osana yleisiä hakujärjestelmiä, ellei erityisestä syystä päätetä toimeenpanna erillishakua vapaaehtoistoimijoille. Näissäkin tapauksissa hakujärjestelmän tulisi olla yleisesti valtiolla käytettävä hakujärjestelmä. Tätä puoltaa jo sekin, että valtionavustuslaki on yhteinen lainsäädännöllinen pohja kaikkien valtionavustusasioiden käsittelylle. Kun valtioneuvoston asianhallintajärjestelmää kehitetään, tulisi järjestelmästä suunnitella sellainen, että se soveltuu kaikkien valtionavustushakemusten tarpeisiin. Tällä tavalla olisi saavutettavissa suuret säästöt ja ongelmat järjestelmien yhteensopivuudessa olisivat vältettävissä. Tästä syystä VAHVA –järjestelmä tulisi kehittää sellaiseksi, että se toimisi yhtenä yhtenäisenä järjestelmänä koko valtioneuvoston tarpeisiin myös valtionavustusasioissa mukaan lukien vapaaehtoistojen avustukset. Tämän vuoksi erillisjärjestelmät vapaaehtoistojen avustusten liittyen valtionavustujajärjestelmiin eivät ole kannatettavia. Opetus- ja kulttuuriministeriö pitääkin tavoiteltavana, että valtionavustusprosessi yhdenmukaistettaisiin valtioneuvoston piirissä ja valtionhallinnossa yleisemmin. Yhtenäisen prosessin ja käsitteistön varaan olisi tulevaisuudessa tarkoituksenmukaista kehittää viranomaisten käyttöön myös yhteinen valtionavustustoiminnan tietojärjestelmä asiointi- ja muine liittymineen. Kehittämistyössä ja ratkaisun rakennetta suunniteltaessa on kuitenkin otettava huomioon eri hallinnonalojen sisällöllisistä erityispiirteistä sekä erilaisista sidosryhmäyhteyksistä aiheutuvat vaatimukset. Kokonaisuuden tulisi luonnollisesti tukeutua tarvittavin osin rajapinnan kautta kehitteillä olevaan VAHVA -asianhallintajärjestelmään.

Tasa-arvovaltuutetun mielestä keskitetty avustusten hakujärjestelmä voisi antaa mahdollisuuden sukupuolivaikutusten arvioinnille ja tasa-arvon edistämiseksi (tasa-arvolaki 4 §). Useat eri tahot ovat tuoneet tasa-arvovaltuutetun tietoon, että avustusten jakoperusteiden ja avustusten jakautumisen sukupuolivaikutuksia ei aina arvioida eikä avustusten saajien sukupuolijakaumasta ole tietoa. Tämä koskee etenkin urheilua ja kulttuuria. Tasa-arvovaltuutettu kannattaa keskitettyä järjestelmää, mikäli se lisää läpinäkyvyyttä ja mahdollisuuksia avustusten tarkasteluun tasa-arvon edistämisen näkökulmasta.

Poliisihallitus huomauttaa, että sisäministeriö on 14.10.2015 asettanut rahapeliyhteisöjen rahapelitoimintojen yhdistämistä koskevan hankkeen (SM1537383, 00.01.05.00, SMDno- 2015-1557, SM51:00/2015). Hankkeen yhteydessä selvitetään muun muassa niitä kysymyksiä, jotka on mainittu vapaaehtoistyön koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän raportissa. Hankkeen tehtävänä on valmistella

ehdotus hallituksen esitykseksi arpajaislain ja tarvittavan muun lainsäädännön muuttamiseksi sekä ehdotus hallituksen esitykseksi uudeksi tuotonjakolaiksi. Hallitusten esitysten luonnokset lähetettäneen lausuntokierrokselle maaliskuussa 2016. Valtionavustusten ja avustusten myöntämiseen liittyviä järjestelmiä koskeva yhtenäistäminen on Poliisihallituksen näkemyksen mukaan hyvä ja kannatettava asia. Asia on laaja ja vaatii huolellista koordinoitua.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR:n mukaan selvitykset osoittavat, että avustuskäytännöissä on ollut ongelmia. Hakujärjestelmän luomisen lisäksi tulisi kehittää sellaiset avustuskäytännöt, että avustusten hakeminen olisi mahdollista myös pienemmille järjestöille, jotka tekevät vapaaehtoistyötä. Erityisesti maaseudulla useat järjestöt jäävät nykyisessä järjestelmässä avustusten ulkopuolelle. Nykykäytännön mukaisesti avustukset keskittyvät tietyille toimialoille (esim. sote-, kulttuuri-, liikunta ja nuoriso), joko ei välttämättä ole paras mahdollinen maaseudun järjestökentässä. Hyvä ja kannatettava ajatus, mutta koskee siis vain ministeriöiden jakamia avustuksia. Vapaaehtoistoimijat käyttävät etenkin maaseudulla monia EU-lähtöisiä avustuksia, joiden ohjeistus ja haku elävät edelleen omilla ehdoillaan.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan mukaan avustus- ja lupajärjestelmien selkeyttäminen parantaa parhaimmillaan järjestöjen ja erityisesti pienten järjestöjen asemaa avustuksien hakuprosessissa ja tukee niiden aktiivisuutta tapahtumien järjestämisessä. On kuitenkin tärkeää huomioida meneillään oleva rahapelifuusio ja sen yhteydessä tehtävä pohdinta tuotonjakoon liittyvien mallien mahdollisesta yhtenäistämistä. Järjestökenttä on monimuotoinen ja erilaisille toimijoille olisi tärkeää luoda edellytykset avustusten hakuun, esimerkiksi parantamalla tiedon löydettävyyttä yhteisellä infosivustolla. Mahdollinen sähköisten hakujärjestelmien yhtenäistämisen (vrt. valtiolle.fi-palvelu) selvittäminen on syytä arvioida nykyiset laajat kehittämishankkeet huomioon ottaen. Kaiken kaikkiaan avustusjärjestelmän kehittämisen periaatteena tulee olla avustustoiminnan läpinäkyvyys, järjestöjen autonomian huomioiminen avustusehtojen puitteissa ja byrokratian vähentäminen.

Helsingin vapaaehtoistyön neuvottelukunta suosittelee, että avustusten hakuprosessien, ohjeiden ja sähköisten järjestelmien selkeyttämistä konkretisoidaan paremmin. Käytännön järjestötyötä hankaloittaa hakuprosessien monimutkaisuus, jatkuvasti muuttuvat sisällöt, ohjeissa pysymisen seuranta ja sähköisten järjestelmien puute.

Maanmittauslaitos sekä Lastensuojelun Keskusliitto kannattavat yhtenäisten tietojärjestelmien kehittämistä avustusten hakemiseen, hallintaan ja näistä ohjeistamiseen.

KEPA ehdottaa lisäksi, että vapaaehtoistyö huomioitaisiin valtionavustuksin tuetussa yhdistystoiminnassa positiivisena lisäarvona ja että vapaaehtoistyö voitaisiin laskea osaksi omarahoitusta määrittelemällä sille työn laatua vastaava rahallinen arvo.

Eläkeliito suhtautuu varovaisen myönteisesti työryhmän esitykseen. Hakuprosessien selkiyttäminen ja yksinkertaistaminen on kannatettavaa. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että järjestelmät eivät ala ohjata/muokata/samankaltaistaa toimintoja ja niiden sisältöjä (vrt. vapaaehtoistoiminnan monimuotoisuus) kielteisellä tavalla.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy korostaa hakukriteereitä ja –järjestelmiä yhtenäistettäessä monipuolinen näkemys vapaaehtoistoiminnasta ja sen tavoitteista tulee turvata.

Suomen Punainen Risti kannattaa ehdotusta. Raha-automaattiyhdistyksen, Veikkauksen sekä Fintoton yhdistäminen vaikuttanee asiaa edistävästi. Kannatettavaa olisi, että koko järjestelmä, ei ainoastaan haku-järjestelmä vaan myös avustusten seuranta ja raportointimekanismit harmonisoidaisiin niin, että järjestöjen ei tulisi raportoida usealle eri taholle useaa eri mallia ja järjestelmää käyttäen.

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry suhtautuu asiaan kriittisesti. Osana rahapelifuusiota toteutettavassa tuotonjakolain uudistamisessa pohditaan tuotonjakoon liittyvien mallien mahdollista yhtenäistämistä, joten pohdintaa pitää tehdä sitä valmistelevalle työryhmälle. RAY:n järjestelmä on Allianssin tietojen mukaan joiltain osin byrokraattinen ja hallinnollista työtä lisäävä. Avustusjärjestelmää pohdittaessa tulee keskeisenä periaatteena olla järjestöjen autonomian kunnioittaminen ja byrokratian vähentäminen. Allianssi ei vastusta pyrkimyksiä kohti yhtenäistä avustusjärjestelmää, mutta ihmettelee, miksi pohjana pidetään RAY:n mallia, jonka byrokraattisuutta sen avustamat järjestöt tuovat esille.

Suomen Partiolaiset - Finlands Scouter ry edellyttää, että rahapelifuusio ei raskautta järjestöjen avustushakemista ja mahdolliset fuusion aiheuttamat muutokset avustushakemista tiedotetaan selkeästi kaikille avustusten hakijoille. Jos Rahapelifuusion seurauksena tuotonjaossa tapahtuu muutoksia, on perustuttava toimijoiden yhteiseen näkemykseen. Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry suhtautuu varauksellisesti esitykseen yhteisestä hakujärjestelmästä. Kullakin sektorilla on vakiintuneet hakukäytännöt, joita on pitkäjänteisesti kehitetty sektorin tarpeista lähtien. Sektorit ja avustettavat toiminnon myös ovat niin erilaisia, että mekaaninen yhdenmukaistaminen ei ole mielekäs tavoite. Raha-auttomaattiyhdistyksen haku- ja valvontajärjestelmän laajentamiseen Suomen Partiolaiset suhtautuu varauksella. Sen sijaan Suomen Partiolaiset näkee, että erityisesti pienten avustusten kohdalla prosessin keventäminen voisi olla tarpeen. Pyrkimykseen poistaa päällekkäisiä tukia Partiolaiset suhtautuu myönteisesti.

Valo ry olettaa, että työryhmä on tässä yhteydessä tarkoittanut yhteistä avustusten hakujärjestelmää järjestöille, eikä suoraan vapaaehtoisille. Valtionavustusjärjestelmän uudistaminen RAY:n ja Veikkauksen edunsaajakentässä linkittyy vahvasti tulevaan rahapelifuusioon. Järjestöjen kannalta avustusten hakujärjestelmän tulee olla digitaalinen ja koordinoitu. Järjestelmän tulee mahdollistaa myös rahoituksen saaminen eri lähteistä ja järjestelmän tulee olla sellainen, jolla vältetään järjestön päässä ylimääräistä työtä. Valo pitää tärkeänä, että avustusten hakujärjestelmä problematiikkaan pureudutaan syvällisemmin rahapelifuusion edetessä ja järjestöjen mielipide avustusten saajina otetaan aidosti huomioon.

Suomen sosiaali ja terveys SOSTE ry:n mukaan eri ministeriöiden ja niiden alaisten laitosten järjestöille myöntämien avustusten hakumenettelyjä ja valvontaa tulee yhdenmukaistaa parhaiksi koettujen käytäntöjen pohjalta (esim. sähköinen helposti täytettävä hakemus, nopeat sekä toiminnan kannalta oikea-aikaiset päätökset jne). Valvontaan tarvittava tieto tulee koota yhteen rekisteriin, joka on kaikkien avustustahojen käytettävissä. Valmistelussa on otettava huomioon rahapeliyhtiöiden fuusion yhteydessä toteutettava avustusjärjestelmien yhtenäistämisen prosessi.

Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n mukaan yhden luukun -periaatteeseen pyrkiminen avustushakujen osalta on varsin kannatettavaa. Yhdenmukaista hakujärjestelmää pohdittaessa tulisi KYT ry:n mielestä kiinnittää erityistä huomiota avustusmenettelyihin kokonaisuudessaan. Esimerkiksi työryhmän esiin nostama kysymys järjestöjen liiallisen tarkaksi kokemasta vapaaehtoistyön seurannasta on yksi aihe, jota on syytä tarkastella tässä yhteydessä.

Kansalaisareena ry:n mukaan raportissa esitetyt ehdotukset yhteisen avustusten hakujärjestelmän luomiseksi ovat erittäin kannatettavia. Hakuprosessit vievät varsinkin pienemmiltä toimijoilta kohtuuttoman paljon resursseja, jotka ovat poissa yhteisön varsinaisesta toiminnasta. On hyvä selvittää, onko hakujärjestelmiä mahdollista yksinkertaistaa. Erityisesti pienten toimijoiden hakuprosessien yksinkertaistaminen nopeutetusti olisi tärkeää. Avustusjärjestelmää pohdittaessa tulee keskeisenä periaatteena olla järjestöjen autonomian kunnioittaminen ja byrokratian vähentäminen.

Suomen Latu yhtyy tässä Kansalaisareenan lausuntoon.

Kirkkopalvelut ry huomauttaa, että on kannatettavaa, että valtion vapaaehtois- ja järjestötoimintaan liittyvistä avustuksista löytyisi tietoa yhdestä paikasta. Avustusten kriteerit ja hakuajat olisi perusteltua julkaista yhdessä paikassa riippumatta siitä, haetaanko avustuksia joltakin ministeriöltä, muulta viranomaiselta tai valtion rahoittamalta organisaatiolta (esim. Raha-automaattiyhdistykseltä tai valtion rahoittamalta oppilaitokselta).

Suomen Meripelastusseura ry:n mielestä se on hyvä ja kannatettava ajatus, mutta toteutus voi olla aika vaikea. Nykyiset avustusjärjestelmät ja varsinkin tulosten mittaamismenetelmät ovat kovin erilaisia eri avustusjärjestelmissä. Jatkossakin (vaikka olisikin vain yksi rahapeliyhtiö) tulee varmistaa, että rahapeliä tuotot käytetään lyhentymättöminä yleishyödyllisiin tarkoituksiin eikä suinkaan verovaroin katettavaksi tarkoitettujen menojen katteeksi.

Metsähallituksen luontopalveluilla, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla, Luonnonvarakeskuksella, Eduskunnan kanslialla sekä yksityishenkilö Jukka Rannilalla ei ole asiaan lausuttavaa.

Työryhmän ehdotus 7: Lupa- ja ilmoitusmenettelyä vapaaehtoistoiminnan tilaisuuksiin kevennetään ja lupahakemukset kootaan yhteen paikkaan. Esimerkiksi hygieniapassin suhteen tarvitaan lisää tiedottamista, sillä vastoin yleistä väärinkäsitystä passia vaaditaan vapaaehtoistoiminnassa vain harvoin.

Ilmatieteenlaitos, Kirkkohallitus, Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry, Kirkkopalvelut ry, VALA ry sekä Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry, Kansalaisareena ry ja Suomen Latu ry kannattavat esitystä, sillä se parantaa kansalaisten osallistumisen edellytyksiä.

Ympäristöministeriö pitää tavoitetta lupa-/ilmoitusmenettelyjen keventämisestä hyvänä. Tapahtuman järjestämiseen liittyvien lupa-asioiden kokoaminen yhteen portaaliin voisi edesauttaa asian sujuvan ja joutuisan käsittelyn hoitamista. Lisäksi ehdotus tukisi ajatusta yhden luukun periaatteen toteuttamisesta. Sivulla 43 mainitaan ilmoituksista/luvista, jotka tapahtuman järjestäjältä vaaditaan, jos ne ovat tarpeellisia tapahtuman laajuus ja luonne huomioonottaen. Tekstissä muun muassa mainitaan, että alueellisille ympäristönsuojelupalveluille on tarpeen tehdä melu-ilmoitus tapahtuman ollessa kovaäänistä. Ympäristöministeriö esittää, että maininta alueellisista ympäristönsuojelupalveluista korvattaisiin määritelmällä toimivaltainen ympäristönsuojeluviranomainen, joita ovat kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Lisäksi ympäristöministeriö katsoo, että ympäristönsuojelulain mukaisesta melu-ilmoituksesta olisi tarpeellista kirjoittaa raporttiin hieman laajemmin.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan neuvontapalvelujen kehittämisen lisäksi toivottavaa olisi, että lupa-asioiden hoitaminen tapahtuisi paikallistasolla mahdollisuuksien mukaan yhdellä luukulla. Vapaaehtoistojen lupaprosessien hallitseminen voi olla työlästä ja vaikeaa, jos toimintaan soveltuvia lakeja on useita ja asiointia edellytetään useassa eri viranomaisessa. Esimerkiksi kulttuuritapahtumista valtaosa järjestetään kesäisin, mikä osaltaan vaikeuttaa lupa-asioiden hoitamista, koska virastojen toiminta voi olla normaalia poikkeavaa. Viranomaistoiminnan kehittämisessä on lisäksi otettava huomioon, että syrjäseuduilla ja suurissa kaupungeissa on erilainen viranomaistoimintaympäristö. Nykyisellään monet järjestöt ja tapahtumaorganisaatiot kouluttavat itse vapaaehtoistyön tekijöitä. Pienille organisaatioille tämä on monesti haastavaa ottaen huomioon muun muassa niukat resurssit. Oppilaitoksia ja toimijoita tulisi kannustaa hyvien käytänteiden levittämiseen ja laajapohjaiseen verkostoitumiseen.

Sisäministeriö ei kannata ajatusta poistaa vaatimus järjestyksenvalvontakortista pienissä yleisötilaisuuksissa. Järjestyksenvalvojille on lainsäädännössä asetettu velvoitteita puuttua yleisötilaisuuksissa jopa ihmisten

perusoikeuksin suojattuihin oikeushyviin. Näin ollen suunnitteluyksikön käsityksen mukaan yleisötilaisuudessa toimivalla järjestyksenvalvojalla tulee olla tietämys, miten toimia em. tilaisuuksissa ja miten em. tilaisuuteen osallistuvien henkilöiden oikeudet turvataan. Lisäksi järjestyksenvalvojakurssi sisältää muutakin sellaista turvallisuuden kannalta olennaista tietoa, jolla on merkitystä järjestyksenvalvojan toimintaan ja jopa järjestyksenvalvojana toimivan henkilön omaan oikeusturvaan. Sen sijaan sisäministeriön näkemyksen mukaan sellaisten pienten tilaisuuksien ilmoitusvelvollisuutta, joihin joudutaan asettamaan yksi tai kaksi kortillista järjestyksenvalvojaa ja joiden järjestämistä ei arvioida aiheutuvan varaa järjestykselle ja turvallisuudelle, voitaisiin luopua. *Poliisin* tämän hetkisen tulkinnan mukaan, aina kun tilaisuuteen asetetaan järjestyksenvalvoja, asiasta tulee ilmoittaa poliisille. Sisäministeriön näkemyksen mukaan pieniin tilaisuuksiin tulisi voida asettaa järjestyksenvalvoja ilman, että asiasta täytyy tehdä maksullista ilmoitusta poliisille. Tällöin tilaisuuteen tulisi kuitenkin saada asettaa vain järjestyksenvalvoja, joilla on poliisin myöntämä hyväksyminen järjestyksenvalvojaksi. Lisäksi tämä koskisi kuitenkin vain tilaisuuksia, joissa ei anniskella alkoholia ja jotka etukäteisarviossa tulisivat lähtökohtaisesti olemaan ongelmattomia ja edellyttäisivät vain maksimissaan kahden järjestyksenvalvojan asettamista. Menettely ei kuitenkaan poistaisi tilaisuuden järjestävän vastuuta huolehtia tilaisuutta koskevista muista velvoitteista. Tällaisen menettelyn varalle tulisi luoda oma menettelytapa sen varmistamiseksi, että poliisilla olisi kuitenkin tietoa tilaisuuden järjestämisestä. Tähän voisi riittää esimerkiksi sähköpostiviesti.

Kilpailu ja kuluttajavirasto mukaan vapaaehtoistoimintaan liittyvän lupa- ja ilmoitusmenettelyn keventämistä voidaan pitää kannatettavana etenkin, kun se liittyy myös hallitusohjelman tavoitteisiin purkaa tarpeetonta sääntelyä ja keventää hallinnollista taakkaa. Raportissa kannustetaan kuntia tarjoamaan tilojaan vapaaehtoistoimijoiden käyttöön, minkä tarkoituksena on raportin mukaan helpottaa vapaaehtoistoimijoiden varainkeruuta tilaisuuksia järjestämällä. Ehdotus on sinänsä kannatettava, mutta se voi olla jossain määrin ongelmallinen kilpailulain 30 a luvun mukaisen julkisen ja yksityisen elinkeinotoiminnan välisen kilpailun tasapuolisuuden turvaamisen kannalta. Tulisi varmistua siitä, että ehdotus ei johda kilpailun vääristymiseen esimerkiksi siten, että kunnan tiloja tarjotaan vastikkeetta toimintaan, jota on pidettävä elinkeinotoimintana. Ehdotuksen perusteluja, vaikutuksia ja nykytilaa kuntien tilojen tarjoamisesta voisi olla tarpeen käsitellä raportissa.

Eviran kannanotot liittyvät raportin lukuun 8. Lausunnossaan *Evira* huomauttaa lausunnossaan, että hygieniapassin on suorittanut yli miljoona Suomessa asuvaa henkilöä. Raportissa aivan oikein mainitaan, että sitä kuitenkin erittäin harvoin vapaaehtoistyössä elintarvikelainsäädännön mukaan vaaditaan. Elintarvikelaissa vaatimus kohdistuu henkilöihin, jotka käsittelevät pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita elintarvikehuoneistossa. Useimmiten vapaaehtoisjärjestön toiminnasta ei tarvitse tehdä elintarvikehuoneistoilmoitusta.

Evira ylläpitää hygieniaosaamiseen liittyviä nettisivuja. Hygieniatestiin usein liitetty hygieniakoulutus ei ole kenellekään pakollinen. Järjestelmän käytännön toteutus perustuu *Eviran* hyväksymien hygieniaosaamistestaaajien toimintaan. Testin suorittaminen verkossa ei ole toistaiseksi mahdollista. Testin suorittamismahdollisuuksia löytyy hyvin ympäri Suomen.

Poliisihallitus kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että työryhmän raportissa luvussa 8 käytetyt termit ja eri toimijoiden tehtävät tarkistettaisiin, sillä luvussa kuvataan yleisötilaisuuden järjestämistä käyttäen paikoitellen vääriä käsitteitä (esimerkiksi termi järjestysmieskortti tulisi korvata nykyisin järjestyksenvalvojakortti-termillä) sekä paikoitellen myös sekoittaen eri viranomaisten ja tahojen tehtävät ja vastuut tilaisuuden järjestämisessä. Poliisihallitus korostaa lausunnossaan, että yleisesti ottaen yleisötilaisuudet (tapahtumat) ovat olosuhteiltaan, vaikutuksiltaan, osallistujamääriltään, kohderyhmältään, ohjelmaltaan, liikennemääriltään jne hyvin erilaisia. Nykyinen kokoontumislaki lähtee tilaisuuden kokonaisarvioinnista. Jo nykyisen lain mukaan ilmoitusta poliisille yleisötilaisuuden järjestämisestä ei tarvitse tehdä sellaisesta yleisötilaisuudesta, joka osanottajien vähäisen määrän, tilaisuuden luonteen tai

järjestämispaikan vuoksi ei edellytä toimenpiteitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai sivullisille ja ympäristölle aiheutuvan haitan estämiseksi taikka erityisiä liikennejärjestelyjä. Koska on eri asia järjestää pieni yleisötilaisuus esimerkiksi Helsingin keskustassa kuin pienen syrjäisen kunnan keskustaajamassa, on käytännössä vaikeaa määritellä termiä "pieni yleisötilaisuus" siten, että määritelmä olisi pätevä siitä riippumatta, millaisesta ja missä järjestetystä yleisötilaisuudesta on kysymys. On hyvä huomata, että kokoontumislain mukaan yleisötilaisuuden järjestämisestä, myös turvallisuuden ja järjestyksen säilymisen osalta, vastaa aina tilaisuuden järjestäjä siitä riippumatta koskeeko tilaisuutta ilmoitusvelvollisuus vai eikö koske. Lienee yksinomaan tilaisuuden järjestäjän etu huolehtia mahdollisista vaaran paikoista jo hyvissä ajoin etukäteen. Parhaillaan on käynnissä työ- ja elinkeinoministeriössä valtiovarainministeriön toimeksiannosta kartoitus sellaista kohteista, joissa lupa- ja ilmoitusmenettelyitä voitaisiin keventää erityisesti elinkeinotoimintaan liittyen. Selvitystyö liittyy hallitusohjelman digitalisaatitavoitteisiin. Osana tätä työtä tarkastellaan myös tapahtuminen järjestämistä ja siihen liittyvien erilaisten lupien ja ilmoitusten parempaa hallintaa sekä tapahtumanjärjestäjän näkökulmasta joustavampaa asiankäsittelyä. Poliisihallitus pitää hyvänä, että lupa- ja ilmoitusmenettelyitä tarkastellaan. On kuitenkin huomioitava, että kokoontumislain tarkoituksena on, että tilaisuudet sujuvat rauhanomaisesti, eivät aiheuta haittaa ympäristölle, eivätkä loukkaa sivullisten oikeuksia tai vaaranna niihin osallistuvien tai sivullisten turvallisuutta.

Suomen kuntaliitto pitää ehdotusta hyvänä ja perusteltuna, ns. yhden luukun periaate luvanhakuprosessissa sujuvoittaa ja selkeyttää menettelyä niin vapaaehtoistoimijoiden kuin viranomaistahojen osalta. Raportissa todetaan ko. ehdotuksen yhteydessä mm., että kuntia tulisi kannustaa tarjoamaan tilojaan vapaaehtoistoimijoiden käyttöön. Suomen Kuntaliitto nimetään em. tavoitteen osalta eräänä vastuutoimijana kuntien ohella. Tarkempaa kuvausta kyseisen vastuun sisällöstä taikka sen edellyttämistä käytännön toimista ei ole sisällytetty raporttiin. Ehdotuksen osalta lienee asianmukaista todeta, että jokainen kunta itsenäisenä juridisena toimijana vastaa ja päättää siitä, miten sen hallinnassa taikka omistuksessa olevia tiloja käytetään. Mikäli Suomen Kuntaliitto ry:n myötävaikutus kuitenkin arvioitaisiin toivottavaksi raportissa mainitun ns. tilakysymyksen osalta, tästä oltaneen asianmukaisesti yhteydessä Suomen Kuntaliitto ry:hyn vastaisuudessa.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR:n mukaan vaatimus hygieniapassin tarpeesta vapaaehtoistoiminnan tilaisuuksissa perustuu viranomaisten omaan laintulkintaan. Käytännöt ja erilainen tulkinta voivat vaihdella kuntakohtaisesti riippuen terveysviranomaisen näkemyksistä. Hygieniapassin suhteen tarvitaan yhtenäinen ohjeistus, joka ei jätä tulkinnan varaa. Byrokratian purkamisen on todellakin syytä ulottua myös vapaaehtoistoimintaan. Kuntien tilojen käytön monipuolistaminen ja avaaminen ylipäättään tarvitsee kannustamista, mikä ehdotuksessa huomioidaankin. Järjestysmieskorttivaatimuksen keventäminen on myös kannatettava ehdotus. Kuka kokoaa vapaaehtoistoimintaa haittaavat lupavaatimukset? Maaseudulla on todennäköisesti muitakin esteitä kuin tämän raportin valmistelussa on tullut esille. Esimerkkinä (nyt jo poistunut) on vaatimus tienvarsisiivoojien tieturvapätevyydestä.

Julkisten ja Hyvinvointialojen Liitto JHL suhtautuu myönteisesti lupa- ja ilmoitusprosessien kokoamiseen yhteen paikkaan ja tiedottamisen parantamiseen. Turvallisuuteen liittyvissä asioissa JHL ei näe tarvetta keventää nykyistä menettelyä. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmien tarpeesta ja velvollisuudesta niiden tekemiseen tulisi tiedottaa nykyistä paremmin. Turvallisuuden takaaminen yleisötilaisuuksissa on lähtökohtaisesti viranomaistyötä, jonka ympärille vapaaehtoiset, riittävän koulutuksen ja perehdytyksen saaneet henkilöt, muodostavat täydentävän palvelun.

Eläkeliiton mielestä työryhmän esitys on kannatettava kaikilta osin: suomi.fi –portaali, ilmoitus- ja lupakäytänteet, tilojen tarjoaminen (erityisen tärkeä asia paikallistoiminnalle, tavoitteena korvauksetta käyttöön), informaatio (faktat, väärin mielikuvien korjaaminen), järjestysmiesasiat.

KEPA ry kannattaa tiedon kokoamista ja käytäntöjen yhtenäistämistä lupa- ja ilmoitusmenettelyihin liittyen. Samoin se kannattaa kevennystä järjestysmieskortin tarpeen osalta pienissä yleisötilaisuuksissa.

Suomen Syöpäyhdistys pitää hyvänä esitettyjä ehdotuksia lupamenettelyjen keventämisestä ja lupa-asioiden keskittämisestä suomi.fi -portaaliin. Tehostettu tiedotus tarvittavista luvista esimerkiksi hygieniapassiin liittyvine väärinkäsityksineen voisi edesauttaa kuntien ja kaupunkien tilojen saamista vapaaehtoistoimijoiden käyttöön.

Suomen Nuorisoyhteistyö –Allianssi ry. kannattaa lupa-asioita koskevan tiedon keräämistä yhteen pisteeseen sekä tiedotusta väärinkäristysten kitkemiseksi. Valtakunnallisesti lupa-asioiden tulisi olla saatavilla fyysisesti yhdestä paikasta, kuten Helsingissäkin on.

Suomen sosiaali ja terveys SOSTE ry kannattaa ehdotusta. Eri hallinnonaloille tulee taata riittävät resurssit, jotta yleishyödylliset yhteisöt voidaan vapauttaa lupa- ja muista maksuista kuten nimenkirjoittajien muutosilmoitus, ilmoitus yleisötilaisuudesta, rikosrekisteriote jne. Vapaaehtoistoiminnassa tarvittavia lupavaatimuksia (hygieniapassit, liikenteenohjauskortit, järjestysmieskortti jne.) tulee väljentää.

Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry:n mielestä kaikkialla Suomessa lupa- ja ilmoituskäytännön selkeyttäminen ja yhtenäistäminen on erittäin hyvä asia. Varsinkin lakiesitetyksessä esitetyn kuntien kannustamista omien tilojen hyödyntämiseen esim. keittiötilojen osalta on Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry:n mielestä erittäin suositeltava ehdotus. Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry. yhtyy työryhmän näkemykseen siitä, että uudistetun rikostaustan selvittämiseen liittyvän lainsäädännön tuoma oikeus järjestöille selvittää lasten kanssa työskentelevien rikostausta on erittäin hyvä asia. Suomen Partiolaiset- Finlands Scouter ry:n mielestä lähtökohta, jonka mukaan otteen hankkiminen on vapaaehtoistehtävän järjestäjälle oikeus eikä velvollisuus on mielestämme oikea. Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry on kuitenkin huolissaan vapaaehtoistoimintaa varten tilattavan rikostaustatöiden maksullisuudesta. Otteen maksuttomuus olisi tärkeä viesti kansalaisyhteiskunnan tukemisesta, eikä asettaisi vapaaehtoistoiminnan järjestäjiä eriarvoiseen asemaan. Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry. pitää myös erittäin tärkeänä selvittää mahdollisuudet yhdistää vapaaehtoisten rikostaustan selvittämistä koskeva sääntely aiempaan työ – ja virkasuhteista koskevaan lainsäädäntöön siinä vaiheessa, kun on olemassa tarpeeksi kokemuksia vuonna 2014 uudistetusta lainsäädännöstä.

Valo ry pitää raportissa esitettyjä ehdotuksia vapaaehtoistilaisuuksiin tarvittavista luvista ja ilmoitusvelvollisuuksista varsin onnistuneina. Tapahtumien järjestäminen helpottuu huomattavasti, jos valtion ja kunnan tapahtuman järjestämiseen liittyvät lupa-asiat kootaan yhteen suomi.fi-portaaliin. Esimerkiksi hygieniapassiin liittyvä disinformaatio on tällä hetkellä yleistä. Hygieniapassi koskee kuitenkin vain henkilöitä, jotka työskentelevät ammattimaisesti elintarvikehuoneistossa yli kolmen kuukauden ajan. Vapaaehtoistomijoita hygieniapassivaatimus koskee erittäin harvoin. Erittäin tuntuva helpotus tilaisuuksien järjestäjille on, jos ehdotuksen mukaisesti poistetaan vaatimus järjestysmieskortista pienissä yleisötilaisuuksissa.

Pelastakaa Lapset kannattaa lupa- ja ilmoitusmenettelyn keventämistä ja yhtenäistämistä. Monet nykyisistä käytännöistä ovat hankalia ja työläitä. Tiedotuksen lisääminen hygieniapassivaatimuksista on tarpeellista. Järjestö kannattaa myös ehdotusta, että järjestysmieskorttia ei vaadittaisi pienissä yleisötilaisuuksissa. Tilaisuuden järjestäjä voi pienemmissä tilaisuuksissa hoitaa järjestyksenvalvonnan itsenäisesti esimerkiksi nimeämällä kyseiseen tehtävään tietyt henkilöt.

Sosiaali- ja terveysministeriöllä, Eduskunnan kanslialla, Tasa-arvovaltuutetulla, Metsähallituksen Luonnonvarakeskuksella, Suomen Punaisella ristillä, WWF Suomella, Suomen Meripelastusseura ry:llä ja yksityishenkilö Jukka Rannilalla ei ole lausuttavaa tästä kohdasta.

Työryhmän ehdotus 8: Rahankeräyslain ja arpajaislain uudistamista selvitetään. Rahankeräyslupien myöntämistä voitaisiin helpottaa ja pienarpajaisten kattoa korottaa.

Rahankeräyslain uudistaminen

Suomen Kuntaliitto, Keski-Suomen yhteisöjen Tuki ry, Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR, Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry ja Suomen Meripelastusseura ry pitää rahankeräykseen ja arpajaisiin liittyvien lakien ja lupamenettelyjen tarkastamista kannatettavana. Eläkeliitto lausuu, että työryhmän esitys on kannatettava.

Sisäministeriö huomauttaa, että viime hallituskaudella toteutettiin rahankeräyslain osittaisuudistus ja aloitettiin rahankeräyslain kokonaisuudistus. Kuluvalla hallituskaudella sisäministeriössä ei ole vielä toistaiseksi tehty päätöstä lainsäädäntöhankkeen käynnistämisestä rahankeräyslain uudistamiseksi. Yleishyödyllinen toiminta saa rahoitusta muun ohella rahapelituotoista ja rahankeräyksistä. Yhteiskuntapoliittinen ratkaisu on tehtävä siitä, halutaanko rahankeräysten periaate yleishyödyllisen toiminnan rahoitusmuotona ”yksinoikeutettuna” murtaa. Jos rahankeräykset liberalisoitaisiin, yleishyödyllistä toimintaa voitaisiin toki jatkossakin rahoittaa rahankeräyksin. On haasteellista arvioida, mikä vaikutus rahankeräysten vapauttamisella olisi järjestöjen rahoitukselle ja valtion budjettiin. Kuluttajien lahjoituksiin käytettävä rahamäärä tuskin olennaisesti nousee ja toisaalta uudet toimijat voivat lisätä kilpailua lahjoitusvaroista lahjoitustuottoa vähentävästi. Jos rahankeräyslainsäädäntö rakentuisi jatkossakin yleishyödyllisyyden periaatteelle, rahankeräyksin ei voitaisi rahoittaa julkisyhteisöjen toimintaa tai pääomittamista ilman, että näistä poikkeuksista säänneltäisiin laissa. Jos sen sijaan yleishyödyllisyydestä pidettäisiin kiinni, mutta siirryttäisiin luvanvaraisesta menettelystä ilmoitusmenettelyyn, on mahdollisen lainsäädäntöhankkeen yhteydessä ratkaistava kysymys siitä, miten ilmoitusmenettelyssä voidaan arvioida keräyksen yleishyödyllisyys. Rahankeräysten vapauttamisessa on kyse toisaalta rahankeräysten luotettavuudesta (arvioiko ja valvooko viranomainen) ja luotettavuuden mahdollisesta vaikutus keräystuottoon. Rahankeräykseen sisältyy myös petollinen menettely, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, jota nykymallissa pyritään torjumaan ennakkolisella (lupamenettely) ja jälkikäteisellä valvonnalla (rahankeräystilitys). Rikollisen toiminnan riskit ja toimenpiteet niiden ehkäisemiseksi on arvioitava mahdollisen lainsäädäntöhankkeen aikana. Syyskuussa julkaistussa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen ensimmäisessä kansallisessa riskiarviossa on kiinnitetty näihin riskeihin huomiota myös rahankeräyslain uudistamisen näkökulmasta. Rahankeräyslain uudistamista koskevaan lausuntopalautteeseen sisältyi arvio, jonka mukaan ilmoitusmenettelyyn siirryttäessä uuden julkisen rahankeräysrekisterin perustamiskustannukset olisivat 2,5 miljoonaa euroa ja rekisterin vuosittaiset ylläpitokustannukset 400 000 euroa. Rekisterin on oltava valmiina ennen kuin rahankeräysilmoitusten vastaanotto voidaan aloittaa. Mahdollisen lainsäädäntöhankkeen aikana on arvioitava, miten mahdolliset ilmoitusmaksut riittäisivät ilmoitusmenettelyyn käytettävän työpanoskustannusten ja rekisterikustannusten kattamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että mikäli rahankeräysten järjestämisen lupakäytäntöjä väljennetään ja valvontamenettelyä kevennetään, tulisi myös siitä mahdollisesti seuraavat ongelmat ja väärinkäytösten vaara selvittää huolellisesti. Edellinen rahankeräyslain uudistus tehtiin viimeksi vuonna 2014 ja tuolloin mm. rahankeräystä tietyiltä osin laajennettiin.

Verohallinto korostaa lausunnossaan, että Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikössä on tutkittu rahankeräys- ja arpajaislainsäädäntöön liittyvien lupa-asioiden kehittämistarpeita selvityksessä 16/2014 ”Poliisin lupa-asioiden lainsäädäntömuutostarpeet”. Selvityksen mukaan arpajais- ja rahankeräyslaissa tarkoitettuja lupa- ja ilmoitusasioita koskevassa lainsäädännössä ei veroihin tai muihin julkisoikeudellisiin maksuihin liittyvien velvollisuuksien hoitamista ole selkeästi säädetty luvan myöntämisen edellytykseksi. Rahankeräyslain 12 §:n mukaan rahankeräysluvan myöntämisedellytyksenä on, että luvan hakijana olevan yleishyödyllisen yhteisön tai säätiön taloudellinen tila on sellainen, että se kykenee järjestämään rahankeräyksen asianmukaisesti. Luvan hakijan taloudellista tilaa arvioitaessa on otettu huomioon mm. verojen maksujen suorittaminen. Lain 15 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan rahankeräyksen toimeenpanijaksi ei mm. saa määrätä luonnollista henkilöä, yhteisöä tai säätiötä, jolla ei ole taloudellisen tilansa vuoksi riittäviä

edellytyksiä tehtävän luotettavaan suorittamiseen. Käytännössä edellytystä arvioidaan lupaharkinnassa lähinnä hakijan toimittamien tilinpäätösasiakirjojen nojalla. Lupahakemukseen on tämän lisäksi liitettävä aina Verohallinnon antama todistus siitä, onko hakijalla erääntyneitä maksamattomia veroja. Lisäksi tarkistetaan hakijan luottotiedot.

Ilmatieteenlaitos pitää uudistusta hyvin tärkeänä uusien internet-pohjaisten rahoituskäytäntöjen vuoksi.

Poliisihallitus huomauttaa lausunnossaan, että rahankeräyslainsäädäntöä koskeva uudistushanke oli käynnissä sisäministeriössä 28.8.2014–27.2.2015. Hankkeen ehdotukset saivat lausuntokierroksella runsaasti kriittisiä kannanottoja, joiden johdosta on perusteltua todeta, että lainvalmistelua ei tule jatkaa suunnitellulta pohjalta. Ehdotukseen sisältyvä malli, jossa siirryttäisiin ennakkolisesta valvonnasta ainoastaan jälkikäteiseen valvontaan, on valvonnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi riittämätön. Poliisihallituksen mukaan rahankeräyslainsäädännön muuttaminen ehdotetulla tavalla mahdollistaisi rahankeräysten käyttämisen rikollisen toiminnan, kuten esimerkiksi terrorismin rahoittamiseen. Ehdotettu sääntely mahdollistaisi myös rahankeräysten käyttämisen rahanpesun välineenä. Lisäksi ehdotettu sääntely vaikeuttaisi huomattavasti yleishyödyllisten yhteisöjen, säätiöiden ja kansalaisjärjestöjen rahoituksen hankkimista, sillä lahjoituksista tulisivat niiden kanssa kilpailemaan esimerkiksi yritystoiminnan harjoittajat. Rahankeräyslainsäädännön kokonaisuudistuksen käynnistäminen on tarpeellista, ja lainsäädäntöä tulisi uudistaa paremmin nykyiseen yhteiskuntaan sopivaksi ja poistaa lainsäädännöstä esimerkiksi tällä hetkellä lupaprosessia tarpeettomasti hidastavia tekijöitä. Uudistuksen tulee kuitenkin perustua huolelliseen ja tarkkaan vaikutusten arviointiin, jollaista edellä mainitun hankkeen yhteydessä ei tehty. Poliisihallituksen mukaan tavoitteena tulee olla toimivan ja nykyaikaisen sekä tehokkaasti ja riittävästi valvotun järjestelmän aikaansaaminen. Näin voidaan varmistaa rahankeräysten säilyminen yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden toimivana varainhankinnan muotona. Näin turvataan myös lahjoittajien luottamus rahankeräystoimintaan, millä on suora vaikutus lahjoituksena saatavan rahan määrään eli siihen, kuinka paljon yleishyödylliseen toimintaan on mahdollista saada rahoitusta.

Poliisihallitus huomauttaa myös, toisin kun raportissa todetaan, että rahankeräyslain 7 §:n 1 kohtaa muutettiin 1.1.2014 voimaan tulleella lailla siten, että luvan myöntämisen edellytyksenä ei enää ole toiminnan yksinomainen yleishyödyllisyys, vaan ainoastaan toiminnan yleishyödyllisyys. Näin ollen tämän lakimuutoksen seurauksena yleishyödyllistä toimintaa harjoittavat yhteisöt ja säätiöt voivat vapaasti harjoittaa myös esimerkiksi liiketoiminnan muodossa kaupankäyntiä, kunhan rahankeräyksellä saatavat varat käytetään yksinomaan yleishyödylliseen toimintaan. Työryhmä toteaa raportissaan rahankeräyslupien määräaikaisuuden aiheuttavan turhaa byrokratiaa. Vakiintunutta toimintaa harjoittava, vakiintuneesti rahankeräyksiä toimeenpaneva taho voi saada rahankeräyslupan maksimissaan 5 vuoden mittaiseksi ajaksi. Viiden vuoden välein tehtävää rahankeräyslupahakemusta on Poliisihallituksen näkemyksen mukaan vaikea mieltää kovin merkittävänä byrokratiana. Siirtyminen toistaiseksi voimassaolevaan lupakäytäntöön tarkoittaisi suurta muutosta luvan saajien asemaan tässä mielessä, sillä luvan peruuttaminen olisi tällöin säännönmukaisempi keino puuttua epäasialliseen toimintaan. Rahankeräyslainsäädännöstä ei seuraa estettä sille, että rahankeräyslupaa haetaan luvan hakijan tilikauden mukaisesti. Sääntely tulisi selvittää huolellisesti, muun muassa edellä mainitut seikat huomioiden.

Poliisihallituksen mukaan rahankeräyslain ja sisäministeriön poliisin suoritteiden maksullisuudesta antaman vuosittaisen asetuksen mukaisesti suoritmaksun suuruuteen vaikuttaa se, mille alueelle rahankeräyslupaa haetaan. Yhden poliisilaitoksen toimialueella toimeenpantava niin sanottu paikallinen tai alueellinen rahankeräyslupa on hinnaltaan edullisempi kuin yhden poliisilaitoksen aluetta laajemmalla alueella toimeenpantava, valtakunnallinen tai alueellista laajempi rahankeräys. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan siirtyminen rahankeräyksen bruttotuoton mukaisesti määräytyvään maksujärjestelmään olisi rahankeräyksiä toimeenpanevia tahoja oikeudenmukaisemmin kohteleva järjestelmä. Tällaiseen siirtyminen tulisi valmistella huolellisesti osana rahankeräyslain kokonaisuudistusta. Työryhmä esittää raportissaan myös, että

lupaprosessin velvoitteita tulisi porrastaa siten, että pienten ja paikallisten järjestöjen lupamenettely olisi kevyempi. Työryhmä ei raportissaan selvittä tarkemmin, mitä tällä tarkoitetaan. Näin ollen asiaa on vaikea kommentoida, ja Poliisihallitus tyytyykin toteamaan, että tämänkaltaisen porrastuksen luominen aiheuttaisi todennäköisesti vaikeita rajanvetotilanteita ja tulkinnallisia tilanteita. Työryhmä esittää raportissaan, että lailliset keräystavat tulisi määritellä asetuksessa. Ehdotus on varsin kankea, sillä uuden keräystavan käyttöön ottaminen edellyttäisi asetuksen muuttamista. Rahankeräystoimintaa harjoitetaan nykyään erittäin nopeasti muuttuvissa olosuhteissa, joissa uusia keräystapoja ja niiden muunnelmia tulee käyttöön jatkuvasti. Nyt voimassaolevassa järjestelyssä uuden keräystavan käyttöön ottaminen edellyttää asiasta lupapäätöstä, joka on tehtävissä kohtuullisen nopealla aikataululla. Lupaprosessiin aiheuttaa viivästystä se, että uusia innovaatioita keräystoimintaan tarjoavat usein erilaiset yritykset ja rahankeräystoiminnan luotettavuuden varmistamiseksi lupaviranomaisten tulee varmistua toimijoiden luotettavuudesta ja siitä, että rahankeräyksellä kertyvät varat todellisuudessa käytetään yleishyödylliseen tarkoitukseen mahdollisimman kattavasti, eikä varoja kulu perusteettoman paljon näiden palvelujen tarjoajien korvauksiin ja muihin vastaaviin. Näin turvataan lahjoittajien luottamusta keräystoimintaan. Keräystapoja koskevan sääntelyn muuttamista joustavammaksi tulisi pohtia huolellisesti rahankeräyslain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Asiassa tulisi rahankeräyksiä toimeenpanevien kannalta mahdollisimman toimiva ratkaisu, jossa kuitenkin otettaisiin huomioon myös valvonnalliset näkökannat rahankeräystoiminnan luotettavuuden turvaamiseksi ja lahjoitusten kertymisen varmistamiseksi yleishyödyllisille toimijoille.

Julkisten ja Hyvinvointialojen Liitto mainitsee, että rahankeräyslain osalta on olennaista säilyttää riittävä valvonta keräysten luotettavuuden ja varojen käytön oikeellisuuden osalta. Nykyinen osittain uudistettu lainsäädäntö paransi jo merkittävästi niitä hankaluuksia, joita sisältyi mm. lupien jatkuvaan hakemiseen ja keräyskustannuksiin. Rahankeräysoikeus tulisi säilyttää vain yleishyödylliseen tarkoitukseen.

SOSTE ei kannata lakimuutosta, joka mahdollistaisi rahankeräyksen muuhunkin kuin yleishyödylliseen toimintaan. Järjestöjä ja yrityksiä ei pidä panna kilpailemaan keskenään rahoituksesta. Yhteiskunta tarvitsee näitä molempia. Joukkorahoitukseen liittyviä ongelmia ei tule korjata rahankeräyslakia uudistamalla. Uudistuksessa tärkeintä on rahankeräystoiminnan luotettavuuden säilyminen. Mahdollisuudet rahanpesuun sekä harmaan talouden toiminta tulee estää myös uudistuksen yhteydessä. Suomalaiset luottavat nykyisiin yleishyödyllisiin rahaa kerääviin järjestöihin ja säätiöihin. Luottamus on tärkeää, sillä järjestöjen toiminnan kautta keräysvaroista hyötyy lähes jokainen suomalainen.

KANE kannattaa rahankeräyslupien hakumenettelyn keventämistä, sillä se helpottaa järjestöjen toimintaa. Valtionavustuksia saavien järjestöjen osalta on järkevää hyödyntää rahankeräyslupien myöntämisessä jo niitä tietoja, joita järjestöt ovat antaneet avustuksia hakiessaan. On kuitenkin erittäin tärkeää kiinnittää selvityksessä huomioita keinoihin, joilla estetään lahjoittajien keräyksiä kohtaan tunteman luottamuksen ja siten yleishyödyllisten toiminnan heikkeneminen. Kuten *KANE* on aiemmissa kannanotoissaan tuonut esille, neuvottelukunta ei kannata lakimuutosta, joka sallisi rahankeräyksen muuhun kuin yleishyödylliseen toimintaan. *KANE* korostaa, että viime hallituskaudella tehdyn rahankeräyslain valmistelun lausuntopalaute on otettava huomioon ja kansalaisyhteiskunnalla tulee olla edustus mahdollista lakimuutosta valmistelevassa hankkeessa tai toimielimessä.

Kepa ry pitää hyvänä ehdotusta rahankeräyslain uudistamisen jatkamisesta ja toimivien käytäntöjen kehittämisestä. Rahankeräyslupaohjeissa on huomioitava yhdistysten muuttunut toimintaympäristö ja uudet toimintatavat, esimerkiksi jaottelusta paikallisiin ja valtakunnallisiin toimijoihin on syytä luopua. *Kepa ry* toivoo, että uudistuksessa etsitään ratkaisumalleja, jotka edistävät rahankeräysten luotettavuutta ja avoimuutta ja tukevat samalla alan valvontaa ja tilastointia. *KEPA ry* tärkeänä, että rahankeräys on jatkossakin sallittua vain yleishyödyllisiin tarkoituksiin. Uudistuksessa tulee huomioida erityisesti pienten ja vapaaehtois pohjalta toimivien järjestöjen näkökulma. Lupa-asoiden hallintoon on turvattava riittävät resurssit, jotta käsittely nopeutuu.

Suomen Punainen Risti pitää rahankeräyslupien myöntämisprosessin keventämistä tarkoituksenmukaisena. Sen sijaan, mikäli esitetään yleishyödyllisyyden vaatimuksen poistamista edellisen hallituksen esityksen mukaisesti, Suomen Punainen Risti on jo rahankeräyslain ehdotetun uudistuksen yhteydessä v. 2014 esittänyt, että yleishyödyllisyyden vaatimus säilytetään keräyksen ja keräyskohteen osalta. Uusien ei-yleishyödyllisten keräystoimintaa harjoittavien tahojen mukaan tuleminen lain piiriin muuttaisi keräysten toimintaympäristöä merkittävästi. Tämä tulisi SPR:n näkemyksen mukaan heikentämään yleishyödyllisten järjestöjen mahdollisuuksia toteuttaa palvelu- ja vapaaehtoistehtäväänsä ja vastata kasvaviin tarpeisiin Suomessa. Järjestöjen on jo nykytilanteessa vaikeaa hankkia korvaavia tuloja väheneville varainhankinnan tuotoille tilanteessa, jossa tuen tarve kasvaa erityisesti hyvinvointi- ja terveyssektorilla. Valtion kansalaisjärjestöille antaman rahoituksen ei ole arvioitu kasvavan. Rahankeräyslain uudistaminen tuolloin esitetyssä muodossa lisäisi entisestään järjestöjen keskinäistä kilpailua sekä kilpailua rahoituksesta yksityisen ja julkisen sektorin kanssa. Todennäköisesti järjestöjen mahdollisuudet esimerkiksi työllistää vaikeassa työmarkkina-asemassa olevia heikkenisivät ja erityisesti ammatillisesti suunnitellun ja johdetun auttamistyön toimintaedellytykset vaikeutuisivat. Tuolloisessa esityksessä arvioitiin, että yleishyödyllisyyden vaatimuksen poistaminen keräyksen järjestäjältä lisäisi kansalaisaktiivisuutta. Samalla yhteiskunnan on kuitenkin varauduttava ottamaan vastuulleen tai ainakin rahoittamaan yleishyödyllisten yhteisöjen nykyisin hoitamia tehtäviä. Yleishyödylliset järjestöt pyrkivät varmistamaan lahjoitusvarojen mahdollisimman tehokkaan ja läpinäkyvän käytön sekä estämään mahdolliset ongelmat henkilökohtaisen edun tavoittelussa. Keräysvaroilla järjestetään palveluja tai hankitaan tuotteita ja vain harvoin ne kanavoidaan avun saajille rahalahjoituksina. Esitetyn muutoksen toteutuessa tulevaisuudessa voitaisiin kuvitella järjestettävän keräyksiä, joissa lahjoittaja kokee lahjoittaneensa yleishyödylliseen kohteeseen, mutta ei ole ollut tietoinen, että keräyksen järjestänyt taho on keräysvaroilla tukenut muuta toimintaa tai välillisesti jopa liiketoimintaa. Yleishyödyllisyyden vaatimuksen poistamisen vaikutuksia yleishyödylliseen kansalaistyöhön tulisi ehdottomasti arvioida huomattavasti laajemmin.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n mielestä rahankeräyslain uudistamista on syytä jatkaa. Mikäli tämä tehdään viime hallituskaudella tehdyn valmistelun pohjalta, on syytä ottaa huomioon lausuntokierroksella tullut palaute. Kansalaisyhteiskunnalla tulee olla edustus lakia valmistelevissa elimissä. Allianssi vastustaa sitä, että rahankeräyksiä voisi panna toimeen muuhun kuin yleishyödylliseen tarkoitukseen. Nykymuodossaan rahankeräyslupan saaminen on byrokraattinen, hidas ja uuvuttava prosessi. Luvan saantiin ja luvan edellyttämään hallinnointiin kuluu lupaa anovalta yleishyödylliseltä järjestöltä kohtuuttomasti aikaa ja voimavaroja. Allianssi kannattaa siirtymistä maistraatin hallinnoimaan ilmoitusmenettelyyn ja julkiseen rahankeräysrekisteriin. Tämä helpottaisi myös viime vuosina syntynyttä uudenlaista paikallisyhteisöllisyyttä ja kansalaistoimintaa, joiden tunnuspiirteinä ovat projektimaisuus, verkostomaiset rakenteet ja organisoituminen sosiaalisessa mediassa. Ei-kaupallisin perustein kerättävän joukkorahoituksen paineeseen voidaan vastata laajentamalla arpajaislaissa mainitun tilapäisen yhteisön määritelmää. Allianssin mielestä myös muille kuin uskonnollisille rekisteröidyille yhteisöille pitäisi antaa oikeus kerätä rahaa yhteisön omissa julkisissa tilaisuuksissa ilman näitä keräyksiä koskevaa ilmoitus- ja tilitysvelvollisuutta. Rahankeräysluvut myönnetään tällä hetkellä aina määräajaksi, joka syksystä 2014 asti on ollut maksimissaan 5 vuotta. Jo tämä rahankeräyslupan voimassaolon pidennys helpotti yleishyödyllisten järjestöjen rahankeräystä, mutta Allianssin mielestä toistaiseksi voimassa olevan rahankeräyksen mahdollistaminen vähentäisi byrokratiaa ja helpottaa rahankeräysten järjestämistä. Ajatus siitä, että rahankeräyslupia myönnettäessä jo valtionavustuksia saavien järjestöjen osalta hyödynnettäisiin niitä tietoja, joita järjestöt ovat antaneet valtionavustuksia hakiessaan, on kannatettava, koska silloin järjestöjen ei tarvitse ilmoittaa samoja tietoja moneen kertaan.

Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry toivoo, että tulevaisuudessa rahankeräyslain uudistamisessa annetaan myös selkeät suosituksen rahankeräykseen internetin kautta esim. nettilippailla keräämiseen. Suomen Partiolaiset suhtautuu myönteisesti siihen, että luvan myöntämisessä voitaisiin hyödyntää aiemmin valtionhallinnolle annettuja tietoja.

Suomen syöpäyhdistys ry toteaa lausunnossa, että rahankeräyslupamenettelyn keventäminen on tarpeellista, mutta samalla on pidettävä huoli siitä, että uuden menettelyn myötä keräysten luotettavuus ei vähene ja samalla heikennä yhdistysten toimintaedellytyksiä.

Hengitysliitto pitää yleisesti hyväksytty periaate, jonka mukaan varoja kerätään luvanvaraisesti yleishyödyllisiin tarkoituksiin avoimessa ja läpinäkyvässä viranomaisvalvonnassa on säilytettävä. Yleishyödyllisyyden vaatimus rahankeräyksessä on antanut uskottavuutta koko keräystoimintaan ja vahvistanut yleishyödyllisten järjestöjen toimintaa samansuuntaisesti yleisen mielipiteen sekä verotus- ja muussa lainsäädännössä olevien tällaista yhteiskunnallista toimeliaisuutta korostavien tekijöiden kanssa. Luopuminen lupamenettelystä ja siirtyminen kevyempään ilmoitusmenettelyyn ei ole kannatettavaa. Sosiaali- ja terveysjärjestöille ei ole käytännössä nykyisestä lupamenettelystä aiheutunut sellaista haittaa tai vaivaa, että lupamenettelystä olisi tarpeen välittömästi luopua. On myös vaikea hahmottaa, minkälaista hallinnollista säästöä järjestelystä syntyisi, koska maistraatille joka tapauksessa esitetään rahakeräysilmoituksiin ja -tilityksiin liittyviä ja muita valvonta- ja rekisteritehtäviä. Rahankeräysten järjestämiseen liittyvät viranomaistehtävät eivät nykyiselläänkään vaadi kovin mittavia resursseja, joten niistä tehtävät säästöt eivät ole edes hallinnon keventämistavoitteiden kannalta merkittäviä. Nykyisen lain antama mahdollisuus jopa viiden vuoden mittaiseen keräyslupa- ja siitä johtuvaan vuosittaiseen raportointiin, antavat keräyksen järjestäjälle mahdollisuuden joustavaan ja suunnitelmalliseen toimintaan. Viranomaisen käsittelemä, etukäteen arvioitu keräyslupa takaa myös sen, että mahdolliset epäselvyydet ja puutteet keräyksen järjestämisestä voidaan torjua suurimmalta osalta etukäteen. Pelkkä ilmoitusmenettely ja jälkikäteen tehty raportointi keräyksen järjestämisestä sekä julkinen rahankeräysrekisteri antavat väärinkäytöksille tilaa ja jättävät selvän turvallisuusaukon. Itsesääntelyn teho valvontakeinona on hyvin epävarma. Jokaisen rahankeräyksen toimeenpanijan tulisi kuulua riippumattomaan ja suosituksia antavaan toimielimeen, jolla ei kuitenkaan olisi julkisia hallintotehtäviä ja jonka tehtävistä ja organisaatiosta säädettäisiin yleisluonteisesti. Tällaisten toimielinten asema ja merkitys jäävät lakiesityksessä siten epäselviksi. Hengitysliitto pitää välttämättömänä, että rahankeräyksissä säilytetään yleishyödyllisyyden vaatimus ja varojen keräämistä ja käyttöä valvotaan riittävästi, avoimesti ja muutenkin sillä tavalla, että keräysten luotettavuus ja uskottavuus kestävät.

Valo ry:n mielestä rahankeräyksiin ja arpajaisiin liittyvää lupa- ja ilmoitusmenettelyä tulee keventää. Suuntana tulisi olla, että järjestöt saattavat toimintansa hyvän hallinnon edellyttämälle tasolle ja ollessaan vastuullisia toimijoita jää lahjoittajatahon arvion varaan kenelle se haluaa rahojaan lahjoittaa. Ylipäätään etukäteiskontrollista tulisi siirtyä jälkikäteiseen kontrolliin. Valo pitää edelleen tärkeänä, että rahankeräyksillä ja arpajaisilla tapahtuva varainhankinta pidetään yleishyödyllisten yhteisöjen yksinoikeutena.

Kansalaisareena ry kannattaa raportissa esitettyä kantaa, jonka mukaan rahankeräyslain uudistamisessa tavoitteena tulisi olla nykyistä kevyempi ja nopeampi menettely. Uuden lain tulee edistää varsinkin pienten, vapaaehtois pohjalta toimivien mahdollisuuksia kerätä rahaa entistä helpommin. Nykyinen rahankeräyslaki on erityisesti pienille järjestöille haastava. Pieneenkin kampanjaan tarvitaan rahankeräyslupa ja prosessi on ajallisesti pitkä ja työllistää kohtuuttomasti paitsi luvan hakijoita myös luvan myöntäviä viranomaisia. Kannatamme siirtymistä maistraatin hallinnoimaan ilmoitusmenettelyyn ja julkiseen rahankeräysrekisteriin. Kannatamme sitä, että rahankeräyksiä voi edelleen panna toimeen vain yleishyödylliseen tarkoitukseen.

Pelastakaa Lapset ry ei kannata rahankeräyksen toimeenpano-oikeuden laajentamista. Rahankeräysten tarkoitus tulee säilyä jatkossakin yleishyödyllisenä. Katsomme, että 28.8.2014 hallituksen esitysluonnoksen mukainen keräystarkoituksen laajentaminen aiheuttaisi merkittävää haittaa yleishyödylliselle kansalaistoiminnalle, koska lisääntyvä kilpailu rahankeräystoiminnassa heikentäisi kansalaistoiminnan rahoitusta. Pelastakaa Lapset kannattaa rahankeräystoiminnan kehittämistä, rahankeräyslain uudistamista ja menettelytapojen yksinkertaistamista. Jotta uudistus voidaan valmistella hyvin ja vaikutuksia voidaan arvioida, olemme ehdottaneet jo aiemmin, että asia palautetaan uudelleen valmisteluun. Yleishyödyllistä kansalaistoimintaa rahoitetaan merkittävästi rahankeräystuotoilla, joten on riskinä, että toimeenpano-oikeuden

edelleen laajentamisen myötä kansalaisjärjestöjen mahdollisuudet ennaltaehkäisevään työhön ja heikommassa asemassa olevien kansalaisten, erityisesti lasten ja lapsiperheiden, auttamiseen heikentyvät.

Kirkkopalvelut ry huomauttaa, että rahankeräyslainsäädännön uudistaminen on kannatettava, perusteltu ja tarpeellinen hanke. Uudistamisen tavoitteena pitää olla rahankeräystoimintaan liittyvien käytäntöjen selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen. Rahankeräyslain uudistamisessa on pidettävä huolta lahjoittajien luottamuksen, keräysturvallisuuden ja keräyskohteiden yleishyödyllisyyden periaatteista. Vähentämällä esitetyllä tavalla keräystoiminnan sääntelyä ja valvontaa, voidaan joutua tilanteeseen, jossa muun lainsäädännön tulkinnoista johtuen kolmannen sektorin toimintaedellytykset heikkenevät ja samalla rajoitetaan vapaata kansalaisaktiivisuutta. Tämä ei ole yleisen edun mukaista, koska se ei edistä eikä tue demokratian toteutumista suomalaisessa yhteiskunnassa. Rahankeräyslain uudistamisen yhteydessä pitäisi kiinnittää huomioita myös siihen, miten keräyslain avulla suojellaan myös lahjoittajaa. Lahjoittajan on voitava luottaa siihen, että hänen antamansa lahjoitus käytetään siihen yleishyödylliseen tarkoitukseen, jonka edistämiseksi keräys on toimeenpantu.

VaLa ry on ollut aktiivisesti mukana rahankeräyslainsäädännön kehittämisessä viime vuosina ja toivoo sitä myös jatkossa. Rahankeräyslain uudistuksen yhteydessä on noussut puheeksi yleishyödyllisen toiminnan merkitys ja sen rahoittaminen. Perinteisesti Suomessa on lahjoituksilla rahoitettu yleishyödyllistä, voittoa tavoittelematonta toimintaa. Rahankeräysoikeuden määräytyminen ja sen jatkuminen vain yleishyödyllisille toimijoille on perusteltua myös tulevaisuudessa. Yleisesti ottaen viranomaisbyrokratian harmonisointi ja järjestöjen hallinnon taakan keventäminen ovat kannatettavia asioita. Käytännön tasolla on esitettävä ratkaisumalleja, jotka edistäisivät rahankeräysten luotettavuutta kansalaisten suhteen sekä kehittäisivät alan valvontaa, tilastointia ja kehityksen seuranta. Viranomaisen laadukkaan palvelun takuu on tärkeää niin kerääjien kuin kansalaisten kannalta. Lisäksi *VaLa* muistuttaa, että rahankeräyslainsäädäntöhankkeet ovat nostaneet esille keskustelua rahankeräysten kuluista. Lainsäädäntömme mukaisesti rahankeräysluvan omaavat yhteisöt, joita on noin 500, tekevät viranomaiselle rahankeräystilitykset. Niiden perusteella arvioiden yhteisöt käyttävät keräyskuluihin, kuten suunnittelu-, painatus-, postitus-, mainonta- ja pankkikuluihin, vuosittain 30-35 miljoonaa euroa. Rahankeräykseen käytetyt kulut sisältävät maksetun arvonnalisäveron ilman vähennysoikeutta veroineen ja 'jäävät lahjoittajan maksettavaksi'. Kansalaisten edun mukaista olisi tukea lahjoittajan toiveen toteutumista ja mahdollistaa lahjoitusvarojen käyttö tehokkaammin siihen tarkoitettuun kohteeseen. Vala esittää, että yleishyödyllisten yhteisöjen arvonnalisäverotuksen keventämistä selvitetään ja kehitetään vähintään rahankeräykseen liittyvien tuote- ja palveluostojen arvonnalisäverojen kompensoinnilla. Tällä hetkellä yleishyödyllisten yhdistyksien on mahdollista ostaa jäsenlehtiensä painoksiin liittyviä palveluita arvonnalisäverottomina. Voitaaisiinko tätä samaa mallia käyttää rahankeräysten toteuttamiseen liittyvien kulujen osalta? Tämä toisi kilpailuetua kotimaisille palvelujen tarjoajille ja kannustaisi rahankeräystahoja käyttämään hinnalta kilpailukykyisempiä suomalaisyrityksiä myös tulevaisuudessa.

Arpajaislain uudistaminen

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE, Julkisten ja Hyvinvointialojen Liitto JHL ja KEPA ry kannattavat esitystä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa arpajaislaista, että lain uudistaminen on jo nyt vireillä valmisteilla olevan rahapeliyhteisöjen (RAY, Veikkaus, Fintoto) fuusion vuoksi.

Verohallitus ottaa kantaa arpajaislain uudistamiseen. Arpajaislain 5 luvun tavara-arpajaislupien myöntämisedellytyksenä ei suoraan ole luvan hakijan taloudelliseen tilaan liittyviä lupaehtoja. Arpajaislain 28 §:n 3 momentin 2 kohdassa on säädetty, että tavara-arpajaisten käytännön toimeenpanijaksi ei voida määrätä

sellaista toimijaa, jolla ei ole taloudellisen tilansa vuoksi edellytyksiä tehtävän luotettavaan suorittamiseen. Arpajais- ja rahankeräyslupien myöntäminen valvonta perustuu käytännössä hakijalta saataviin tietoihin. Tietoja julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisesta on pääsääntöisesti hankittu hakijalta, joka on joutunut hankkimaan tietoja ja todistuksia muilta viranomaisilta. Väärien lupapäätösten riski kasvaa, mikäli päätökset tehdään pääosin hakijan toimittamien tietojen nojalla. Selvitysyksikön mukaan olisi tarkoituksenmukaista siirtyä käyttämään suoraan viranomaisilta saatuja tietoja lupien myöntämisessä ja valvonnassa. Myönnettävien lupien jälkivalvonta (mm. lupien peruuttaminen) on tällä hetkellä haasteellista ja vähäistä. Yleensä väärinkäytökset tulevat viranomaisen tietoon jonkin ulkopuolisen tahon kautta. Näin ollen hakijan taloudellisen luotettavuuden arviointi on suppeaa ja harmaan talouden torjunnan näkökulmasta riittämätöntä.

Selvityksessä esitettiin harkittavaksi muun muassa, että poliisin rahankeräys- ja arpajaislainsäädännössä tarkoitettuja luvan myöntämisen ja peruuttamisen edellytyksiä koskevia säännöksiä tarkennettaisiin siten, että luvan hakijan ja haltijan tulisi hoitaa veroihin, eläke- työttömyys- ja tapaturmavakuutusmaksuihin tai tullin perimiin maksuihin liittyvät rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuutensa. Kustannustehokas ja tietojen ajantasaisuuden varmistava valvontaväline yllä mainittuun tarkoitukseen olisi esimerkiksi Harmaan talouden selvitysyksikön tarjoama velvoitteidenhoitoselvityspalvelu. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttöönotto yllä mainittuun tarkoituksen olisi hyödyllistä paitsi edellä kuvattujen nykytilanteen ongelmien vähentämisessä, myös harmaan talouden ja taloudellisen rikollisuuden torjunnassa. Velvoitteidenhoitoselvitysten myötä viranomaisten ja asiakkaiden hallinnollinen taakka vähentyisi ja lupaprosessi nopeutuisi. Lisäksi tiedon käytön tehostamisella olisi merkitystä esim. yleishyödylliseen toimintaan tarkoitettujen varojen asianmukaisen käyttämisen varmistamisessa.

Sisäministeriössä on parhaillaan käynnissä rahapeliyhteisöjen rahapelitoimintojen yhdistämistä koskeva hanke. Hankkeessa toteutetaan välttämättömät yhdistämisen toteutumisen edellyttämät lainsäädäntömuutokset arpajaislakiin ja muuhun lainsäädäntöön. Hankkeen yhteydessä ei arvioida arpajaislain muutostarpeita muilta kuin edeltä mainituin osin vaan muut muutostarpeet tulevat arvioitavaksi eri hankkeen yhteydessä myöhemmin.

Poliisihallituksen mukaan myös arpajaislainsäädäntö on rahankeräyslainsäädännön tapaan vanhentunut. Myös arpajaislainsäädäntöä tulisi uudistaa vastaamaan paremmin nykyisen yhteiskunnan toimintaympäristöä. Pienarpajaisten osalta laissa säädetty 2000 euron raja arvoista saatavalle myyntitulolle ei käytännössä aiheuta laintulkintaongelmia, eikä rajan nostamisella ole saavutettavissa yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden toimintaedellytyksiin parannusta. Myös tavara-arpajaistoimintaan liittyy olennaisena osana valvonta, jolla pyritään rahankeräysten tapaan varmistamaan toiminnan luotettavuus. Ilman lupaa toimeenpantavien arpajaisten määrän lisääminen heikentää valvontaa ja siten osallistujien oikeusturvan varmistamista sekä heikentää arpajaisten luotettavuutta ja samalla osallistujien luottamusta. Asialla on vaikutusta yleishyödyllistä toimintaa harjoittavien yhteisöjen ja säätiöiden varainhankintaan vähintäänkin pitkällä aikavälillä, sillä luottamuksen menettänyt yleisö ei osallistu arpajaisiin. Tällöin arpajaisten järjestäminen voi muuttua jopa tappiolliseksi. Poliisihallitus toteaa yleisellä tasolla, että tavara-arpajaisten arvonta toimintaa järjestetään yhä enenevässä määrin tietoteknisin ratkaisuin, mikä edellyttää lupa- ja valvontaviranomaiselta erityisosaamista toiminnan luotettavuuden varmistamiseksi. Erityisosaamisen vaatimus puoltaa paremminkin keskitetymmän viranomaisen käyttöönottamista, sillä osaaminen voidaan varmistaa vain siten, että viranomaisella on kyseisiä asioita käsiteltävänä säännöllisesti ja jatkuvasti. Tietotekniset ratkaisut mahdollistavat helposti suurten arpajaisten järjestämisen. Suuntaus on siten paremminkin suurempien arpajaisten järjestämiseen. Myös tämä seikka puoltaa mieluummin valvonnan keskittämistä kuin sen hajauttamista. Sisäministeriö on 14.10.2015 asettanut rahapeliyhteisöjen rahapelitoimintojen yhdistämistä koskevan hankkeen. Samassa yhteydessä voidaan valmistella asiakokonaisuuteen liittyvät muut tarvittavat ehdotukset hallituksen esityksiksi arpajais- tai muun lainsäädännön muuttamiseksi. Näin ollen nyt käynnissä olevan hankkeen puitteissa on mahdollista selvittää myös tavara- arpajaistoimintoja koskevien säännösten muuttamistarvetta muun muassa siitä näkökulmasta, että tavara-arpajaistoiminnot olisivat tulevaisuudessa nykyaikaisia ja toimivia varainhankinnan

muotoja yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille. Poliisihallituksessa on valmisteilla rahankeräysten ja tavara-arpajaistoimintojen keskitetty lupa- ja valvontarekisteri. Tämänhetkisen tiedon mukaan rekisteri otetaan käyttöön maaliskuussa 2016. Samassa yhteydessä otetaan käyttöön rahankeräyslupahakemuksen osalta sähköinen asiointi. Myös tavara-arpajaistoimintojen osalta sähköiseen asiointiin siirrytään lähivuosina erillisen, koko poliisin lupahallintoa koskevan sähköisen asioinnin suunnitelman mukaisesti. Yhtenäinen lupa- ja valvontajärjestelmä ja siihen liittyvä sähköinen asiointi mahdollistavat rahankeräys- ja tavara-arpajaistoimintojen keskitetyn käsittelyn.

Kirkkohallitus kannattaa työryhmän ehdotusta, jonka mukaan arpajaislain uudistustarve selvitetään ja osana sitä pienarpajaisten katon korottamisen tarve. Mielestämme pienarpajaisten tulisi olla luvanvaraisia vasta silloin, kun arpojen yhteenlaskettu myyntihinta ylittää tietyn, vielä määrättävän, mutta 2000 euroa selvästi ylittävän summan.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry:n mielestä pienarpajaisten arpojen yhteenlasketun myyntihinnan enimmäiskaton (2000 €) korottaminen olisi tervetullut uudistus.

Suomen syöpäyhdistys ry toteaa lausunnossa, että pienarpajaisten katon korottamisen tarve on tunnistettu myös syöpäyhdistyksissä ja arpajaislain uudistustarpeen selvittelyä pidetään hyvänä.

Pelastakaa Lapset kannattaa ehdotusta, että arpajaislain uudistustarve selvitetään ja sen osana selvitetään myös pienarpajaisten katon korottamisen tarve.

WWF Suomella, Metsähallituksella, Kilpailu-, ja kuluttajavirastolla, Espoon Järjestöjen Yhteistyö ry, Luonnonvarakeskuksella, Eduskunnan kanslialla, Tasa-arvovaltuutetulla ja yksityishenkilö Jukka Rannilalla ei ole lausuttavaa asiasta.

Työryhmän ehdotus 9: Aktiivisen kansalaisuuden opettamista ja tietoisuutta yhteiskunnallisen toiminnan monimuotoisuudesta kehitetään osana opetussuunnitelmien uudistamista. Koulujen ja järjestöjen yhteistyötä edistetään ja Opetushallitus suosittelee kouluille hyviä yhteistyökäytäntöjä. Selvitetään, mikä vaikutus IB -tutkintojen pakollisella vapaaehtoistoimintaan osallistumisella on ollut opiskelijoiden myöhemmälle kiinnostukselle vapaaehtoistoimintaa kohtaan.

Kirkkohallitus, Suomen kuntaliitto, Soste, Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry, Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE, Metsähallitus, Kirkkopalvelut ry, Vala ry, Kansalaisareena ry, Suomen meripelastusseura ry kannattavat ehdotusta. Opetussuunnitelmien uudistamisesta sekä käytäntöjä muotoillessa tulee voida käyttää hyväksi järjestöjen asiantuntemusta.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Kilpailu- ja kuluttajavirastolla, Metsähallituksen Luonnonvarakeskuksella, Eduskunnan kanslialla ja yksityishenkilö Jukka Rannilalla ei ole huomautettavaa toimenpide-ehdotukseen liittyen.

Tasa-arvovaltuutettu kannattaa vapaaehtoistoiminnan ja aktiivisen kansalaisuuden ottamista osaksi opetusta. Vapaaehtoistyö voi olla hyödyksi, kun pyritään purkamaan naisvaltaisten alojen aliarvostusta ja segregatiota työelämässä. Kun vapaaehtoistyötä otetaan osaksi koulujen opetusta, on tärkeää huolehtia tasa-arvonäkökulman säilyttämisestä ja siitä, että stereotyyppiset käsitykset eivät ohjaa toiminnan suunnittelua tai oppilaiden valikoitumista eri aktiviteetteihin. Tämä voidaan ottaa huomioon osana koulujen tasa-arvosuunnitelmaa (tasa-arvolaki, 5 a §).

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR pitää ehdotusta kannatettavana. Jotta aktiivinen kansalaisuus ja järjestötoiminta saadaan opetusohjelmiin, on tämän asian osaaminen erityisesti huomioitava opettajankoulutuksessa. Koulujen ja järjestöjen yhteistyön ohella on lisättävä opettajiksi opiskelevien ja järjestöjen yhteistyötä. Koulujen tilojen monipuoliseen käyttöön myös järjestötyössä tarvitaan kannustusta kuntiin.

Julkisten ja Hyvinvointialojen Liitto JHL kannattaa vapaaehtoistyössä hankittujen taitojen ja osaamisen parempaa huomioon ottamista. Vapaaehtoistyön luonnetta palveluja täydentävänä, vapaaehtoisuuteen ja avoimuuteen perustuvana toimintana tulee entisestään vahvistaa. Vapaaehtoistyötä ei tule laajentaa korvaamaan julkisia palveluja tai yrityksen liikevoittoa tavoittelevaa toimintaa. Kansalaistaitojen opetuksessa tulee tämä näkemys vahvasti huomioida, eikä vapaaehtoistyöstä saa tulla pakonomaista kansalaisaktiivisuutta missään muodossa. Koulujen opetus voi näillä reunaehdoilla tarjota nykyistä selkeämmin järjestökasvatusta ja myös aktiivisemmin ohjata nuoria vapaaehtoistyöhön. Tämä tulee huomioida opettajien ja koulun muun henkilökunnan täydennyskoulutuksessa. Sen sijaan koulujen välituntien ja oppituntien korvaamista vapaaehtoistyöntekijöillä edellyttäisi vastuiden tarkkaa määrittämistä ja ohjeistuksia. Vaikka vapaaehtoisjärjestöissä on paljon osaamista, ei koulujen opetusta voi täysin korvata vapaaehtoistyöntekijöillä sillä opettaminen edellyttää pedagogisia taitoja ja vastuuta kokonaisuudesta. Lisäksi vapaaehtoisia voi olla vaikea saada päivällä tapahtuvaan säännölliseen toimintaan. Kerho- ja järjestötoiminta täydentävät perusopetusta ja näin tulee olla jatkossakin. Koulutus ja kasvatusta nojaavat vahvasti julkiseen kaikille yhtäläiseen palveluun, eikä tätä asetelmaa ole syytä muuttaa. Työryhmän mukaan ammatillisen koulutuksen puolella on mahdollista suorittaa vapaaehtoistoiminnan johtamisen ammattitutkintoja. Tämä ei nykyisin vielä ole mahdollista, mutta JHL kannattaa asian edistämistä.

Pohjois-Pohjanmaan sosiaali- ja terveysturvayhdistys ry korostaa, että peruskoulun osalta kannatettavaa. Ammatillisten ja lukio-opintojen sekä korkeakouluopintojen osalta vapaaehtoistoiminnan tulisi olla osa kaikkien opintojen opetussuunnitelmia.

Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry kannattaa suositusta ”Aktiivisen kansalaisuuden opettamista ja tietoisuutta yhteiskunnallisen toiminnan monimuotoisuudesta kehitetään osana opetussuunnitelmien uudistamista.” Aktiiviseen kansalaisuuteen kasvattaminen edellyttää koululta aiheen laaja-alaista, poikkitieteellistä tarkastelua sekä suunnitelmallista toteuttamista. Kuten raportissa todetaan (s. 51), nuoret itse arvostavat vapaaehtoistoiminnan mukanaan tuomia taitoja. Koulussa juuri toiminnalla ja kokemuksellisuudella voidaan kuroa umpeen erilaisten tiedollisten ja taidollisten lähtökohtien tuottamaa eroa. Ilman toimintaa voidaan tulla vahvistaneeksi mielikuvaa siitä, että aktiivisesti toimivat ovat oma erillinen porukansa, johon kaikilla ei ole yhdenvertaista pääsyä. Oppilaskuntatoiminta ja oppilaiden osallistuminen kouluyhteisön päätöksentekoon on tehokas keino kasvattaa oppilaat käytännön toiminnan kautta osallistuviksi ja oikeutensa tiedostaviksi kansalaisiksi. Opettajankoulutuksen tulee tarjota valmiuksia oppilaskuntatoiminnan ohjaamiseen sekä oppilaiden laajempaan osallistamiseen ja kannustamiseen yhteisiin asioihin vaikuttamiseen. Allianssi kannattaa myös koulujen ja järjestöjen yhteistyön edistämistä. Lisäksi poliittisten päättäjien vierailut kouluissa ovat kannatettavia. Ylipäänsä koulussa tulee madaltaa muun yhteiskunnan ja koulun välistä rajaa. Koulun on avauduttava ympäröivään yhteiskuntaan esimerkiksi siten, että järjestöjen ja puolueiden edustajat voisivat tuoda poliittisyhteiskunnallisia sisältöjä kouluun. Kouluissa tulisi tuoda esiin arkipäiväistä vaikuttamista, mutta myös esimerkiksi äänestämiseen ja vaaleihin liittyviä teemoja.

Eläkeliiton mielestä työryhmän esitys on kannatettava. Vapaaehtoistoiminnan huomiointi ja ”maastouttaminen” opetukseen vaatii erityistä osaamista sekä kykyä lukea ja tulkita ”erilaisia toimintamaisemia” ammattihenkilöstöltä.

Kepa ry pitää tärkeänä aktiivisen kansalaisuuden painottamista kaikessa – niin formaalissa kuin nonformaalissa – kasvatuksessa ja koulutuksessa. KEPA ry toivoo, että kansalaisuus nähdään kansalliset rajat

ylittävänä maailmankansalaisuutena, joka tukee pyrkimystä kohti kestävää tulevaisuutta ja globaalia oikeudenmukaisuutta. Kepa ry kannattaa työryhmän ehdotusta tukea järjestöjen ja koulujen hyvien yhteistyömallien levittämistä.

Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry:n mielestä työryhmä on ansiokkaasti kartoittanut vapaaehtoistyön ja formalin koulutuksen yhteyden nykytilaa. Maininnan tasolle jäävä EU:n suositus vapaaehtoistyössä hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa on tervetullut esiinnosto vapaaehtoistyön roolista osaamisen kehittämisessä ja elinikäisessä oppimisessa. Formaalin koulutusjärjestelmän parissa tunnistettavasta osaamisesta on jo olemassa monivuotinen AHOT-työ ja sen myötä luodut järjestelmät. Formaalin koulutuksen tulisi yhtenäistää sisältöjään ja prosessejaan, jotta vapaaehtoistyössä hankittu osaaminen olisi linjattavissa formaalin koulutuksen lukuisiin paikallisiin käytäntöihin. Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry esittää vahvempaa työelämän ja vapaaehtoistyön välisen yhteyden rakentamisesta jatkossa. Kansallisen tutkintojen viitekehyksen (NGF) käyttöönotto edistäisi Suomen Partiolaiset – Finlands Scouter ry:n mielestä vapaaehtoistyön työelämäyhteyttä. Suomen Partiolaiset- Finlands Scouter ry:n mielestä tulee laatia yhteinen postformaalin oppimisen visio. Postformaalissa visiossa niin formaali että nonformaali oppiminen nähdään yksilön kehityksen ja työelämätarpeiden näkökulmasta.

Pelastakaa Lapset ry:n mukaan aktiivisen kansalaisuuden opettaminen on ehdottomasti huomioitava jo opetussuunnitelmatasolla. Koulujen ja järjestöjen yhteistyön edistäminen on tärkeää ja joustavien yhteistyökäytäntöjen/-mallien luominen helpottaisi huomattavasti tätä tärkeää yhteistyötä. Yhteistyömallien systemaattista levittämistä tulee myös tukea. Olemme omassa työssämme huomanneet, miten erilaisia ja vaihtelevia käytännöt ovat mm. eri kouluissa ja oppilaitoksissa. Halukkuutta yhteistyöhön kuitenkin on niin kouluissa kuin järjestöissäkin.

Espoon Järjestöjen Yhteisö EJY ry Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy pitävät tärkeänä, että ei puhuta vain järjestöistä, vaan yleisemmin vapaaehtoistoimintaa organisoivista tahoista.

Suomen Pakolaisapu korostaa, että myös opettajaksi opiskelevien tietoisuutta vapaaehtoistoiminnasta ja sen merkityksestä parannetaan läheisellä yhteistyöllä opettajankoulutuslaitosten kera.

Muut huomiot työryhmän raportista

Maa- ja metsätalousministeriö on tarkastellut raporttia erityisesti maaseutupolitiikan ja maaseudun kehittämisen näkökulmasta. Raportti on selkeä ja ehdotukset kannatettavia. MMM ehdottaa, että esitettyihin toimenpiteisiin kirjattaisiin selkeästi vastuutaho ja aikataulu näkyviin: kuka tekee portaalin ja milloin? Kuka viestittää ja kouluttaa tehdyistä muutoksista? Kuka viestittää hygieniapassin vaatimuksiin liittyvien väärinkäsitysten oikomisesta?

Liikenne- ja viestintäministeriö vapaaehtoistyön selvittäminen on hyvä asia, koska kolmannen sektorin voimin tehtävä työ on tulevaisuudessa yhteiskunnallisesti entistä merkittävämpää. Raportti on selkeästi laadittu. Vapaaehtoistoiminnan ja julkisen vallan tasa-arvoisuuden korostamiseksi tulee puhua valtion viranomaisille tehtävistä lupahakemuksista eikä lupa-anomuksista (s. 42). Säädösten sujuvoittamisen hengessä LVM:n hallinnonalalla tunnistetaan ja poistetaan vapaaehtoistoimintaa haittaavia menettelyjä ja tulkintakäytäntöjä. Yhdistykset, seurat ja koulut pitävät talkootyönä tienvarsia siisteinä. On päätetty, että erityistä tieturvakoulutuksella hankittavaa pätevyyttä ei tarvita tienvarsien siivoustyössä, vaan tieturvapätevyys vaaditaan vain tiellä ammattimaisesti työskenteleviltä. Liikennevirasto on tiedottanut uudesta käytännöstä. Vapaaehtoisille annetaan ennen työn aloittamista turvallisuusohjeet mm. vaatetuksesta ja tiellä liikkumisesta.

Tasa-arvovaltuutettu nostaa esiin huolen siitä, että pystytäänkö vapaaehtoistyön kentällä takaamaan tasa-arvoiset osallistumismahdollisuudet kaikille sukupuolille sekä turvaamaan se, ettei kukaan joudu kokemaan vapaaehtoistyössä seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää. Tasa-arvolain 7 §:n syrjäntäkielto on yleinen ja koskee koko yhteiskuntaa, mutta tasa-arvolain toimintavelvoitteet kohdistuvat pääasiassa viranomaistoimintaan. Tasa-arvovaltuutettu huomauttaa, että välillä voi olla perusteltu syy rajata avoimuutta muun muassa sukupuolen perusteella, esimerkiksi väkivaltaa kohdanneiden naisten tukipalveluissa kuten kriisipuhelimissa. Tulevaisuudessa olisi Tasa-arvovaltuutetun mielestä tärkeää pohtia tarkemmin vapaaehtoistyön organisoijan vastuuta ja tasa-arvolain tarkoituksen toteutumista tällä tärkeällä yhteiskunnallisen toiminnan alueella.

Metsähallitus huomauttaa, että Suomen lainsäädännössä ei kuitenkaan käsitellä käsitteitä vapaaehtoistoiminta (tai synonyyminä vapaaehtoistyö), järjestötoiminta ja kansalaistoiminta johdonmukaisesti. Sama epäjohdonmukaisuus on siirtynyt työryhmän loppuraporttiin. Metsähallitus ehdottaa, että käsitteiden yhdenmukaisuutta lisätään ainakin keskeisellä teema-alueella eli verolainsäädännössä, jossa määrittely edelleen tuottaa ongelmia. Kuten raportin vapaaehtoisuuden määritelmässä, vapaaehtoisuutta tulisi lähestyä ja tulkita vapaaehtoisena, ei sitä organisoivan tahon lähtökohdista.

JHL:n mukaan hyvinvointiyhteiskunta nojaa palvelujen ja mahdollisuuksien tasapuolisuuteen, tasa-arvoon ja oikeudenmukaisuuteen varallisuudesta tai muista ominaisuuksista riippumatta. Oikeusvaltion olemassaolo täyttyy vain, jos ja kun kansalaisia kohdellaan yhdenvertaisesti lain edessä, rikoksista seuraa rangaistus, kansalaiset tuntevat olonsa turvallisiksi ja turvallisuus pystytään takaamaan. Lisäksi viranomaistoimintaan liittyy tasapuolisuuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteen lisäksi selkeät vastuu- ja velvollisuus-kysymykset. Kuka vastaa, jos vapaaehtoinen ei hoida tehtäväänsä tai laiminlyö vastuunsa? Palvelu on saatava perille silloin, kun sitä tarvitaan, ei silloin, kun vapaaehtoinen sattuu olemaan vuorossa. Määrärahaileikkaukset eivät saa johtaa siihen, että ihmisten tulee ostaa palveluja yksityiseltä palvelutuottajalta tai että turvallisuutta ja muita julkisia palveluja hoidetaan talkooajatuksella vapaaehtoisvoimin. Vapaaehtoistyö on erinomainen täydentäjä lakisääteisille, viranomaisten hoitamalla palvelulle. Suomi on eri vertailujen mukaan säilynyt kilpailukykyisimpien maiden joukossa. Eräinä kilpailukykyyn mittareina on käytetty sosiaalista yhtenäisyyttä ja suvaitsevaisuutta yhteiskunnassa. Kriteerit on helppo johtaa turvallisuudesta ja kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta palvelujen ja oikeuden edessä sekä apua antavasta laajasta vapaaehtoistyöstä. Turvallisuus, palvelujen saatavuus ja oikeusperiaate ovat myös perustuslakikysymyksiä. Perustuslain 124 §:ssä kielletään merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältävien tehtävien antaminen muulle kuin viranomaiselle. Merkittävänä julkisen vallan käyttämisenä on pidettävä esimerkiksi itsenäiseen harkintaan perustuvaa oikeutta käyttää voimakeinoja tai puuttua muuten merkittävällä tavalla yksilön perusoikeuksiin. Selvänä on pidetty, että perustuslaki estää esimerkiksi poliisitoiminnan yksityistämisen. Perustuslaissa määritetyt perusoikeudet takaavat kaikkien kansalaisten yhdenvertaisen kohtelun ja oikeuden peruspalveluihin sekä määrittää julkiselle vallalle velvollisuuden perusoikeuksien turvaamiseen. Hallitus on aikeissa määritellä palvelulupauksen, jonka nojaan se rakentaa itsehallintoalueet sekä rakentaa sosiaali- ja terveystalouden integraation. On selvää, että palvelulupauksen yhteydessä tulee määritellä myös viranomaistoiminta riittävälle tasolle. Heikentynyt usko julkiseen sektoriin heijastuisi nopeasti myös yleiseen veronmaksamoraaliin ja halun maksaa veroja. Tämä rapauttaisi veropohjaa entisestään, jonka vuoksi jouduttaisiin helposti leikkauskierteeseen. Vapaaehtoisille siirretty vastuu esimerkiksi turvallisuudesta ei kattaisi julkisen sektorin hyvää palvelulupausta. Viranomaistoimintaa tulee vahvistaa ja yhtenäistää ja yhteistyötä etenkin tiedonvaihdon saralla tulee lisätä. Julkista vallankäyttöä sisältävät tehtävät tulee säilyttää jatkossakin viranomaistoimintana. Vapaaehtoistyön roolia tulee selkeyttää ja vapaaehtoiseksi ryhtymistä helpottaa. Vapaaehtoistyö ei kuitenkaan voi korvata yhteisiä, kaikille yhtäläisin oikeuksin ja perustein turvattavia palveluja ja perusoikeuksien toteuttamista.

Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry pitää loppuraportin ehdotuksia pääosin kannatettavina ja kiittää raporttia vapaaehtoistyöhön liitettyjen turhien byrokratiaesteiden avaamisesta. Allianssi pitää tärkeänä, että vapaaehtoistyöhön liittyvää byrokratiaa puretaan ja vapaaehtoistyöhön liittyvää ohjeistusta toteutetaan

valtionhallinnon taholta. Raportissa tuodaan esille, että nuorten järjestö- ja vapaaehtoistoiminta on vähentynyt viime vuosina. Allianssi haluaa muistuttaa, että tämä saattaa olla vain osittain totta, sillä uudet työskentelymuodot eivät hahmotu välttämättä vapaaehtoistyöksi. 2000-luvulla nuorisovaltuustot ja erilaiset kouluissa tapahtuvat lasten ja nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen muodot ovat merkittävästi lisääntyneet. Todennäköisesti on niin, etteivät lapset ja nuoret aina itsekään ajattele, että he tekisivät vapaaehtoistyötä osallistuessaan tällaisiin toimintamuotoihin. Allianssin Vetovoima-tutkimuksessa selvitettiin mm. nuorten tekemää vapaaehtoistyötä ns. nuorisojärjestöissä. Voi myös todeta, että nuorten vapaaehtoisuus kasautuu; kun nuori on yhdessä vapaaehtoistyössä mukana, on myös toisessa (alli.fi/vetovoima). Myös se, missä tai kenen järjestämänä vapaaehtoistyö tapahtuu, saattaa vaikuttaa siihen, mielletäänkö sitä vapaaehtoistyöksi alunperinkin.

Valo ry. pitää loppuraportin ehdotuksia pääsin kannatettavina. Lisäksi myönteistä on, että osa ehdotuksista on tarkoitus toteuttaa hyvinkin nopealla aikataululla. Ehdotetut toimenpiteet on selkeästi kirjoitettu ja lisäksi työryhmän raportti poistaa tiettyjä harhaluuloja vapaaehtoistyön byrokratiasta. Liikunnan ja urheilun parissa on lähes 500.000 vapaaehtoista. Rahallisesti mitattuna tämän vapaaehtoistyön arvo on vuositasolla toista miljardia euroa. Valo pitää tärkeänä, että kansalaisyhteiskunnan vapaaehtoistyön toimintaedellytysten byrokratiaa puretaan ja vapaaehtoistyöhön liittyvää selkeä ohjeistusta annetaan ensisijaisesti viranomaisten toimesta. Laadukkaan neuvonnan koordinaatio valtionhallinnon tasolla on sen johdosta erittäin tärkeää.

Kansalaisareena ry verkostoineen painottaa, että lainsäädännölliset ja ohjeisiin liittyvät muutokset on toteutettava niin, että nykyinen käytäntö ei vapaaehtoisen kannalta huononnu. On noudatettava hallitusohjelmaan kirjattua tavoitetta, että vapaaehtoistoimintaa helpotetaan merkittävästi turhaa sääntelyä purkamalla, hallinnollista taakkaa keventämällä ja lupaprosesseja sujuvoittamalla. On perattava säädökset, jotka eniten haittaavat kansalaisten arkea ja vapaaehtoistoimintaa. Kansalaisille tulee myös turvata tarvittavat kokoontumistilat mahdollisimman joustavasti ja edullisesti ja julkiset tilat on avattava järjestöjen käyttöön. Vapaaehtoistyöhön on sovellettava Euroopan talous- ja sosiaalikomitean suosituksen mukaisesti vapaaehtoistyöntekijään perustuvaa tai hänen mukaansa suuntautuvaa lähestymistapaa, jotta varmistetaan vapaaehtoistyön laatu, vapaaehtoistyön tunnustaminen sekä vapaaehtoisten suojelu ja hyödyntämismahdollisuudet optimaalisesti ja ilman syrjintää.

Taulukossa on esitetty ne toimenpiteet, joita Vapaaehtoistyön koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävä työryhmä on esittänyt raportissaan. Kunkin toimenpiteen kohdalla on nimetty vastuutaho ja toteutusaikataulu, mikäli toteutus on jo käynnistynyt tai siitä on jo sovittu. Toimenpiteiden osalta on myös nostettu esiin joitakin toteutukseen liittyviä, lausuntokierroksella esitettyjä tai lausuntokierroksen jälkeen selvitettyjä näkökulmia. Kaikki lausunnot on koostettu yhteen erilliseen lausuntotiivistelmään. Esitettyjen toimenpiteiden toimeenpanoa seuraa jatkossa oikeusministeriön asettama, ministeriöiden edustajista koostuva demokratiaverkosto.			
Toimenpide	Vastuutaho/Vastuuhenkilöt	Toteutus/Aikataulu	Lausunnoissa esiin nostetut huomioitavat asiat Muut liittyvät hankkeet ym.
Vapaaehtoistyön koordinoinnin vastuuministeriönä toimii oikeusministeriö. Valtioneuvoston demokratiaverkosto seuraa ehdotettujen uudistusten etenemistä.	Oikeusministeriö	Työ jo aloitettu OM:ssä. Valtioneuvoston demokratiaverkosto asetetaan uudelleen helmikuussa 2016. Demokratiaverkosto tarkastelee ehdotettujen toimenpiteiden toteutumista vuosittain.	Varmistettava toimivallan jaon pysyminen selkeänä ja ruohonjuuritason pienimuotoisen toiminnan mahdollistaminen.
Verkkosivun luominen, jossa on koottuna keskeiset vapaaehtoistyötä koskevat ohjeet havainnollisesti ja selkeällä kielellä. http://www.demokratia.fi/tietotori/vapaaehtoistyo/	Oikeusministeriö, demokratiayksikkö.	Sivustosta on tehty beta-versio. Sivusto siirtyy osaksi suomi.fi:tä vuoden 2016 aikana.	Sivustolinkki tulee myös näkyviin kansalaisenpalvelunäkymään ja patentti- ja rekisterihallituksen yhdistysrekisterisivustolle.
Kukin viranomainen kirjoittaa ohjeensa selkeäkielisenä tietokorteille, joita ylläpitävät omilla sivuillaan. Tietokorteille luodaan yhtenäinen ulkoasu. Sivustolla on lisäksi Usein kysytyt kysymykset -osio.	Oikeusministeriön demokratiayksikkö ohjeistaa, kaikki vapaaehtoistyöntekijöitä ja vapaaehtoistoiminnan järjestejä ohjeistavat viranomaiset selkeyttävät omat ohjeensa.	2016 alkaen	Ohjeet on tehtävä vapaaehtoistyöntekijän ja vapaaehtoistyötä tarjoavan näkökulmasta.

Toimenpide	Vastuutaho/Vastuuhenkilöt	Toteutus/Aikataulu	Lausunnoissa esiin nostetut huomioitavat asiat Muut liittyvät hankkeet ym.
Vapaaehtoistyötä koskevat verotuskysymykset. (Työryhmän esitykset) A) Tarkistetaan vero-ohjeiden selkeys vapaaehtoistyön näkökulmasta ja ne linkitetään tulevaan vapaaehtoistyön portaaliin. B) Selvitetään mahdollisuutta verovapaiden kustannusten korvausten soveltamisalan laajentamiseen (julkinen sektori, yritykset) sekä matkakustannusten enimmäismäärän riittävyyttä. Matkakustannusten (kilometrikorvausten) verovapaan enimmäismäärän nostaminen	A) Verohallinto B) Valtiovarainministeriö, vero-osasto.	A) Verohallinnon ohjeiden selkeyttäminen vuoden 2016 aikana. B) Säätiöiden ja yhdistysten verokohtelun lainsäädännön selvityshanke 2017-2018.	Ohjeissa tärkeimpänä vapaaehtoistyöntekijän näkökulma. Lainsäädäntöarvioinnissa tarkasteltava myös mahdolliset muutostarpeet tuloverolakiin. Pelastusalan, lastensuojen tukitoiminnan ja muiden vastikkeellista, lakisääteistä vapaaehtoistoimintaa organisoivien toimijoiden huomioiminen. Vapaaehtoistyöntekijöiden yhdenvertaisuuden toteutumisen tulisi olla lähtökohtana kulukorvausten verotuksessa riippumatta siitä, mikä taho toimii vapaaehtoistoiminnan organisoijana.
Vapaaehtoistyötä koskevat verotuskysymykset (Lausuntokierroksella nousseet lisäesitykset)			
<i>D) Vuosittaisen verotusfoorumin järjestäminen järjestöille</i>	Verohallinto	Verohallinto järjestää verotusfoorumin jo tänä vuonna.	
<i>E) Meripelastuslusten arvonlisäverokohtelun yhtenäistäminen alle 10 m alusten kohdalla</i>	Valtiovarainministeriö, vero-osasto VO	Vero-osasto valmistellut muistion. Ei sovittuja jatkotoimia.	10 m rajausta liittyy Suomen EU-Direktiivistä saamaan poikkeukseen. Direktiivi verovapaudesta koskee alun perin vain merellä (ei sisävesillä) käytettäviä aluksia. Suomi on neuvotellut poikkeuksen niin, että myös sisävesillä käytettävät alukset saavat ALV-vapauden, mutta kaikkia aluksia koskee 10 m alaraja. VM pitää rajan poistamista ongelmallisena, koska se koskisi vain merellä käytettäviä aluksia ja aiheuttaisi siten valvontaongelmia ja asettaisi sisävesillä tapahtuvan toiminnan merellä tapahtuvaa toimintaa huonompaan asemaan. VM pitää tarkoituksenmukasempaan mykymallin mukaista rahoituksen toteuttamista muiden tukimuotojen avulla.
<i>F) Yhdistyksille tehtävien lahjoitusten verovapaus</i>	Valtiovarainministeriö, vero-osasto	Ei sovittuja jatkotoimia.	Työryhmä käsitteli asiaa raportissaan, mutta ei päätenyt ehdottamaan verovapaan lahjoitusoikeuden laajentamista. Lausunnoissa ehdotettu kokeilua pienellä vähennysoikeudella.

Toimenpide	Vastuutaho/Vastuuhenkilöt	Toteutus/Aikataulu	Lausunnoissa esiin nostetut huomioitavat asiat Muut liittyvät hankkeet ym.
Tiedotetaan työttömän oikeudesta tehdä vapaaehtoistyötä menettämättä työttömyysturvaa. A) Koulutetaan TE-toimistojen henkilökuntaa B) Selkeä ohje vapaaehtoistoimijoille	Työ- ja elinkeinoministeriö	2016	Useissa lausunnoissa on ehdotettu, että työttömän ei tarvitsisi ilmoittaa vapaaehtoistyötä TE-toimistolle, mikäli vapaaehtoistyö ei estä työpaikan vastaanottamista. Tämä edellyttää muutoksia työttömyysturvalain tulkintaan.
Ohjeistus tarvittavista vakuutuksista, vastuista ja tietosuojakysymyksistä kootaan vapaaehtoistoimijoille tarkoitettulle sivustolle.	Oikeusministeriö, demokratiayksikkö yhteistyössä STM:n kanssa.	2016	Huomioitava myös alle 18-v. vapaaehtoistyöntekijät.
<i>Suositus, että järjestöt hankkisivat lasten parissa toimivien vapaaehtoistoimijoiden rikosrekisteriotteen.</i>	OM	Ei sovittuja jatkotoimia.	Työryhmä ei tehnyt tämän osalta muutosehdotusta. Apulaisoikeuskansleri Puumalainen esittää pohdittavaksi, tulisiko järjestöjä velvoittaa rikostaustan selvitystä, silloin kun vapaaehtoiset toimivat yksin alaikäisten kanssa.
Yhteinen avustusten hakujärjestelmä vapaaehtoistoimijoille. (Raportissa esitettiin mahdollisina vaihtoehtoina valtioneuvoston yhteinen asianhallintajärjestelmä VAHVA tai jonkun rahapeliyhtiön jo käytössä oleva järjestelmä.)	VNHY ja avustuksia jakavat ministeriöt	Rahapeliyhtiöt fuusioidaan niin, että uuden yhtiön toiminta käynnistyy vuoden 2017 alussa. Avustusjärjestelmien yhdistäminen tehdään toisessa vaiheessa. Valtioneuvoston asianhallintajärjestelmä VAHVAAan valtionavustusten käsittelykomponentti (ilman analytiikkaa ja seuranta) tulee 3. vaiheessa v. 2019.	Avustuksia jakavien ministeriöiden olisi hyvä käynnistää yhteisten avustusten hakemisen, jakamisen ja valvontaprosessien valmistelu. Yhteinen järjestelmä voisi olla mahdollista toteuttaa rahapeliyhtiöidenfuusion toisessa vaiheessa.

Toimenpide	Vastuutaho/Vastuuhenkilöt	Toteutus/Aikataulu	Lausunnoissa esiin nostetut huomioitavat asiat Muut liittyvät hankkeet ym.
Kevennetään tapahtumien järjestämiseen liittyvää lupa/ilmoitusmenettelyä. Kannustetaan kuntia luomaan yhtenäinen lupaprosessi tapahtumien järjestämiseen. Kootaan tapahtumien järjestämiseen liittyvät lupa-asiat yhteen suomi.fi -portaaliin.	Sisäministeriö, poliisihallitus. TEM, Suomen kuntaliitto, suomi.fi	Ei sovittuja jatkotoimia.	Lausunnoissa korostetaan paikallista lupa-asioiden kokoamista yhteen, sillä käytännöt eri kunnissa vaihtelevat. TEMssä työryhmä kartoittaa lupamenettelyjen keventämistä ja digitalisointia mm. tapahtumien järjestämisen osalta.
Hygieniapassista tiedottamisen parantaminen	Evira OM vapaaehtoistoimijoiden ohjesivustolla.	2016	
Kannustetaan kuntia tarjoamaan tiloja (koulut, urheilutilat) vapaaehtoistoimijoille	OKM	Ei sovittuja jatkotoimia.	
Työryhmän esitys: Järjestyksenvalvojakortista luopuminen pienissä yleisötilaisuuksissa. Sisäministeriön lausunnossa ollut esitys: <i>Poistetaan ilmoitusvelvollisuus sellaisista pienistä tilaisuuksista, joihin asetetaan vain yksi tai kaksi kortillista järjestyksenvalvojaa ja joiden järjestämisestä ei arvioida aiheutuvan vaaraa järjestykselle ja turvallisuudelle.</i>	Sisäministeriö, poliisi	Ei sovittuja jatkotoimia.	<i>Sisäministeriön lausunto.</i> <i>Ehdotus ei edellytä lainsäädäntömuutosta, kyse poliisin tulkinnasta.</i> Vastuu tilaisuuden järjestämisestä ja turvallisuudesta on aina tilaisuuden järjestäjällä. Poliisilta saa aina tukea turvallisuusarviointiin ja tarvittavien toimenpiteiden mitoittamiseen.
Rahankeräyslain uudistaminen viime hallituskaudella tehdyn hallituksen esityksen valmistelun pohjalta. Arpajaislain uudistaminen, käytäntöjen keventäminen. B) Hyödynnetään rahankeräyslupia myönnettäessä valtionavustuksia hakeneiden järjestöjen antamia pohjatietoja toiminnastaan	Sisäministeriö, poliisihallitus	Ei sovittuja jatkotoimia. Rahapelifuusion yhteydessä päivitetään arpajaislakia, mutta ei arvioida arpajaislain muutostarpeita muilta osin.	Isot järjestötoimijat ja poliisihallitus näkevät uhkia rahankeräyksen kontrollin vähentämisessä.
Verohallinnon esitys: <i>Velotteidenhoitoselvityksen käyttöönotto rahankeräys- ja arpajaisluvista</i>	Poliisi	Ei sovittuja jatkotoimia.	
Aktiivisen kansalaisuuden opettaminen osaksi opetussuunnitelmia	OKM, Opetushallitus, OM	Työ käynnissä. OPH, OKM ja OM käynnistävät kokeiluja.	

Toimenpide	Vastuutaho/Vastuuhenkilöt	Toteutus/Aikataulu	Lausunnoissa esiin nostetut huomiotavat asiat Muut liittyvät hankkeet ym.
Järjestöjen ja koulujen hyvien yhteistyömallien levittäminen	Opetushallitus	Ei sovittuja jatkotoimia meneillään olevan työn lisäksi.	
Selvitetään IB-tutkinnossa vapaaehtoistoimintaa opiskelleiden kiinnostus vapaaehtoistointaan osallistumiseen	OKM, Opetushallitus	Ei sovittuja jatkotoimia.	
Vapaaehtoistyössä hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen vahvistaminen	OKM	Ei sovittuja jatkotoimia meneillään olevan työn lisäksi.	EU:n suositus vapaaehtoistyössä hankitusta osaamisesta. <i>Huomioitava jo tehty AHOT-työ (eli aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen).</i>